

პრსენალი

№16 (137), 5-18 აპრილში, 2011 წ. სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

1425
2011

**სენსაციური – ავრსტოს ომის
დროს რუსეთს აზერბაიჯანის
დაუბოძებავს...**

**სამი წელი
ომის შემდეგ...**

**ვინ და რატომ
დაუბრუნებს
იალბუჯის თევზა**

**სტალინ-გერმანს ავანტურა
ქართულ ემიგრაციაში**

**რას ეჩიოდნენ ამერიკელები
საქართველოს ახალ
თავდასხვის მინისტრს...**

დაეპვილოგება
„შაზლთან“

44

გასაგერი
განკევის
იქელზე

47

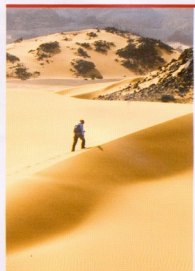
როგორ იქმნებოდა
ლეგენდარული T-34

30

რაგომ ექებენ
აერიკელები რუსულ
უიარაღებს

35

თვითგაღარჩენა
ულანოსა და
ულანურ გყუი

39

პირველივე
გასროლით
1200მ-ზე

53

სარჩევი

- 4 სახანძრო სიხლავები** **კალენდოსკოპი**
- 7 ომის დანებების ზღვარზე... საი წლის შველა** **ომის გამოძახილი**
- 9 ომის შვედგომი ვითარება ზღვარზე** **ავიზიტი ომის ანალიზი**
- 12 ავიზიტი ომის დროს რუსეთს უზარაპოვანო დაუგომავან** **სენსაცია**
- 16 კავკასიური მოქალაქის მიმოსვლა...** **რეპორტი**
- 18 რას და რაზე მოგვან რუსული ავიაციის ილაზუნის ძირას** **საზრთხა**
- 20 რაზე შეაშუთა ავს ბაჟო ახალკონს დანიშნავ და ბაგარტლდა თუ არა ბილი შიში...** **საბნალო**
- 21 სტალინ-ბერიანს ავანტურა ქართულ ემიგრაციის** **საესაესაშუარაგის პრეპრედიან**
- 24 „პაესი“ — ილავური წინადადგომის მოძრაობა ღაზის სეპორიდან** **ბანგაშენაბელი ქაყენა**
- 30 რუსული ჯავანგაქინა — სახლავანთაქული T-34 და სხვა დავაშენული ბენინას** **საიდუშლო ბარიგაბა**
- 35 რისტიის სირიდაბა პენგაგონს რუსული იარაღის შესიოდ...** **თიითაღარენა**
- 39 როგორ გავიგანოთ თაქი უღანოსა და უღანურ ბყაქაშო** **100 დიდი მხეღარეთითაქარი**
- 42 ბარკას აგრიბა** **კოსკოსი**
- 44 დავივიღობა „შატლან“** **ბაქაქია**
- 47 ბასაბერი ბანგაგონს იხეღბ** **სახეღრო რომანი**
- 50 8 ავიზიტის დავაღბაქული** **„არსნალი“ იარაღის მადუნა**
- 53 პირველივე ბასროლით 1200 მ-ზე!**

რედაქციისგან

სამი წელი არტუთუ გუ ბეგია, თუქ-ცა ამ პერიოდის ხელაღ სრულიად საქმარისი შექენა იმის დასაჯერებლად, რომ 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს რამდენიმედიანას ომს უღიდესი დარტყმა მოგვაცენა. ოკუპირებული აფხაზეთი და ცხინვალის რეგიონი საქართველოს ის ნაწილებია, რომელთაც ომით რუსეთისგან, ალბათ ვეღარ დავიბრუნებთ. სამშედობო მოლაპარაკებით კი ეს მით უმეტეს, უტობიაა. 2008 წლის აგვისტოს ომით კრემლმა მიაღწია მიზანს — გაამყარა თვისი სამხედრო-პოლიტიკური გეგენა სამხრეთ კავკასიაში და საბოლოოდ არც დასაქულია გადამტერა. პირიქით, ამ ომით შემსრუებული თუ დავიქრებული დასაქულითს გავლენიანი პოლიტიკური ძალები იქით ესწრავეან კრემლთან დამკვობრებას. უნდა თუ არა ამის ოფიციალურად აღიარება საქართველოს ხელისუფლებას, 2008 წლის აგვისტოს ომს რუსეთთან ჩვენს ქვეყანას, სამეღმეღლო პრობლემებს გავჩენას.

166

მოთავარი რედაქტორი
ირაკლი ალავაშვილი
რედაქტორი
თეიმურ ჩანანიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დათო მონიაშვილი

შურადგმა!
გამიოფრემი „არსნალი“
და მიიღეთ შიგ,
ორ კვირავი მრთხემლ!
ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის დაუმითხავად
გასაღებობს გავაბაქტაბა
პარკაქულიას
გადგემულია დასაბაქტად
1.08.2011

გავით „კვირის პალიტრის“
დაბატება ©
რედაქციის მისაგართი:
თიბილისი, იოსებობის ქ. N49
ტელ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო ბანყოფიღება:
ტელ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenalil@kvirispalitra.com
შურნალი ბამოდის
ორ კვირავი მრთხემლ
პარასაქმის

ბარკანაშა — ქართული პრეიის მებრძოლი ჯავანგბრანსკობროგორ „ავღარის“ გვარკით

გერმანელი „ლეოპარდ“ ულანოვის ძლიან

ბუნდესვერმა თანამედროვე ტანკის LEOPARD 2A7-ის გამოცდაში გამოცდა უდაბნოში, მაღალ ტემპერატურაზე გადაწვევითა. ამ მიზნით გერმანელებმა უდაბნოს არაბული შეარჩევს და სატანკო ეკიპაჟი შტაბის ოფიცერთან ერთად მიაღწიეს.

გერმანიის თავდაცვის სამინისტროს ინფორმაციით, საუდის არაბეთში მოედინილი სამხედროების ამოცანაა ბუნებრივად მაღალ ტემპერატურაზე ტანკში დაბრუნდა უფლები პაერის კონდიციონერის ახალი სისტემის მუშაობის შემოწმება. გამოცდა ამ ზაფხულზე დასრულდება და ყველა ხარჯს ტანკების მწარმოებელი კონცერნი Krauss-Maffei Wegmann-ი გაიღებს.

საგულისხმოა, რომ გერმანიის უშიშროების საბჭომ ოფიცის ბოლოს საუდის არაბეთისთვის 200-ზე მეტი „ლეოპარდის“ მიყიდვის გადაწყვეტა მიიღო. ამას ქვეყნის ოპოზიციური ძალების მძაფრი კრიტიკა მოჰყვა, რომელმაც ანგეზა მტრების ხელისუფლება დიქტატორული რეჟიმისთვის შეიარაღების მიწოდებაში დაადანაშაულა. თავის მხრივ, გერმანიის თავდაცვის სამინისტროში ირწმუნებიან, რომ ტანკის უდაბნოში გამოცდას საუდის არაბეთისთვის სამხედრო ტექნიკის მიყიდვასთან კავშირი არა აქვს.

ჩოგორ უნდა ამოიხსნო მოხლოებული ლაშქარი-გოგია

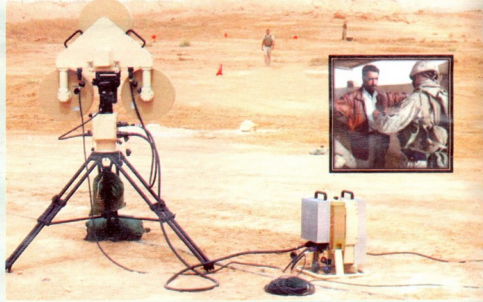
თვითმკვლელი ტერიორისტები საკმაოდ ხშირად თავდასხმისთვის ბლოკოსტებსა და საკონტრაბლანგო პუნქტებს არჩევენ. როგორც წესი, მათ ზღურბლთან მიახლოებისთანავე მოქმედებაში მოკვით ასაფეთქებელი მოწყობილობა, რითაც საკუთარ თავთან ერთად გარშემოცოცხლებსაც საიქიოს ისტრუქციებს. ამიერიდან შპაიდლეს ამის გაკეთების შანსი ნაკლებად ექნებათ, ყოველ შემთხვევაში, ასე ფიქრობენ პენტაგონში.

ამერიკის თავდაცვის უწყებამ სულ ახლახან კონცერნ SET-თან 48,2-მილიონდოლარიანი კონტრაქტი გააფორმა, რაც არძობს ქვედა-ფორცხის აპარატ CounterBomber-ის მიწოდებას ითვალისწინებს. ეს სამუშაო კომპლექსია, რომელიც ინფრარაიული ვიდეოკამერებითა აღჭურვილი და ადამიანის მახლო-

ებას ავტომატურად ავიწივრებს, რის შემდეგაც იწყება მიზნის რადართი სკანირება, ანარეულ ტალღებს კი კომპიუტერი უკუთვს მიაღწის.

მიღებულ რადიოსიგნალი შედარდება ბაზაში არსებულ ვარიანტებთან (სხვადასხვა ავტოკლების უიარაღო ადამიანების მოვლბებთან) და იმ შემთხვევაში, თუ განსხვავებაა, მაშინვე ჩაირთვება ხმოვანი და ეიზუალური განგავის სიგნალი — „მოახლოებული ობიექტი შეარადებულა“.

ახალი აპარატი ანალოგურ სისტემებს იმით სჯობს, რომ მის ნებისმიერი ტიპის, მათ შორის კუსტარულად დამზადებული ასაფეთქებელი მოწყობილობის გამოვლბა შეუძლია. CounterBomber-ის ფასი 300 აშშ დოლარია და მისი სატესტო ვარიანტები აელანეთში უკვე გაიზუან.

სერბეთის ბალკანური კონფლიქტის უკანასკნელი სახელო ღაფნაგავე დაკავს

სერბეთის ხელისუფლებამ ბალკანური კონფლიქტის დროს ჩადენილი სამხედრო დანაშაულისთვის პაავის ტრიბუნალის მიერ ძებნილი უკანასკნელი ბრალდებული დააკავა. — ეს არის სერბეთში მცხოვრები ხორვატი პოლიტიკოსი გორან პავიჩი, რომელიც 1992-1995 წლებში ხორვატიის ტერიტორიაზე აუღიარებული რესპუბლიკის — სერბული კრანის მეთაური იყო.

2004 წელს ყოფილი ოუგოსელიის საკითხებში პაავის საერთაშორისო ტრიბუნალმა პავიჩს ბრალი სამხედრო და კაცობრიობის წინაშე ჩადენილი დანაშაულების 14 პუნქტში წაუყენა. მას 1991-1993 წლებში მშვიდობიანი ხორვატი მოსახლეობის ელქტასა და დეპორტაციის მიაწერენ.

გორან პავიჩის დაჭერისთვის აშშ-ში დაწესებული იყო ვილოდო, რომელიც 5 მილიონ დოლარს შეადგენდა. მისი ადვოკატოფლის გამხელისთვის კიდევ 1,4 მილიონს სერბეთის ხელისუფლებამ აწესებდა.

დაკავების დროს პავიჩს თან პისტოლეტი ჰქონია, მაგრამ სამართალდამცელებისთვის წინააღმდეგობა არ გაუწევია. როგორც ირკვევა, ძებნილი ვაგონ-სახელი გადაკეთებული ჰქონდა და სერბეთის დატოვებას ეშუებოდა. სამართალდამცელებს მის კვლზე მას შემდეგ გავიდნენ, რაც პავიჩი ამფდო მოდილიანის ტილოს გაიყიდვას ცდილობდა, რომელიც, სყარაუდოდ, ხორვატიაში საომარი მოქმედებების დროს ჩაუყარდა ხელში.

ასეილიონინ თვითფრინავების პილოტებს ქანგალი არ ჰყოფიო?

ამერიკის სამხედრო-საჰაერო ძალების სარდლობამ საბრძოლო თვითმფრინავების მასშტაბური შემოწმების გადაწყვეტილება მიიღო, რაც 2010 წლის ნოემბერში აღას-სკზე F-22 Raptor-ის კატასტროფის მძებრების შესწავლას უკავშირდება. გამოკვლევა ჩაუტარდება ჟანგბადის გენერაციის საბორტო სისტემებს, რომლითაც ამერიკული გამანადგურებლებისა და ბომბდამშენების უმეტესობა, ასევე რამდენიმე შეუღებულენია აღჭურვილი. თუმცა, ამერიკელები პროგრამაში სხვა საფრენი აპარატების ჩართვა-

საც არ გამოიციხავენ. აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების ცნობით, შემოწმება თვითმფრინავების საცდელ ფრენებსაც ითვალისწინებს, რომლის დროსაც პილოტის კაბინაში წნევა, სასუნთქი აირწინაღობისა და ჟანგბადის კონცენტრაციის მარეგულირებელ სისტემებს დააკვირდებიან. სხვათა შორის, შარშან ნოემბერში F-22-ის დაღუპვის სარწმუნო ვერსიად ამერიკული პრესა პილოტის კაბინაში მხოლოდ აირის მოხვედრას ასახელებდა, რასაც პენტაგონი ოფიციალურად არ აღასტყვებდა.

ბარაკ ობამაზე გავსს არჩილი გვანანა შუაი ანდოი

2011 წლის 20 სექტემბრიდან ამერიკის შეიარაღებული ძალების სამსახურში მყოფ გეგებსა და ლესბოსელებს, სურვილის შემთხვევაში, თავიანთი სექსუალური ორიენტაციის გამომჟღავნება შეეძლებათ. გადაწყვეტილების შესახებ, რომელიც 1993 წლიდან სექსუალური უმცირესობებისთვის მოქმედ წესს (Don't Ask, Don't Tell) აუქმებს, პირადად აშშ-ის პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ განაცხადა.

აქამდე ამერიკულ არმიაში არატრადიციული სექსუალური ორიენტაციის პირს სამსახურიდან დათხოვნა უმუქრებოდა, თუკი ამის შესახებ ნაწილში მყოფი სხვა ჯარისკაცები ამ მეთაურობა შეიტყობდა.

შეიარაღებულ ძალებში გეგებისთვის ყოველგვარი შეზღუდვის გაუქმება ობამას ჯერ კიდევ აშშ-ის პრეზიდენტის პოსტზე თავის წინასაარჩევნო პროგრამაში მკონდა შეტანილი. პრეზიდენტის ხელმოწერამდე კანონპროექტს მხარი აშშ-ის კონგრესის კენად და ზედა პალატებში დაუჭირეს. თავიანდევ განისახეფრა, რომ კანონი პრეზიდენტის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებიდან 60 დღის გასვლის შემდეგ ამოქმედდება.

ბეკვა „ლაქაისი“ კალაგვანითი სნაულა ჩუსულ არჩილი

რუსულ ჯარში ჩრდილოკავკასიელთა გამოხდომები არცთუ იშვიათია, თუმცა ის, რაც ჩელიაბინსკის ოლქის სამხედრო ნაწილის რიგითმა ზაინალაბიდ გიმბატოვმა ჩაიდინა, ყურადღების გასამახვილებლად ღირს. თუმცე ამ წლის თებერვალში გიმბატოვი სამხედრო ნაწილის სამედიცინო იზოლატორში აღმოჩნდა და ჯარისკაცმა სწორედ იქ მოინდომა სლავური წარმომავლობის ჯარისკაცებთან თავისი ურატესობის დამტკიცება. ის თავის ტელეფონში ჩაწერილ „ლაქაის“ რთევად და იქ მყოფ ჯარისკაცებს ცეკვას აიძულებდა.

საინტერესო ისაა, რომ გიმბატოვი სლავ ჯარისკაცებს „ლაქაისი“ ცეკვისას ოდნე უზუსტობასაც არ აპატებდა და არასწორი მოძრაობის გაკეთებისთვის უმოწკალოდ სცემდა.

«ცმკვის კავკასიელი მასწავლებელი» ლაზარეთში მყოფმა სხვა ჯარისკაცებმა უფროსობასთან დაბეზლეს. შედეგად გიმბატოვი სამხედრო სამსახურის წესების დარღვევისა და ეროვნებათშორისი შუღლის გაღვთებისთვის გაასამართლეს და მას ერთი წლით დისციპლინარულ ბატალიონში უკრეს თავი.

თმის დაწყების ზღვარზე... სამი წლის შემდეგ

თმის დაწყების ზღვარზე...

ცხინვლიდან მოსახლეობის ნაწილის
ვეაკუაცია იმაზე მიანიშნებს, რომ
სეპარატისტები ომის დასაწყებად ემზადებიან

რა სურათს ეხვევა წერდა „არსენალი“ 2008 წლის 8 აპრილს გეგმულ ნომერში და რამდენად გაეპროტესტა ის...

„არსენალის“ №59 ნომერი 2008 წლის 8 აგვისტოს დილით გვიდა სტამბიდან, მაგრამ ამ ნომრის დიდმა ნაწილმა შეთხველამდე ვერ მიღწეა, რადგან 8 აგვისტოს დილაუთენა გახურებული ბრძოლა იყო ცხინვლის მისადგომებთან და იწყებოდა XXI საუკუნის პირველი ომი რუსეთ-საქართველოს შორის.

აგვისტოს ომმა მწვევე პრობლემები გაუჩინა საქართველოს არა მარტო დღეს, არამედ უახლოეს რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში. ომის საწინააღმდეგო გეგმები ამინარიდ მოვიყვანოთ 2008 წლის 8 აგვისტოს „არსენალის“ ერთი პატარა სტატიიდან „ომის დაწყების ზღვარზე“.

სტატიის ავტორი საქართველო-რუსეთის საზღვრის ჩვენთვის მონაკვეთიდან წინა დღის ჩამოსული იყო და ჟურნალის ბეჭდვის სპეციფიკიდან გა-

ავისტოს დასაწყისში ცხინვლის მისადგომებთან, და შილიანდ კონფლიქტის ზონაში, მდგომარეობა უკიდურესად დაიძაბა. წინასწარი მონაცემებით, ორმხრივი ინტენსიური სროლის შედეგად ოსური მხრიდან დაიღუპა და დაიჭრა 15 კაცი, ქართულ სოფლებში კი 9 მოსახლე დაიჭრა ოსების ნახრული ნაღებისა და ქურების ნამსხვერვებისგან.

ეს 2004 წლის ზაფხულის საბრძოლო მოქმედებების შემდეგ ყველაზე მწვევე შეთხვეული დაბრუნებისგან იყო და არსებობს საშიშროება, რომ ოკუპირებული ფართობის მფლობელი საბრძოლო მოქმედებები გადაიზარდოს.

სეპარატისტულმა ცხინვალმა 2,5 ათასზე მეტი მოსახლე ჩრდილოეთ ოსეთში გაიხიზა, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ სეპარატისტების შეთხვეული რაზმები საბრძოლველად ემზადებიან.

როგორც მოსალოდნელი იყო, კონფლიქტის ზონაში მდგარმა შერეული სამშვიდობო ძალების ჩრდილოეთურმა პატალიონმა 1-2 აგვისტოს დღეებში სეპარატისტებს დაუჭირა მხარი და ცხცხელი გაუხსნა ქართული სამშვიდობო პატალიონის პოზიციებს. ვერჯერობით, რუსული სამშვიდობო პატალიონი ასე ამკარად შეიძლება არ ერევა ბრძოლაში.

მაგრამ თუკი სიტუაცია კიდევ დაიძაბა, ის მხარს დაუჭერს სეპარატისტებს. ამის სავალალო გამოცდობა უკვე არსებობს.

თუკი კონფლიქტის ზონაში დაბრუნების სპორტულმა მხარეებმა დაიწყეს მძიმე საბრძოლო ტექნიკის განსაკუთრებით კი მსხველკალიბრის არტილერიის თავმოყრა, მაშინ ეს ომის დაწყების მაუწყებელი იქნება.

თბილისმა უნდა გაითავისწინოს, რომ ცხინვლიდან ორმხრივი ინტენსიური სროლის დაწყების პარალელურად გახსნა რეალური აუზანი სეპარატისტების შეთხვეული პროვოკაციები კოდორის სივრცის ზემო ზონასთან, ასევე გაღის რაიონში.

შეიარაღებული პროვოკაციების მიზანი ქართული მხარის ძალების გახლეჩა, მათი ორ ფრონტზე ბრძოლაში ჩამა იქნება.

პარალელურად, როცის გვირგვინი გავლეთ ოსი სეპარატისტები მიღებენ დამატებით ძალებს რუსეთიდან როგორც ცხინვლის, ისე სამხრეთ ტერიტორია და ტერა-წამლის სახით. ამიტომაც საბრძოლო მოქმედებების გაკონტროლების შესახებ, თუკი არ ჩაიკეტა როცის გვირგვინი, ქართულ მხარეს ძალიან გუჭირდება.

XXI საუკუნის ტექნიკა საკუთარ მიწაზე...

მაგრებული, თუმცა მათ ვერ შეძლეს ხეობის შენარჩუნება, რაც უფრო პოლიტიკური მოტივებით იყო განპირობებული, ვიდრე წინადასამხედრო.

მეორე მხრე, სწორედ სენაკის მე-2 ქვეითი ბრიგადის სამფრელოდან ცხინვალთან გადმოსროლამ მთლიანად გააშთა დასავლეთი მიმართულება, რას გამოც თბილისმა ვერ შეძლო მეორე ფონზე ვლემენტარული წინააღმდეგობის გაწევა და რუსულ-აფხაზურმა ძალებმა უპრობლემოდ დაიკავეს როგორც კოდორის ხეობის ზემო ზონა, ისე დროებით ზუგდიდი, ფოთი და სენაკის სამხედრო ბაზა.

„პარალელურად, როცის გვირახმა გავლით ოსი სეპარატისტები მიიღებენ დამატებით ძალებს რუსეთიდან როგორც მებრძოლების, ისე სამხედრო ტექნიკისა და ტყვეა-წამლის საზღაპიტომაც საბრძოლო მოქმედებების გაკვიანურების შემთხვევაში, თუკი არ ჩაიკება როცის გვირახი, ქართულ მხარეს ძალიან გაუჭირდება“, — განა ასე არ მოხვდა? მართლაც როცის გვირახი არ გახვდა ის ძირითადი მიზეზი, რამაც რამდენიმე საათში გადაწყვიტა ცხინვალის ომის ბედი?

მიუხედავად ამდენი ვარაუდის გამართლებასა, სამი წლის წინანდელ სტატიაში ჩვენ არ დავცივქირა იმ საშეშეობაზე, რასაც რუსეთის რეგულარული ვარების საქართველოს წინააღმდეგ ომში აშკარა ჩაბმა წარმოადგენდა.

ამის შიში, ბუნებრივია, იყო, მაგრამ მაინც რჩებოდა იმედი, რომ კრემლი ასე პირდაპირ არ წავიდიდა დასავლეთის წინააღმდეგ და საქართველოს არ დაწვევდა ომს. თუმცა, როგორც აღმინდა, მოსკოვი ვა-ბანკზე წავიდა, გადაბიჯა დასავლეთის აზრს და გაკეთა ის, რაც სურდა.

ირაკლი ალადაშვილი

მომდინარე, ზემოხსენებული სტატია 4 აგვისტოს დაწერა, კურნალის სტამბაში გაეზაუნამდე რამდენიმე საათით ადრე.

სამი წლის წინანდელი სტატიის წაკითხვის შემდეგ, მკითხველს შეეძლება გაეულოს პარალელები და თვად განსაჯოს, გამართლდა თუ არა ის საფრთხეები, რაზეც ამ სტატიაში ეწეროდა.

ეს 2004 წლის ზაფხულის საბრძოლო მოქმედებების შემდეგ ყველაზე მწვევე შეიარაღებული დაპირისპირება იყო და არსებობს საშეშეობა, რომ ყოველდღე ეს ფართომასშტაბიან საბრძოლო მოქმედებებში გადახარდოს“, — ჩვენდა სამწუხაროდ, ეს შიში გამართლდა და ერთი შეუდგით ლოკალური ორზონდი სროლა, რომლის მაგვარაც მანამდეც ცხინვალის რეგიონში არაერთხელ მოიხდარა, მართლაც გადაიზარდა რუსეთ-საქართველოს ფართომასშტაბიან ომში.

„ჯერჯერობით რუსული სამშვიდობო პატალიონი ასე აშკარად არ ერევა ბრძოლაში, მაგრამ თუკი სიტუაცია კიდევ დაიძაბა, ის მხარს დაუჭერს სეპარატისტებს“, — ეს ვარაუდიც ახდა, როდესაც ზემო ნიჟნიდან ცხინვალისკენ დაძრულ ქართულ ჯავშანკოლონას რუსმა ცისფერჩაფხუტანებმა და ადგილობრივმა შეიარაღებულმა სეპარატისტებმა „ზემო გორილიკიანის“ (რუსული სამშვიდობო პატალიონის ერთ-ერთი ბაზა) გაუსხნეს ცეცხლი. საპასუხო ცეცხლის გახსნის შემდეგ კი ეს ფაქტი რუსეთის პროპაგანდის კოზირი გახდა — ქართველი აგრესორები ხოცუვენ რუს მშვიდობისმყოფელებს და მათ გადასარჩენად რუსეთიდან ცხინვალში შეიარაღებული დანაყოფები უნდა გადავისროლიოთ.

„თუკი კონფლიქტის ზონაში და-

პირისპირებულმა მხარეებმა დაიწყეს მძიმე საბრძოლო ტექნიკის, განსაკუთრებით კი მსხვილკალიბრიანი არტილერიის თაგმურა, მაშინ ეს ომის დაწყების მაუწყებელი იქნება“, — მართლაც, ქართულ მხრიდან ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემების RM-70-ებისა და Lar-160-ების, ხოლო რუსებისგან ურან-ებისა და მით უმეტეს, Точка-У და Искандер-ს ტიპის სარაკეტო კომპლექსების ჩართვის შემდეგ ომი მთელი ძალით განაღდა.

„თბილისმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ ცხინვალთან ორზონდი ინტენსიური სროლის დაწყების პარალელურად გახშირდება აფხაზი სეპარატისტების შეიარაღებული პროვოკაციები კოდორის ხეობის ზემო ზონასთან, ასევე გადის რაიონში შეიარაღებული პროვოკაციების მიზანი ქართული მხარის ძალების გახლეჩა, მათი ორ ფონზეც ბრძოლაში ჩაბმა იქნება“, — კოდორის ხეობაში ამ მომენტში სამაიათსიანი (ან შეიძლება უფრო მეტიც) ქართული პოლიციურ-სამხედრო შენაერთი იყო გა-

ქართული შეიარაღების დიდი ნაწილი მიწისბანამდეღვემ აღდავად წავიდა

მოის უაღგომი ვითარება ფლავა

აგვისტოს ხუთდღიანი ომი ჩვენმა მოწინააღმდეგე სამხედრო ფოლკლორის ახალი „შედევრებით“ გაძლიერებისთვის ისე ეფექტურად გამოიყენა, რომ ზოგიერთი ნიშნულზე დღესაც კი განსჯის საგნად რჩება.

საქართველოსთან ომის თემაზე შეთხზულ ზღაპრებსა და იგავებს შორის გამოჩენილი ადგილი დაიკავა მითმა „XXI საუკუნის პირველ საზღვაო ბრძოლაზე“, რომელიც თითქოს 2008 წლის 10 აგვისტოს ფოთის მახლობლად მოხდა.

სამხედრო-საზღვაო საქმეში ასე თუ ისე ჩახედული პირებისგან იმ „საზღვაო ბრძოლის“ ამბავი ახლა ცოტის თუ სეკრა, მაგრამ თავის დროზე რუსულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით „ფოთის ბრძოლას“ სტატიები მიუძღვნეს ლიტვებს, პოლონეის, ისრაელისა და სხვა ქვეყნების ჟურნალებმა.

მართალია, ხუთდღიან ომში ზღაზე საბრძოლო მოქმედებები მასშტაბური არ ყოფილა და ძირითადად, ფოთის პორტის ბლოკირებითა და აფხაზეთის სანაპიროზე დესანტის გადასხმით შემიფარვლა, მაგრამ ომის შედეგი ქვეყნისთვის ბევრად უფრო მძიმე და მტკივნეული აღმოჩნდა:

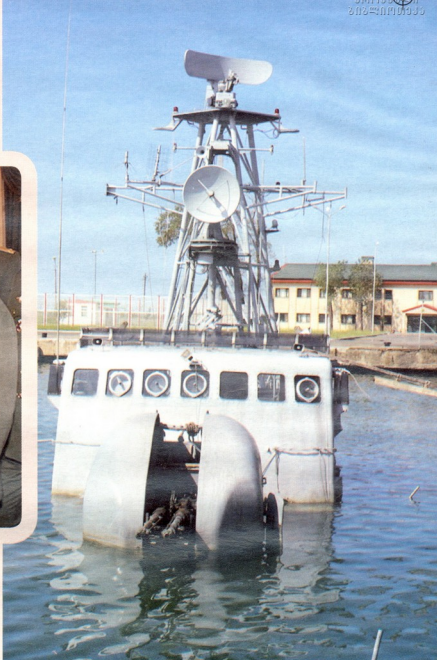
— რუსმა დიქტატორებმა ფოთის სამხედრო პორტში გემთსადგომებთან ააფეთქეს და ჩაიძირეს სამხედრო-საზღვაო ძალების საარტილერიო კატარალები „თბილისი“ და „დიოსკურია“, მტკივრე კატარადა „წყალტუბო“, სა-

ნაპირო დაცვის საპატრულო ხომალდი „აიეთი“, საპატრულო კატარალები P-104 და P-105 „ორბი“; გაანადგურეს და გაძარცვეს სანაპირო ინფრასტრუქტურის ობიექტები; წაიღეს რამდენიმე ათეული გასაბერი რუხინის ნავი, დიდი რაოდენობით სხვადასხვა სახის შეიარაღება და საბრძოლო მასალა;

— არსებობა შეწყვეტა საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალებმა, ხოლო პირადი შემადგენლობა და მცურავი საშუალებები შინაგან საქმეთა სამინისტროს სანაპირო დაცვის გადაეცა;

— შესაზღვრე პოლიციელებს ახლა სამხედრო მესღაურების მოვალეობათა შეიკისება უხდებია, რაც თავისთავად მარტვი არ არის და ზოგჯერ მათ შესაძლებლობებს აღემატება (წყალტუბო სურციის კონტროლი, საპაერო თავდაცვის ორგანიზება, საზღვაო საფრთხეებზე რეაგირება და სხვ.);

— საქართველომ დროებით შეაჩერა

ფოთში ჩაძირული კატარალებისთვის პოლიციელებმა ალექსანდრე ლეზუმა პრეზიდენტ დმიტრი მედვედევისგან ვიწოდო მიიღო

შეიზღვისსპირა ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო ტაქტიკური ჯგუფის შემადგენლობაში (BLACKSEAFOR) მონაწილეობა და რამდენიმეწლიანი შესვენების შემდეგ მიმდინარე წელს სანაპირო დაცვის კატარადა „სოხუმმა“ სწავლებებზე საქართველო წარმოადგინა;

— ოკუპირებული აფხაზეთის სანაპიროზე ოჩამჩირეში რუსებმა ადაღენეს საბჭოთა პერიოდის სასაზღვაო-საზღვაო ბაზა და იქ სანაპირო დაცვის დეიზინი განლაგეს;

— თუ ადრე ქართველი მესღაურები საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევით აფხაზეთის პორტებში შესულ სავაჭრო გემებს ზღაში ხშირად აკეებდნენ, ახლა მსგავსი ოპერაციების ჩატარება შეუძლებელია;

— რუსეთმა აფხაზეთის სანაპირო ზოლის უსაფრთხოების მიზნით ოკუპირებული ტერიტორიის მიმდებარე

**თავდაცვის სამინისტროს
სადესანტო გასაბერი რუზინის ნაგები
რუსმა მედესანტებმა ნოვოროსიისკში
აღაფად წაიღეს**

წყლებში შვიი ზღვის ფლოტის საბრძოლო ხომალდების მორიგეობა შემოიღო; 2008 წლამდე ქვეყნის თავდაცვასა და უსაფრთხოებაზე მიღებული არც ერთი დოკუმენტი ომის შესაძლებლობას და მით უფრო რუსეთთან არ განიხილავდა.

მიუხედავად ამისა, 2005 წელს თავდაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავებული „იროზნელო სამხედრო სტრატეგია“ სამხედრო-საზღვაო ძალების დანიშნულებას შეიარაღებული საზღვაო და სანაპირო ბრძოლების წარმოებაში ხედავდა.

ორი წლის შემდეგ ახალმა თავდაცვის მინისტრმა „თავდაცვის სტრატეგიულ მიმოხილვაში“ სამხედრო-საზღვაო ძალების დაუსახა: საზღვაო ზოლში არსებული საზღვაო კომუნიკაციების დაცვა; საქართველოს შიდა წყლების, პორტებისა და სასაზღვაო პერიმეტრის დაცვა თავდასხმებისა და სხვა საფრთხეების შემთხვევაში;

ახეთი ამოცანების შესრულება დაკავალეული ჰქონდა სამხედრო-საზღვაო ძალებში შემავალ ფლოტს, რომლის მცურავ საშუალებათა უმეტესობა დროის დიდ ნაწილს გემსადგომებთან ატარებდა და შექმნის დღიდან (1992 წელი) გაუქმებამდე (2008 წელი) ერთი ხეობიანი საზღვაო სწავლებაც კი არ იღრსებოდა.

ფლოტის მშენებლობაში დაშვებული უამრავი შეცდომა გახდა იმის მიზეზი, რომ 2008 წლის ავგისტოში მტრის

**სარაკეტო ფრეგატებსა და კორვეტებს
პირისპირ წერილკალობიანი არტილერიით აღჭურვილი ძველი კატარები
ში შერჩა.**

სამაგვიროდ გასაბერი რუზინის ნავისა და წყლის მოტოციკლეტების შესაძენი თანხები გამოიძენა და ერთობ რისკიანი დესანტის გადასხმაც იყო გადწყვეტილი, რომელსაც აუცილებლად მრავალრიცხოვანი მსხვერპლი მოჰყვებოდა.

აღრ თუ გვიან, სამხედრო-საზღვაო ძალების აღდგენის საკითხი აუცილებლად დადგება. ქვეყნა თვის მომავალს NATO-ში ხედავს. ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებთან სამხედრო-საზღვაო სფეროში თანამშრომლობა სპეციფიკური და ბევრისმოძველია, რაც სანაპირო დაცვის ფუნქციებისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება.

ავგისტოს ომს დიდი ცვლილებები რუსეთის ფლოტშიც მოჰყვა და მთავარი მიზეზი აფხაზეთში ნოვოროსიისკიდან მე-7 საპაერო-სადესანტო დივიზიის ქვედანაყოფთა გადმოყვანისა წარმოქმნილი სირთულეები იყო.

რუსეთს აფხაზეთში მჭიდრო ფრთხილად გახსნილი ცხივრულიანი მოქმედი ქართული არმიის დაწოლის შესუსტება სურდათ.

ნოვოროსიისკში მე-7 დივიზიის პირადი შემაღდენლობისა და საბრძოლო ტექნიკის დიდ სადესანტო ხომალდებზე — „ცეზარ კუნიკოვა“ (150 კაცი და ტექნიკის 20 ერთეული) და „სარატოვზე“ (350 კაცი და ტექნიკის 30 ერთეული) დატვირთვას, ოჩაჩინოვდე ცურვას (15 საათს გაგრძელდა) და იქ სანაპიროზე გადმოტვირთვას დაახლოებით 26 საათი დასჭირდა.

ომიდან რამდენიმე ხნის შემდეგ რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარსარდალმა ადმირალმა ვლადიმირ ვისოცკიმ ფლოტის პრობლემაზე საუბრისას ისიც თქვა, რომ შვიი ზღვის ფლოტს თანამედროვე სადესანტო ხომალდები რომ ჰყოლიდა, საქართველოსთან ოპერაციაში 26 საათის ნაცვლად 40 წუთს დახარჯავდა. ადმირალმა იგულისხმა, რომ სადესანტო ხომალდი მედესანტებითა და საბრძოლო ტექნიკით საქართველოს სანაპიროსთან

შადროუნის რეჟიმში იქნებოდა და ბრძანების მიღებისთანავე მოქმედებას დაიწყო.

ვისოცის სიტყვები საფრანგეთთან „მისტრალის“ სერიის ხომალდების შექმნის თაობაზე მოლაპარაკებათა დასაწყისი გახდა და ცოტა ხნის წინ შეთანხმებაც გაფორმდა.

საფრანგეთი რუსეთს 1,2 მლრ ევროდ „მისტრალის“ სერიის ორ ხომალდს აუგებს და რუსეთის ვერფებზე კიდევ ორი ხომალდის მშენებლობაში დაეხმარება.

ფრანგული პროექტის ხომალდების ბაზირებისთვის წყნარი ოკეანის ფლოტი და პორტი ვლადივოსტოკა შერჩეულია.

ახეთი გადაწყვეტილება ამ ვარიანტის გამო ზოგიერთი ევროპული ქვეყნის შემოფოტით არის გამოწვეული.

ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ რუსული „მისტრალი“ შუგ ზღვაში არ შეიძლება და აქ ძალის დემონსტრირებას არ მოახდენს. ფრანგული ხომალდები ბორტზე მყოფ მედიანტეხებთან ერთად ზღვაში ხანგრძლივ ვოფნაზეა გათვლილი.

დაიგემა შუგი ზღვის ფლოტის წყალზე და წყალქვეშა სახომალდო მუშაობის გააძლიერება.

მშენებლობის პროცესშია სარაკეტო ფრეგატები „ადმირალ ფლოტა კასატინოვი“ (პროექტი 22350) და მისი მსგავსი მუყაბი მუყაბი 2014 წლისთვის არის მოსალოდნელი.

2014-15 წლებისთვის იგეგმება ასევე მშენებლობის სტადიაშია მყოფი სარაკეტო კორვეტების „პროკორისა“ და „სპოობნის“ (პროექტი 22385) დასრულება.

რამდენიმე დღის წინ მიღებული

გადაწყვეტილებით ფლოტს 11356-ე პროექტის რამდენიმე ფრეგატიც დაემატება და მათ შორის სამის — „ადმირალი ესენის“, „ადმირალი გრიგორევიჩისა“ და „ადმირალი მაკაროვის“ აგება დაწყებულია.

შარშან საფუძველი ჩაეყარა 636-ე პროექტის წყალქვეშა ნავი B-261 „ნოვოროსისისკს“, რომელიც შუგი ზღვის ფლოტს 2013 წლისთვის დაემატება. განზრახულია კიდევ ხუთი მსგავსი წყალქვეშა ნავის მშენებლობა.

გარდა ამისა, რანგით უფრო დაბალი ხომალდებითა და კატარღებით შეესებაც არის გადაწყვეტილი.

ომის შემდეგ აფხაზეთის წყლებში რუსეთის საზღვაო ძალების ყოფნამ მუდმივ ხასიათი მიიღო. ახლა სეფასტოპოლისა და ნოვოროსისისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზებზე მიწერილი კორ-

ვეტისა და მტრალვის კლასის ხომალდები ოკუპირებული აფხაზეთის სანაპიროსთან ბიჭვინთისთან, ახალ ათონთან, სოხუმსა და ოჩამჩირეთთან მონაცვლეობით პატრულირებენ.

ბოლო პატრულირებაზე იელისში მტრალვი ხომალდი „კოვრუევი“ შეინიშნეს.

ოჩამჩირეში რუსული სანაპირო დაცვის დევიზონი განაგრძობს შეხებას და ამჟამად დევიზონის განკარგულებაშია „სობოლის“ ტიპის 3 (N205, N206 და N208) და „მანვლესის“ ტიპის 4 (N608, N609, N611 და N613) კატარღა.

წლის ბოლომდე დევიზონი კიდევ 2-3 კატარღით შეეხება და სამტატო რაიონებით სრულად დაკომპლექტდება.

აგვისტოს ომმა ინტერესი შუგი ზღვის მიმართ სხვა ქვეყნებსაც და პირველ რიგში აშშ-ის ფლოტის გაუღო.

ენისში ბათუმს ჯერ ამერიკული სარაკეტო კრეისერი CG 68 Anzio, ხოლო რამდენიმე დღის შემდეგ მუორე სარაკეტო კრეისერი CG 61 Monterey ეწვია.

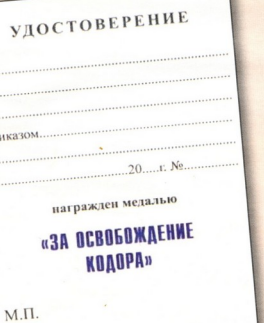
აგვისტოს ომის შემდეგ ამერიკის ფლოტის რიგით მე-12 ხომალდის — „მონტერის“ ვიზიტი საქართველოს პორტში რუსეთის საგარეო უწყებების შემოფოტის მიზეზიც კი გახდა.

მაგრამ შემოფოტება მართო პროტესტით არ შემოიფარგლა. ამერიკულ „სიცილს“ შუგი ზღვის ფრეგატი „ქერი“ დასდევდა, „მონტერის“ კი თვალყურს ადევნებდა სადარაუო ხომალდი „პიტლივი“ სარაკეტო ხომალდ „სამუშანს“ ერთად.

რუსული ხომალდები კავკასიის სანაპიროს მახლობლად იყვნენ და ბათუმთან თურქეთის სანაპირომდე სვრცეს აკონტროლებდნენ.

თამარ ჩანაიძე

აგვისტოს ომის პარადოქსი — კლორის „გათვისუფლების“ შედეგით 3 ათასზე მეტი კაცის დაჯილდოება

**ჩაგრა ღვთაძის მოხილვები
გამო იმის შესახებ, რომ 2008
წლის ავგოსტოს თვის დროს
ჩრეთში 12 საავიაციო გოგნი
ჩამოვარდნა გამო-თავილინი-
ჯივიანი ნავთობსადენის
აზერბაიჯანის პონაქეთში?**

ავგოსტოს თვის დროს ჩრეთს აზერბაიჯანის ღაუბობავს...

რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის ავგოსტოს თვის ბერი დეტალი მიუხედავად სამი წლის გასვლისა, ვერ კიდევ საიდუმლოდ რჩება.

ერთ-ერთს ამ დღეებში მოხვინა ნათული ბაქოს სამხედრო ანალიტიკური კვლევების ცენტრის ხელმძღვანელმა, გადამდარმა პოლკოვნიკმა ილიდრიმ მამედოვმა. ერთ-ერთი აზერბაიჯანული ტელევიზიისთვის მიცემულ ინტერვიუში მან სენსაციური ინფორმაცია გამჟღავნა.

ილიდრიმ მამედოვის მტკიცებით, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ხუთდღიანი ომის დროს მოსკოვმა საბრძოლო მოქმედებების არეალი მეზობელ აზერბაიჯანშიც გადაიტანა და რუსულმა საბრძოლო თვითმფრინვებმა აზერბაიჯანის დასავლეთ ნაწილში გამავალი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენთან 12 საავიაციო ბომბი ჩამოვარეს, რომელთაგან 4 აფეთქდა!

არ არსებობს საფუძველი, აზერბაიჯანის არმიის გადამდგარი პოლკოვნიკისა და ამჟამად დამოუკიდებელი სამხედრო ექსპერტის ეს განცხადება დეზინფორმაციად მივიჩნიოთ. ადრეც იყო ეჭვი, რომ როდესაც რუსულმა მოიერიშეებმა და ბომბდამშენებმა საპაერო დარტყმები საქართველოს საზღვრისპირა რაიონებს მიამყენეს, შეიძლება მათი მეზობელი, კერძოდ კი აზერბაიჯანისა და თურქეთის სასაზღვრო მონაკვეთებიც დაბომბეს. აზერბაიჯანელი სამხედრო ექსპერტის ეს

განცხადება ადასტურებს ჩვენს ეჭვს.

ავგოსტოს თვის დროს რუსეთის ავიაციამ საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვრის სიახლოვეს შემდეგი ობიექტები დაბომბა:

— 8 ავგოსტოს სამჯერ (16:30-ზე,

17:00-ზე და 17:35-ზე) დაიბომბა მარნეულის სამხედრო-საპაერო ბაზა, რომელიც აზერბაიჯანის საზღვრიდან პირდაპირი ხაზით 26 კმ-ითაა დაშორებული.

— 9 ავგოსტოს 01:20 სთ-ზე გარ-

2008 წლის ავგოსტოს რუსეთ-საქართველოს ომის დაწყება რომ შეიძლება კვებში ფოფილიყო ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის ესქპლუატაციასთან, რამდენიმე ფაქტორიც მიუთითებს. სანამ რუსული ავიაცია დაბომბავდა ნავთობსადენის მიმდებარე ტერიტორიას, საქართველოს და, როგორც ახლა გირკვა, აზერბაიჯანის ტერიტორიაზეც, 2008 წლის 5 ავგოსტოს თურქეთში გამავალი ამ სტრატეგიული მნიშვნელობის ნავთობსადენზე, ქ. ერზინჯანთან, სატუმბ სადგურზე მძღერი აფეთქება მოხდა, რამაც დიდი ხნით შეაჩერა ნავთობის გადაქაჩვა. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის სიგრძე 1667 კმ-ია, საიდანაც აზერბაიჯანზე 443 კმ მოდის, საქართველოზე — 248 კმ, ზოლო თურქეთზე — 1076 კმ. ნავთობსადენმა წელიწადში 50 მლნ ტონა ნავთობი უნდა გაატაროს.

ჩამენი დღისი: 1999 წლის

1-ელ ოქტომბერს აზერბაიჯანის ზაქათალის რაიონის სოფ. გიმირის ახლოს მძლავრი აფეთქება მოხდა. აფეთქების ადგილას რამდენიმე მეტრანი კრატერი წარმოიქმნა. თავდაბრუნებულად აზერბაიჯანელი სამხედროები ფიქრობდნენ, რომ აფეთქება იმ რუსული საბრძოლო თვითმფრინვიდან ჩამოვარდებულმა მსხვილი კალიბრის საუციაციო ბომბმა გამოიწვია, რომლის ეკიპაჟს ორიენტაცია აერია და საპაერო დარტყმა ჩენეთი-დავლესტნის საზღვრის ნაცვლად (სადაც მაშინ ბრძოლები მიმდინარებდა) აზერბაიჯანის ტერიტორიას მიაყენა.

აფეთქების ადგილიდან ამოღებული ფრაგმენტების ექსპერტიზის შემდეგ კი აზერბაიჯანელმა სამხედროებმა დაასკვნეს, რომ მათ ტერიტორიაზე „მიწა-მიწა“ კლასის ოპერატიულ-ტაქტიკური დანიშნულების 8K14 СКАД-ის ტიპის პალიტიკური რაკეტა აფეთქდა.

აფეთქების ადგილზე წარმოქმნილი კრატერის შესწავლის შემდეგ დაადგინეს, რომ რაკეტა ჩრდილოეთიდან მოფრინდა. საერაულოდ, რუსეთის ფედერალურ ძალებს ამ სარაკეტო დარტყმით ბასავეის დაჯგუფების განადგურება სურდათ, მაგრამ არანაკლებ 100 კმ-ით(!) ააცილეს მიზანს და რაკეტა აზერბაიჯანის ჩრდილო-დასავლეთ რაიონს ესროლეს

ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი ეტვობა
კოდეც ბევრჯერ გახდება კრემლის სამიზნე...

დაბნის რაიონის სოფ. გარჩინთან, საერაულოდ, ნავთობსადენს უმიზნებდნენ, მაგრამ ააცილეს. ეს აზერბაიჯანის საზღვრიდან ათიოდე კმ-ში მოხდა.

— 11 აგვისტოს 05:00 სთ-ზე დაბომბა კახეთში, დელოფლისწყაროს რაიონში მდებარე დიდი შირაქის ყოფილი სამხედრო აეროდრომი, რომელიც დიდი ზანია აღარ ფუნქციონირებს.

ამ ადგილიდან აზერბაიჯანის საზღვრამდე 25 კმ-ია.

აზერბაიჯანელი სამხედრო ექსპერტი თავის სენსაციურ განცხადებაში არ აზუსტებს რუსული თვითმფრინავების მიერ ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე დაბომბვის ზუსტ თარიღს. საერაულოდ, ეს სწორედ მაშინ უნდა

სტრატეგიული მნიშვნელობის ნავთობსადენმა აზერბაიჯანს, საქართველოსა და თურქეთს საერთო ინტერესები გაუჩინა

12 წლის წინ რუსმა სამხედროებმა შეცდომით ერთი ასეთი „სკადი“ ჩეჩნეთის ნაცვლად აზერბაიჯანში ჩააგდეს...

მომხდარიყო, როდესაც დაიბოძა საქართველოს ტერიტორიაზე სოფ. განიანთან გამკვადი ამ ნუკლეოსადენის ნაწილი, ანუ 9 აგვისტოს, გამთენიისას.

უცნობია ჩამოყრილი ბომბების კალიბრი, მაგრამ იმის გამო, რომ 12-იდან მხოლოდ 4 აფეთქდა, დანარჩენების გაუფრთხილებლობას ადვილი იქნებოდა მათი ზუსტი კლასიფიკაცია, თუნდაც მიწაში ღრმად ჩასულიყვნენ. ასევე უცნობია, მოჰყვა თუ არა რუსულ საჰაერო დაბომბვას მსხვერპლი და იყვნენ თუ არა დაჭრილები.

რატომ მალავს ამ მნიშვნელოვან ფაქტს აზერბაიჯანის ხელისუფლება ადვილი მისახვედრია — მას არ სურს კიდევ დაუპირისპირდეს რუსეთს, რომელიც ისედაც აშკარად უჭერს მხარს სომხეთს მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტში.

ამასთან, როგორც ბაქოში ბოლო

ჩვენი დონი: მიუხედავად იმისა, რომ მოსკოვმა უარყო 1999 წლის 1-ელ ოქტომბერს „სკადის“ რაკეტით აზერბაიჯანის ტერიტორიის დაბომბვა, „არსენალმა“ ერთი საინტერესო დეტალი გაარკვია: რუსული წყაროების თანახმად, ჩეჩნეთის მეორე ომის დაწყებისას კაპუსტინ-იარის ცნობილ სარაკეტო პოლიგონზე დისლოცირებული რუსეთის სახმელეთო ჯარების სარაკეტო შეიარაღების საბრძოლო გამოყენების მე-60 სასწავლო ცენტრის ბაზაზე შეიქმნა 630-ე ცალკეული სარაკეტო დივიზიონი, რომლის შეიარაღებაში იყო სწორედ 8K14 ტიპის ბალისტიკური რაკეტებით შეიარაღებული სარაკეტო კომპლექსები. დივიზიონი ჩეჩნეთის საზღვართან გადაისროლეს და სასტრატეგიკო პოზიციები სოფელ რუსკაიასთან განათქვამს, საიდანაც 1999 წლის 1-ელ ოქტომბრიდან 2001 წლის 15 აპრილამდე სულ 250 ბალისტიკური რაკეტა გაემუვა (დივიზიონს მეთაურობდა პოდპოლკოვნიკი ი. ზახარჩენკო).

როგორც ჩანს, 1-ელ ოქტომბერს, რაკეტების პირველივე სტარტის დღეს, გათვლის არასწორი მოქმედებების გამო „სკადის“ ბალისტიკურმა რაკეტამ „ზედმეტად“ 100 კმ-ზე მეტი გაიფრინა და დაღესტან-ჩეჩნეთის საზღვრის ნაცვლად აზერბაიჯანის ზაქათალის რაიონში ჩამოვარდა.

სხვათა შორის, 2005 წელს სწორედ ამ 630-ე ცალკეულმა სარაკეტო დივიზიონმა რუსეთის არმიამ პირველმა მიიღო შეიარაღებაში ახალი ოპერატიული-ტაქტიკური კომპლექსები 9K720 Искандер-ები, რომელთაგან ორი 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს საქართველოში გამოისროლა: ერთი რუსული „ისკანდერი“ ვაზიანის რაიონში ჩამოვარდა, მეორე კი აფეთქდა გორის ცენტრში, რომლის კაზეტურმა ქოზინმა რამდენიმე მშვიდობიანი მოქალაქე იმსხვერპლა და დაჭრა

ჩვენი დროსი: ოპერატიულ-ტაქტიკური დანიშნულების სარაკეტო კომპლექსის 9K72 *მოსნეც*-ის შეიარაღებაში შედის 5862 კგ მასის ერთაფეხურიანი, თხვედასაწვავიანი რაკეტა საიდუმლო ინდექსით 8K14 (საინფორმაციო საშუალებებში მას P-17-ად მოიხსენიებენ, საექსპორტო გაყიდვებისას P-300-ად, ხოლო NATO-ს კლასიფიკაციით კი SCUD-B SS-1-ია).

990 კგ-იანი რაკეტის ფრენის მაქსიმალური სიშორე 300 კმ-ია, მიზნიდან აცილების საგარაულო წრე — 450 მ, რასაც ნაკლები მნიშვნელობა აქვს რაკეტაზე ბირთვული ქობინის დაყენების შემთხვევაში.

1999 წლის 1-ელ ოქტომბერს აზერბაიჯანის ზაქათალის რაიონში ჩამოვარდა, საგარაულო ფეხსურთბინიანი რაკეტა, რომელშიც 700 კგ-მდე ასაფეთქებელი ნივთიერება იყო.

სამხედრო აღლუმმა ცხადყო, მოსკომა ბაქოს მიჰყიდა თანამედროვე საზენიტო-სარაკეტო სისტემა C-300 *Фаворит*-ი, „კამაზის“ ტიპის გამწვევები სხვადასხვა შეიარაღების დასამონტაჟებლად და აქტიურად თანამშრომლობს სამხედრო-ტექნიკურ სფეროში აზერბაიჯანთან.

მაშინ, როდესაც მთიან ყარაბაღში შეიძლება მარლაც დღე-ღამეზე გა-

ჩაღდეს ფართომასშტაბიანი საბრძოლო მოქმედებები აზერბაიჯანისა და სომხეთის არმიებს შორის, ბუნებრივია, რომ ოფიციალურ ბაქოს არ სურდეს საქართველოს გამო კრემლის გადატრეკება.

ისე კი სამი წლის წინანდელ რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, როგორც ამბობენ, აზერბაიჯანი დაქვხვარა ოფიციალურ თბილისის, თუმცა რა სახით, გასაიდუმლოებულია.

სხვათა შორის, ეს პირველი შემთხვევა არ არის, როდესაც რუსეთი სხვაისან ომის დროს აზერბაიჯანის ტერიტორიას ბომბავს. მაგალითად, ჯერ კიდევ 12 წლის წინ, ჩეჩნეთის მეორე ომის დაწყებისას, აზერბაიჯანის ზაქათალის რაიონში რუსეთიდან გაშვებული ბალისტიკური რაკეტა ჩამოვარდა.

2008 წლის აგვისტოში რუსული დაბომბვისგან განსხვავებით 1999 წლის 1-ელი ოქტომბრის რუსული სარაკეტო დარტყმა ოფიციალურმა ბაქომ არ დაშალა და გააპროტესტა, თუმცა მოსკოვმა, როგორც მოსალოდნელი იყო, გველაფერი უარყო.

P.S. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ოფიციალური მონაცემებით, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს რუსეთის ავიაციამ ორჯერ დაბომბა აჭარის ტერიტორია. 9 აგვისტოს 03:05 სთ-ზე რუსულმა თვითმფრინავებმა საქართველო-თურქეთის საზღვართან დაბომბეს ბათუმთან ახლომდებარე სოფლები: შარაბიძეები და მანი, ხოლო შეიდა წუთის შემდეგ (03:12 სთ) დაბომბა ხელვაჩაურში მდებარე სამხედრო ბაზის ტერიტორიული ერთეული, თურქეთის საზღვრიდან სულ რაღაც ათითდე კმ-ში და ვეჭვობთ, რომ რუსულმა ბომბდამშენებმა, ისევე როგორც აზერბაიჯანში, შეიძლება თურქეთის საზღვრისპირა რაიონშიც შეცდომით ჩამოვარეს ბომბები. ამის შესახებ ოფიციალური ბაქოსი არ იყოს, არც ანკარას განუცხადებია, რადგან მოაჯარი შემთავალებული აქაც რუსული ფაქტორია — რუსეთის ფედერაციასთან დაბირისპირება არც თურქეთს სურს.

ირაკლი ალადაშვილი

მიუხედავად საპაეო დარტყმებისა, ნათოსხდენის აფეთქება მოსკოვმა ვერ მოახერხა

თავდაცვის სამინისტროს მიერ გამოქვეყნებულ რუკაზე რუსული ავიაციის მიერ განხორციელებული დაბომბვების ადგილებია მინიშნებული

რას და რაბოვ ბოგავს რუსული ავიაცია იალბუზის ქირას

ყააკრო-ბლყაყითვი 10 ავვისოვლე რუსი პილოტების დაჩყაყვული ბაღაბზაღვა მიფინაყოვს, რისთვის?

რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა 18 ივლისს დაიწყეს და 10 აგვისტომდე გააგრძელებენ სპეციალურ სწავლებას ჩრდილო კავკასიაში ყაბარდო-ბალყარეთის სამხედრო პოლიგონ „ნალიკჷ“. სწავლებაში მონაწილეობს 15 ერთეული საბრძოლო საფრენი აპარატი, მათ შორის — Ми-24 და Ми-28 ტიპის დამრტყმელი შვეულმფრენები, მოიერიშე Су-25-ები, საფრინტო ბომბდამშენები Су-24მ და Су-34, გამანადგურებლები Су-27 და МиГ-29 და შორი მოქმედების ბომბდამშენ-რაკეტშიდი Ty-22М3.

ოფიციალური ინფორმაციის თანახმად, სწავლების მიზანი მთავორიან რელიეფზე მართადი და უმართავი რაკეტების მიზანში სროლის მეთოდის დაზეწა, არაოფიციალურად კი ამ სწავლებების დაწყება რიგ ფაქტორებს უკავშირდება.

საბჭოთა პერიოდში დამრტყმელი ავიაციის პილოტებს მთავორიანი რელიევის პირობებში საბრძოლველად უზბეკეთში, ჩირიკის სამხედრო აეროდრომზე ამზადებდნენ.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, რუსეთმა ამ მიზნით პოლიგონი ყაბარდო-ბალყარეთში, იალბუზის მთის

ძირას გახსნა, თუმცა „ნალიკად“ მონათლული პოლიგონი ბოლო წლებში დაზურული იყო. მისი აღდგენა, ერთი მხრე, უკავშირდება ყაბარდო-ბალყარეთში არაფორმალური შეიარაღებული ფორმირებების გააქტიურებას, რომლებიც უპირისპირდებიან რუსეთის ფედერალურ ძალებს ამ რეგიონში და

ერთმანეთის მიყოლებით აწვობენ დევრსიულ-ტერორისტულ აქტებს.

„ნალიკის“ პოლიგონზე შვეულმფრენებისა და თვითმფრინავების რუსი პილოტები ხეწენ მთავორიან პირობებში მართადი და უმართავი რაკეტების მოძრავ და უძრავ სამიზნეებში ხუსტად სროლას, აგრეთვე უპილოტო

რუსული Ми-24-ების ყეიბაყები
დაბალ სიმაღლეებზე ფრენასა და
ხუსტ სროლას ხეწენ

სადზვერუო საფერენი აპარატების გამოყენებას მთავრად.

მოსკოვში მაინაით, რომ მთავორიან რელიეფზე მოქმედების გამოცდილებამიღებულ სამხედრო პილოტებს გაუადვილებათ მთვრში მოქმედი პარტიზანული ჯგუფების აღმოჩენა და განადგურება.

მთვრ მიზნებად, რის გამოც ხელახლა ამოქმედეს „ნალიკის“ პოლიგონი, მთავრობული ზამთრის ოლიმპიადაა, რომელიც 2014 წელს სოჭში უნდა ჩატარდეს. უკვე ცნობილია, რომ რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალები აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ ამ ოლიმპიადის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში, მუდმივი საჰაერო მონიტორინგის ჩათვლით.

მესამე და მთავარი მიზნები, რის გა-

**საფერონტო ბომბდამშენი Cy-24M-ი
სააგვიტო ბომბების ჩამოფრის დროს**

C-25 ტიპის უმაროვი რაკეტების სროლის მომენტი რუსული Cy-25-ებთან. საერაულოდ ასეთივე რაკეტებით დარტყმა სამი წლის წინ მარნეულის აეროდრომსაც მიაყენეს

ვაბარდო-ბალყარეთში, პრობლანდის აეროპორტში, ასევე ჩრდილო ოსეთის ქალაქ მოზდოკის სამხედრო აეროდრომზე ბუდიონოვსკის სამხედრო-საჰაერო ბაზიდან და ლიბეცკის საფერონსინო-ტეკნიკური მომზადების ცენტრიდან უკვე გადახროლეს შვეულმფრენები და თვითმფრინავები, ასევე მათი კეიპაგები, „ნალიკის“ პოლიგონზე 10 აგვისტომდე ინტენსიური მომზადების გასაულებლად.

რა იქნება 10 აგვისტოს შემდეგ, მალე ვნახათ, ისე კი შეიძლება ვთარაულოთ, რომ პანკისის ხეობა კრემლს დღემდე ველში აქვს განხერილი.

ირაკლი ალბაგშილი

მოც მოსკოვი აძლიერებს საჰაერო დაცვუფებას ჩრდილო კავკასიაში, ისევე საქართველია.

დამატებით 15 საფერენი აპარატის აღმოჩენა ჩრდილო კავკასიაში ერთი შეხედვით ბუერს არაფერს ცვლის, მაგრამ მთავრია, რამდენ ეკიპაჟს მოამზადებენ მთავორიანი რელიეფის პირობებში საბრძოლო მოქმედებისთვის.

როგორც ირკვევა, 2008 წლის აგვისტოს ომამდე ორიოდე თვით ადრეც გამართულა „ნალიკის“ პოლიგონზე სწვლება, რომლის აფოშირებას მოსკოვი თვს არიდებდა. არსებობს საფუძველი ეჭვისა, რომ სწორედ ამ მთავორიან პოლიგონზე მომზადებული რუსი პილოტები მონაწილეობდნენ აგვისტოს ომში.

**სითბური ზაფანგების გამშებით
რუსი პილოტები ცდილობენ
აიცილონ მათკენ გამშებული თბური
დამიზნების საზენიტო რაკეტები**

რამდენჯერ უნდა გავხილოთ ახალი დანაშაულები საერთაშორისო რეპუტაციაზე?

ველასათვის ცნობილი Wikileaks-ი, რომელმაც არაერთი პოლიტიკოსი თუ მმართველი გუნდი „გაამბივლა“, აქვეყნებს მორიგ დოკუმენტებს, რომლებიც ჩვენს ქვეყნის უახლოეს წარსულს ეხება.

Wikileaks-ის ინფორმაციით, აშშ შეაფთოთა თვდაცვის მინისტრად ბაჩო ახალაიას დანიშნა და პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილს მოჰგავსო გადაწყვეტილებისგან თავის შეკავება ურჩია.

ერთ თვეში ორი წელი გახდება, რაც საქართველოს თვდაცვის მინისტრად ბაჩო ახალაია დანიშნა და მხოლოდ ახლა გაირკვა, რომ ჯერ კიდევ ორი წლის წინ მისი დანიშნვის გამო აშშ-ის ხელისუფლების წარმომადგენლებმა პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილთან მოლაპარაკებისას შეშფოთება გამოთქვეს.

Wikileaks-მა გამოაქვეყნა 2009 წლის სექტემბერში საქართველოში აშშ-ის საელჩოდან გაშინგტონში გაგზავნილი ერთ-ერთი დოკუმენტი, რომელიც თბილისში ოფიციალური ვიზიტით მყოფი აშშ-ის სახელმწიფო მდიონის თანამშრომლის მოადგილე თინა ქვიდენაუსა და პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის საუბარს შეეხება.

ეს წერილი, საერაულოდ, აშშ-ის საელჩოს იმ წარმომადგენლებმა მოამზადეს, რომლებიც შეხვედრას უსწრებოდნენ. როგორც უწყველმა ნათქვამი, „ადამიანის უფლებების დაცვის საქმეში ბაჩო ახალაიას ცუდი წარსულიდან გამომდინარე, თინა ქვიდენაუშ შეშფოთება გამოთქვა თვდაცვის მინისტრად მისი დანიშნვის გამო“.

წერილის მიხედვით, „საკაშვილმა მოუწოდა ქვიდენაუსა და სხვა ოფიციალურ პირებს, ახალაიას დანიშნვის თაობაზე დასკვნა ნაჩქარევად არ გამოეტანათ და შესაფასებებ ქვიდენაუს, ახალაიას თანამდებობაზე მუშაობა შეეფასებინა, ქვიდენაუშ კი, თავის მხრივ,

პრეზიდენტ სააკაშვილს მოუწოდა, გაეზრებინა, რა გავლენა მოახდინა ახალაიას დანიშნვამ საქართველოს საერთაშორისო რეპუტაციაზე“.

მას შემდეგ თითქმის ორი წელი გავიდა და აშშ-ს, რომელიც საქართველოს მთავარი სტრატეგიული პარტნიორია, საკმაოდ რთულია, პრეზიდენტ სააკაშვილის რჩევისამებრ დაკვირვებოდა და შეეფასებინა ბაჩო ახალაიას მუშაობა საქართველოს თვდაცვის მინისტრის პოსტზე.

Wikileaks-ი ჯერჯერობით არ აქვეყნებს დოკუმენტს, თუ როგორ შეაფასა ახალაიას მინისტრობა საქართველოს მთავარმა სტრატეგიულმა პარტნიორმა და გამართლდა თუ არა ოფიციალური გაშინგტონის შეშფოთება. საერაულოდ, საქართველოს ამჟამინდელი თვდაცვის მინისტრის შეფასება თეთრ სახლშიც და სახელმწიფო დეპარტამენტშიც უკვე ექნებოდა და ამერიკული მხარე დიდად არ შეშფოთდა, როცა გაიხსენა მინისტრის „ცუდი წარსული ადამიანის უფლებათა დაცვის საქმეში“.

თვდაცვის სამინისტროსთან მომუშავე ამერიკელი მისიებისა და სამხედრო ინსტრუქტორების საშუალებით, ასევე იმ ქართველი მადალიჩინოსანი სამხედროებისაგან, რომლებიც შეიძლება უფრო მჭიდროდ თანამშრომლობენ ამერიკულ კოლეგებთან, თეთრ სახლში შეიძლება მეტი და რეალური ინფორმაცია აქვთ ქართული არმიის შესახებ, ვიდრე საქართველოს ხელისუფლებას.

ამიტომაც ოკეანის გაღმა არ გამოკვრივით ის საკადრო პოლიტიკა, უფრო სწორად კი, მისი არარსებობა, რასაც ორი წლის წინ დანიშნული თვდაცვის მინისტრი დღემდე ატარებს და რასაც ბევრი პროფესიონალი სამხედრო თუ სამოქალაქო პირის უკანონოდ დასჯა მოჰყვა, მათ შორის ადამიანის უფლებათა დარღვევის მხრეც, რა საშიშროებაზეც საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორი აშშ პრეზიდენტ

საკაშვილს ჯერ კიდევ ორი წლის წინ აფრთხილებდა.

სხვათა შორის, თბილისში მომუშავე ამერიკელი დიპლომატები და სამხედრო ავით შეფასებებს ევანგელისტში მართვ ახლანდელ თვდაცვის მინისტრ ბაჩო ახალაიასზე როდი გზავნიდნენ. Wikileaks-ს არ გამოუქვეყნებია, მაგრამ უდავოა, რომ ფოფოლი თვდაცვის მინისტრების — დეითი თევზაძის, გელა ბეჟუაშვილის, ვია ბარამიძის, ირაკლი ჟურაშვილის, დეითი გუზარაშვილისა და დეითი სიხარულიძის მუშაობაზეც თეთრ სახლს თავისი მოსაზრებანი ექნებოდა.

ამერიკელ დიპლომატთა გაცემებს განსაკუთრებით იტაკლი ოქრუაშვილის საქმიანობა იწვევდა. 2005-2006 წლებში საქართველოს თვდაცვის სამინისტროში ოფიციალურ მისიებში მყოფი ამერიკელი სამხედროები პრივატულ საუბრებში ადარც მალავდნენ შეშფოთებას მინისტრ ოქრუაშვილის გატარებულ ცვლილებების გამო.

ამერიკელ სამხედროთა გაცივებს კი უფრო ის იწვევდა, რომ აშშ-ში სამხედრო განათლებამიღებულ ქართველ სამხედროებს ქართულ არმიამ კარიერის გაკეთება ხშირად სუბოპტიმალურ მიზეზების გამო არ შეეძლოდა და შეიარაღებული ძალებიდან მდიოდნენ.

„აშშ ასიათასობით დილარს ხარჯავს, რომ ქართველმა სამხედროებმა წინეს პრესტიჟი სამხედრო სასწავლებლებში ცოდნა აიმაღლონ, მაგრამ ბრუნდებიან თუ არა საქართველოში, თქვენს რომელიმე თვდაცვის მინისტრს გულზე რატომაც არ ქაჩტება და იძულებული არიან ჯარიდან წავიდნენ. წყალზე გადაყრილი დილარები ერთი პრობლემაა, მეორე კი ის არის, რომ ჯარიდან დათხოვნილი პროფესიონალი სამხედრო შეიძლება რომელიმე საერთაშორისო ტერიტორიაზე დაჯგუფების წყობა გახდეს, სადაც მის ცოდნასაც გამოიყენებენ და ფულსაც ცენტრალურ დაჯგუფებებს“ — ამბობდნენ ამერიკელი სამხედროები.

1914 წლის 29 მაისი. ქუთაისის ქართველი მწერლები და საზოგადო მოღვაწეები. მსხდომთა შორის მარცხნიდან მარჯვნივ რიგით მეორე — გრიგოლ ვეშაბაძეა

სტალინ-ბერიას აგენზურა ქართულ ემიგრაციაში

მარიამელ „ჩამოსტმა“ სადაზმმარო ოპარაციები

ჩვენ მიერ შემოთავაზებული საქართველოს საგარეო დაზვერვის რეტროსპექტივის პერიოდიზაცია — (პირველი ეტაპი 1918-1921 წწ.; მეორე — 1921-1953 წწ.; მესამე — 1953-1991 წწ. დასასრულად, მეთხუთსეტი — 1991 წლიდან დღემდე) ითვალისწინებს იმ ისტორიულ რეალობას, რაც XX საუკუნის საბჭოთა კავშირსა და საქართველოში იყო.

საქართველოს საგარეო დაზვერვის ისტორიის პირველ ეტაპსა და მეორე ეტაპის პირველ ნახევარზე (1921-1936 წწ.) „არსენალის“ ფურცლებზე უკვე გვექნება დაწვრილებული საუბარი.

ამჟამად კი გვესურს მკითხველის ყურადღება 1936-1953 წლებზე შევანეროთ ეს მნიშვნელოვანი ისტორიული პერიოდი იმათი იყო გამოირჩეული, რომ ამ წლებში საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს საგარეო დაზვერვის ფორმირება და საკადრო-ორგანიზაციული საკითხები უშუალოდ „საბჭოთა ბუღალის“ — იოსებ სტალინის შექმნილებებით წყდებოდა. საზღვარგარეთ მდებარეებამდე ქართული მკვლევარების კანდიდატურებს ხშირად სტალინი პირადად არჩევდა. ქართველი ემიგრანტების სიძულვილი და დაუნდობლობა „საბჭოთა ტრანს“ სიცოცხლის ბოლომდე გაკვეთა.

მკითხველს შევასვენებთ, რომ 1936 წელს ამიერკავკასიის ფედერაციის დაშლის შემდეგ საქართველოს სსრ-ში შეიქმნა ცალკე მინაგვი საქმეთა სახალხო კომისარიატი, რომელიც პირდაპირ

ცენტრს ემორჩილებოდა. ამ სტრუქტურაში მოქმედებდა სახელმწიფო უშიშროების სამმართველო, სადაც ვერ ქვეყნაწყოფილების, ხილო შემდეგ განყოფილების სტატუსით საგარეო დაზვერვის დანაყოფი მოქმედებდა.

საკემბრო ენ-კა-ვე-დეს ახალმა მინისტრმა ნიკოლაი ევოვმა 1936 წელს კონსპირაციის მიზნით ფუნქციონალურ განყოფილებებს დასახელება ნუქეოციკით შეუცვალა, რის შემდეგაც დაზვერვა ტრადიციულად პირველი განყოფილების სტატუსით მოქმედებდა.

1922 წლიდან მოყოლებული საბჭოთა კავშირის, მათ შორის, საქართველოს ჩეკას მთავარი ამოცანა საზღვარგარეთ გაქცეული ემიგრანტების ორგანიზაციებში და წრეებში შეღწევა, აგენტურული ქსელის შექმნა, მათი მდინდან დაშლა და ცნობილ ქართველ ემიგრანტთა მოტაცება ან ლიკვიდაცია იყო.

საბჭოთა სპეცსამსახურების ხელმძღვანელებს ყოველთვის მოჰქონდათ თავი და დიდად ტრამბოზდნენ ემიგრაციის წინააღმდეგ დაგეგმილ-ჩატარებულ საქეოპარაციებში ობიექტურობა მოითხოვს ვთქვათ, რომ როგორც საბჭოთა პოლიტიკურ ასევე სამხედრო დაზვერვას, ყოველთვის მრავალი აგენტი ჰყოფდა ემიგრაციაში.

1918 წლიდან მრავალმა ათასმა კაცმა წიფილი რუსეთი დატოვა და სიცოცხლის გადარჩენისთვის დასავლეთის თუ აღმოსავლეთის ქვეყნებს მიამხრა.

1921 წლის მარტის შემდეგ ბოლშევიკების ტერორის შიშით საქართველოდან ემიგრაციაში წასულთა ნაკადმა

იმატა, განსაკუთრებით 1924 წლის აგვისტოს აჯანყების შემდეგ.

ქართული ემიგრაცია ძირითადად, ევროპაში — უმთავრესად თურქეთში, საფრანგეთში, პოლონეთში, გერმანიაში და ინგლისში დასახლდა. სწორედ ისინი გახდნენ საბჭოთა სპეცსამსახურების სამიზნე.

ქართველი მკვლევარი და აგენტებიც აქტიურად იყვნენ ჩართული საბჭოთა დიქტატორის — იოსებ სტალინის „პოლიტიკული ჰებრაკის“ პარტიებში.

ქართულ ემიგრაციაში ჩასახერხებულ ქართველი ჩეკისტები იგზავნიდნენ, რუსულში — რუსები, სომხურში — სომხები და ა.შ.

ეს ისტორიული პერიოდი მიხეზნა გამო შეუსწავლელია და ფაქტების მოკვება უდრან ტყეში სიარულს ჰკავს.

„არსენალის“ მკითხველს გვინდა შევთავაზოთ ერთ-ერთი სრულიად საინტერესო დოკუმენტი საბჭოთა სპეცსამსახურების არქივიდან, რომელიც შემოხვევით ღია წყაროებში მოხვდა.

1995 წელს მოსკოვში გამოიცა დოკუმენტების კრებული: „სსრკ სახელმწიფო უშიშროების ორგანოები დიდ სამამულო ომში: დაწვებამდე (1938 წლის ნოემბერი — 1940 წლის დეკემბერი)“.

გამოცემის პირველი ტომის პირველი წიგნის 270-ე გვერდზე წაწყდით საქართველოს უახლესი ისტორიით დაწინტერესებული მკვლევრებისთვის ძალზე საინტერესო დოკუმენტს, რომელსაც საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიათა ლავრენტ ბერია

სტალინმა პირადი ლეონტი ბერიას განუსაზღვრა — უცხოეთში მყოფი ქართული სამხედრო-პოლიტიკური ემიგრაციის გადღიბება, კომპრომეტირება ან ფიზიკური განადგურება.

წერს ხელს. დღესაც გაკვირვებას იწვევს, როგორ იხილა ამ დოკუმენტმა დღის სინათლე. ამიტომ, სანამ შემოგადგვებთ, მიზანშეწინააღმდეგადად მცირე განმარტების გაკეთება.

კრებულის ავტორები (ა. ბიკოვი, ვ. ეროშინი, ა. კრაიუშინი და ვ. ტიმოფეევი) საბჭოთა სპეცსამსახურების ვეტერანები იყვნენ, ხოლო ერთ-ერთი ავტორი და იმპედროვალად სარგდელი კოლგეის თავმჯდომარე, გენერალ-ლეიტენანტი სერგეი სტეპანოვი, მაშინ რუსეთის კონტრდაზვერვის ფედერალური კომიტეტის დირექტორიც გახლდათ. სწორედ ამ სპეცსამსახურის ცენტრალური არქივიდან განსაიდუმლოებულ დოკუმენტზე ვესურს მკითხველის ყურადღება შექნეროთ.

საბჭოთა (შემდეგ რუსეთის) სპეცსამსახურების საქმიანობის პრაქტიკაში მიღებული იყო, რომ დოკუმენტისთვის საიდუმლოების გრფის მოხსნის შემდეგაც, როგორც წესს, არ გაუფიქრებიათ ოპერაციულ-აგენტურული ინფორმაცია: შეჯამების რეალური დრო და ადგილი, ყოფილი აგენტების არა მარტო ვინაობა, არამედ ოპერატიული ფსევდონიმებიც კი.

დღეს ჩვენ მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტის დიდი მნიშვნელობა კი იმით არის განპირობებული, რომ მოყვანილი მონაცემებისა და ფაქტების ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელია დავადგინოთ 1921-1940 წლებში ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციაში საბჭოთა დაზვერვის მიერ ჩანერგული ქართველი აგენტების ვინაობა და მათი მოქმედებების ფორმები.

1940 წლის 5 ნოემბერთი დათარიღებული ამ დოკუმენტს საქმად ვრცელის სათაური აქვს:

„სსრკ შსს-ის მოხსენება #4749/ზ ვაკ(ბ)-ს ოპერციოში არსებული მდგომარეობისა და ქართული და კავკასიური ემიგრაციის ვერაპასა და ახლო აღმოსავლეთში მოქმედებების შესახებ, კორდონშიბა მოქმედი აგენტ „ამერისიანი“ მიღებული მონაცემებით“.

ეს რეაგერდია დოკუმენტი მრავალ საინტერესო ფაქტს მოიცავს, თუმცა ჩვენ მხოლოდ იმ ნაწილზე შევიჩინებდით, რომელიც საქართველოს ეჭება. ასევე შემოგავიხუბთ კომენტარებსაც, რათა მკითხველისთვის უფრო გასაგებ გახდეს ზოგიერთი ფაქტი თუ პირი. დოკუმენტის ვრცელი სათაურის ხშირი გამოყენება აუცილებლად რომ აუცილებელი, მას შემდეგში „ბერიას დოკუმენტად“ მოვიხსენიებთ.

ძიოფისო მკითხველი, ამ საიდუმლო დოკუმენტის შესახებ თხრობის გაგრძელებამდე საჭიროდ მიგაგნია, მოკლედ მოგითხროთ იმ სადაზვერვო-აგენტურული და დიფერსიული ოპერაციების შესახებ, რასაც საბჭოთა დაზვერვა საზღვარგარეთ გახსნილი ემიგრაციის წინააღმდეგ უტარებდა. ამ ოპერაციებში აქტიურად იყენებ ჩართულნი საქართველოს ჩიკა-ოგაფენ-კა-ე-ედეს თანამშრომლები და აგენტები. საბჭოთა საგარეო დაზვერვის „აქტიური ოპერაციების“ მოკლე ქრონოლოგიას ქვემოთ გითავაზობთ.

საბჭოთა დაზვერვის „აქტიური ოპერაციები“ ვეროპაში

საბჭოთა საგარეო დაზვერვის არქივებშია და შემუშავებული ლტერანტურის ანალიზის საფუძველზე შედგენილი და ქვემოთ მოყვანილი მონაცემები მიუთითებს, რომ 20-40-იან წლებში საბჭოთა სპეცსამსახურების „აქტიური ოპერაციების“ ასპარეზზე ვეროპა და უპირველესად საფრანგეთის დედაქალაქი პარიზი იყო. ეს ფაქტი გასაკვირი არც არის, რადგანაც 20-იანი წლების დასასრულს ვეროპაში მეფის რუსეთიდან ემიგრირებულ პირთა რიცხვი ორ მილიონს აჭარბებდა. განსაკუთრებით ბევრმა ემიგრანტმა საფრანგეთს მიაშურა.

ამიტომაც პარიზში მოქმედებდა საბჭოთა პოლიტიკური და სამხედრო დაზვერვის, როგორც ლეგაციური (საბჭოთა კავშირის საელჩოს საფარველში), ასევე არალეგალური (სხვადასხვა საგარეო ფორმის აბრას უმჯობესი) რეზიდენტურები. თუ ამას კომინტერნის აგენტურ-

რასაც დავამატებთ, აღმოჩნდება, რომ მცირე მსოფლიო ომამდე საფრანგეთი საბჭოთა სპეცსამსახურების ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობის ძირითადი ობიექტი იყო.

1924 წლის მარტში პარიზში საბჭოთა დაზვერვამ გადაიბარა ყოფილი მეფის რუსეთის გენერალი პავლე დიაკონოვი, რომელიც რევოლუციამდე რუსეთის სამხედრო ატაშე იყო დიდ ბრიტანეთში და იქ რუსეთის სამხედრო დაზვერვის აგენტურას ხელმძღვანელობდა. დიაკონოვის გადაბირების შემდეგ აგენტურული მონაცემები ბოლშევიკის ხელში ნაგარდადი და მას ექვემდებარებოდა იყენებდნენ.

1925 წლის 16 აპრილს საბჭოთა დაზვერვის ბოიკოვებმა ბულგარეთის დედაქალაქ სოფიაში ტაძარში ნადის ააფეთქეს, რის შედეგადაც 150 კაცი დაიღუპა. თუმცა თუდასხმის ობიექტები არ დაზვერულან.

1925 წლის 6 აგვისტოს საბჭოთა დაზვერვის აგენტებმა გერმანიის ქალაქ მაინცის ლუდის ბარში სასწავლო საწარმო ჩაეყარეს და მწიგნობრს ელადიდარ ნესტორიანი – პირველი საბჭოთა მფრანგი, რომელიც პოლიტიკურ შეხედულებათა გამო ბოლშევიკების გაქცევა და ვეროპაში დარჩა.

1926 წლის 25 მაისს პარიზში საბჭოთა დაზვერვის აგენტების მიერ ფიცილოვანად დამოუკიდებელი სამედიცინო შვარცბარდმა რევოლუციის რამდენიმე გასილთბო მოკლა უკრანის გროზნული მოძრაობის გამორჩეული მოღვაწე სიმონ პეტლიურა. ოპოზე მამიჯე გაყრეკულა დეზინფორმაცია, რომ მკვლელობას პირადი შურისძიების და არა პოლიტიკური მოტივები ჰქონდა.

1926 წელს საბჭოთა აგენტები ალექსანდრ ვეკინი და ალექსანდრ ენტორი წელსინკო უმჯედლოდ დაესხნენ ოთხ ცნობილ ფინელ გენერალ კარლ-გუსტავ მანერჰაიმს. ორივე საბჭოთა ბოიკოვი ფინეთის პოლიციამ დააკავა და შემდეგ სასამართლოს გადაწვეტილებით სასჯელს სატუსაღიში იხდიდნენ. ერთი წლის შემდეგ ფინეთში საბჭოთა დაზვერვის რეზიდენტის ვასილ ზარუნის მცდელობის შედეგად ბოლშევიკების საგარეო დაზვერვის ორივე აგენტი საბჭოთა ციხეებში მყოფი ფინელ ოფიცრებზე გადაცეკაულს.

1926 წელს პარიზში ქართველმა ემიგრანტებმა აუთიანდო მერაბთაშვილმა მოკლა გეროლე ვეშაპალი, ემიგრაციაში მყოფი ქართველების დასაბრუნებლად პარიზში შექმნილი ორგანიზაცია „სამშობლოს დაბრუნებისათვის“ თავმჯდომარე.

1930 წლის 26 იანვარს პარიზში საბჭოთა დაზვერვის თანამშრომლებმა იაკობ სურგერიანსკის (იანა) ხელმძღვანელობით მოიტაცეს რუსი გენერალი POBC-ის ხელმძღვანელი ალექსანდრე კუტსოვი (1882-30წწ), რომელიც შემდეგ საბჭოთა გეშე გარდაიცვალა. საერაოდ, ვულგამ გამაყუებული პრეპარატების დიდ დოზას ვერ გაუძლო.

1930 წლის 30 იანვარს საბჭოთა პოლიტიურში მიიღო საიდუმლო დადგენილება — უცხოეთში სადაზვერვო საქმიანობის გააქტიურების შესახებ.

სულ მალე საბჭოთა დაზვერვის არაღელვარე რეზიდენტურები შეიქმნა ინგლისში, საფრანგეთში, გერმანიაში, აშშ-ში, ჩეხოსლოვაკიაში, ავსტრიაში, დანიაში, თურქეთსა და ჩინეთში.

1930 წლის 10 სექტემბერს საბჭოთა აგენტმა პეტრე კოვალსკიმ მოახერხა ემიგრანტი გენერლის, რუსეთის საერთო-სამხედრო კავშირის (POBC) დაზვერვა-კონტრდაზვერვის სამსახურის უფროსის ნიკოლოზ სკობლინის (ოპერატიული ფსევდონიმი „ექ-1“, „ფერ-მერი“) და მისი მეუღლის, ცნობილი რუსი მომღერლის ნადეჟდა პლეციცაიას გადაბირება. ამის შემდეგ გენერალი სკობლინი აქტიურად მონაწილეობდა მომზადების მიერ ფიზიკაციის (უპირველესად კი სამხედრო-პოლიტიკური ემიგრაციის) წინააღმდეგ დაგეგმილ და ჩატარებულ საქმიანობებში.

1930 წლის 7 დეკემბერს პარიზში ქართველმა ემიგრანტმა ჭინუგაძემ (სხვადასხვა წყაროთი საბჭოთა დაზვერვის აგენტმა ან წაქეზებულმა) მიერით სროლით მოკლა საქართველოს პარტიული რესპუბლიკის პირველი მდივანობის თამყალიძე და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი ნოე რამიშვილი.

1932 წლის 6 მაისს რუსმა ემიგრანტმა პავლე გორგულოვმა პარიზში პისტოლეტის გასროლით მოკლა საფრანგეთის 75 წლის პრეზიდენტი პოლ დიუმერი. ერთ-ერთი ვერსიით, ფსიქიკურად დაუადრებელი მკვლელი საბჭოთა დაზვერვის აგენტებმა წაქეზეს. კრემლს ან ტერაქტით სურდა, რომ საფრანგეთის ხელისუფლებას თეთრი ემიგრანტები ქვეყნიდან გაეყვებინა.

იმვე წლის 30 მაისს პარიზში გაურკვეველ ვითარებაში დაიღუპა რუსი ემიგრანტი, კაპიტანი არკადი პოლუნინი, რომელიც გენერალ კუტსოვის გარტყების ფაქტის გამოძიებას ცდილობდა.

1933 წლის 17 ივლისს საბჭოთა დაზვერვის აგენტმა ა. ალღერმა გადაიბირა ლევ ტროცკის ვაჟის, ლევ სელდის თა-

ნამშენ მარკ ზბოროვსკი (ოპერატიული ფსევდონიმი: „პარკი“, „ეტიენა“), რომელიც შემდგომ განსაკუთრებით აქტიურობდა ტროცკისტული მოძრაობის ფიზიკურად და პოლიტიკურად განადგურების ღონისძიებებში.

1934 წლის 10 ივლისს საბჭოთა კავშირის საგარეო დაზვერვა გადავიდა სსრკ შინაგარეო სახელმწიფო უშიშროების მთავარი სამმართველო შემ-7 განყოფილების დაქვემდებარებაში.

1936 წლის 25 იანვარს პარიზში, ბულონის ტყეში, საბჭოთა დაზვერვის აგენტებმა მოკლეს უცხოეთში გაქცეული საბჭოთა დაზვერვის ყოფილი თანამშრომელი დემიტრი ნავაშინი, ხოლო იმავე წლის 24 ივლისს ცნობილი ტროცკისტი ანდრე ნანი გახდა სტალინის ბოევიკთა მსხვერპლი.

1936 წლის 10 აგვისტოს პარიზში საბჭოთა აგენტმა ტაფიზანოვმა („პასანი“) მოკლა ყოფილი საბჭოთა დაზვერვის რეზიდენტი თეოდანსა და სტამბოლში, შემდეგ კი საფრანგეთში გაქცეული გიორგი ადაბეგოვი. ამ სოჭტ ჩეკისტს კავშირი ჰქონდა ქართულ ემიგრაციაში აგენტურის შეზავნის ოპერაციებთან.

1936 წლის 22 სექტემბერს საბჭოთა დაზვერვის სპეციალურმა ოპერატიულმა ჯგუფმა საბჭოთა აგენტის, გენერალ სკობლინის დახმარებით პარიზიდან მოიტაცა „რუსეთის საერთო-სამხედრო კავშირის“ თამყალიძე, გენერალ ვეგინი მილერი (1867-37 წწ), რომელიც მოსკოვში ჩაყვანის შემდეგ სიკვდილით დასაჯეს.

1936 წლის 6 ნოემბერს „იამას“ ბო-

ევიკთა ჯგუფმა პარიზში ლევ ტროცკის პირადი არქივის დიდი ნაწილი გაიტაცა.

1938 წლის 16 თებერვალს პარიზში საბჭოთა დაზვერვის ბოევიკებმა მოწამლეს ლევ ტროცკის ვაჟი — 32 წლის ლევ სელდო. იმავე წლის 13 ივლისს საბჭოთა ბოევიკებმა პარიზში მოკლეს ცნობილი ტროცკისტი რუდოლფ კლე-მენტი, ხოლო 1940 წლის 20 აგვისტოს საბჭოთა დაზვერვის აგენტმა ესპანელმა რამონ მერკადერმა მექსიკაში მოკლა სტალინის დაუძინებელი მტერი და საბჭოთა ბოევიკების მთავარი სამიზნე ლევ ტროცკი.

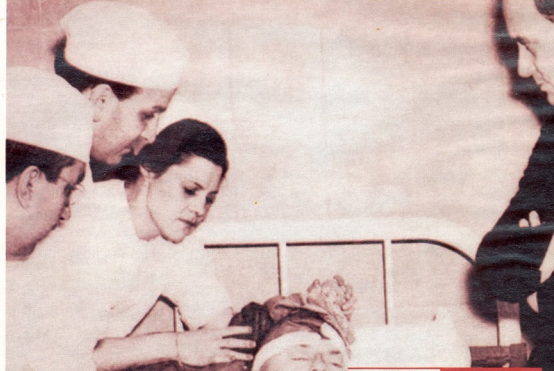
1941 წლის 10 თებერვალს საბჭოთა დაზვერვის აგენტებმა ვაშინგტონის ერთ-ერთ ოტელში მოკლეს საბჭოთა დაზვერვის ყოფილი რეზიდენტი, შემდგომ აშშ-ში გაქცეული ვალტერ კრივიკი (ნამდვილი გვარი სამუელ გინზბერგი).

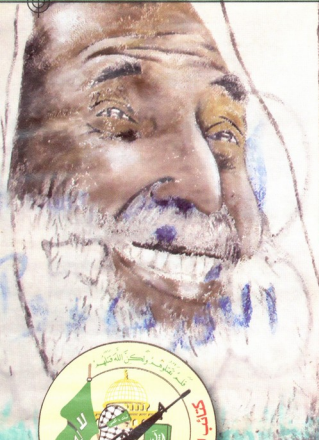
ზემოთ ჩამოთვლილ „აქტიურ დონისტიებში“ ქართველი ჩეკისტებიც მონაწილეობდნენ, თუმცა მათი უმოთხრესი ამოცანა, რომელიც სტალინიმა პირადად აღვრნტი ბერეას განუსაზღვრა, უცხოეთში მყოფი ქართული სამხედრო-პოლიტიკური ემიგრაციის გადაბირება, კომაროვებზეა ან ფიზიკური განადგურება იყო.

გმისკ ალადავაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკი (გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

საბჭოთა დაზვერვის აგენტის ესპანელი რამონ მერკადერის მიერ მექსიკაში მძიმედ დაჭრილი ლევ ტროცკი, რომელიც თავდასხმიდან მაღალი მალე გარდაიცვალა

„კაშაქი“

ისლამური ორგანიზაციების მიმართ დაზინ სექტორიდან

პალესტინელ ისლამისტთა რადიკალური ორგანიზაცია „ჰამასი“ ორ ათეულ წელზე მეტია, არსებობს და საყოველთაოდ ცნობილია როგორც მსოფლიოს ებრაელობისა და მასონობის დაუძინებელი მტერი. „ჰამასი“ აბრევიატურაა სრული დასახელებისა — „ჰარაქათ ალ-მუჟაჰიდა ალ-ისლამია“, რაც თარგმნება როგორც „ისლამური წინააღმდეგობის მოძრაობა“. ორგანიზაციის აქტივისტები მიიჩნევენ, რომ უნდა გაუქმდეს როგორც ისრაელის სახელმწიფო, ისე პალესტინის ავტონომიაც, რადგან ეს უკანასკნელი საერო წარმონაქმნია და შარიათის ნორმებს არ ევრდნობა. „ჰამასში“ მიზნით, რომ დღევანდელი პალესტინისა და ისრაელის მთელ ტერიტორიაზე ისლამურ-თეოკრატიული სახელმწიფო უნდა შეიქმნას, ხოლო მანამდე კი ყველა ებრაელი უნდა განადგურდეს.

უკიდურესად რადიკალური შეხედულებების გამო „ჰამასს“ კონფლიქტი აქვს არა მარტო ისრაელსა და დასავლურ სამყაროსთან, არამედ პალესტინის აშკაბინდულ მმართველ

პარტია „ფათჰან“ და ასე გასინჯეთ — თვით „ალ-ქაიდასთანაც“ კი. „ჰამასი“ პალესტინის ავტონომიის დასავლეთ ნაწილს — ღაზის სექტორს აკონტროლებს, რომელიც ევკატეს ესაზღვრება. სწორედ ამ ქვეყანაში არსებული ტერიორიული ორგანიზაცია „მუსლიმანი ძმებია“ „ჰამასის“ უპირველესი მოკავშირე.

ჩამოყალიბების ოპოლენტორია

პალესტინის ბრიტანული მანდატის გაუქმებისა და ისრაელის სახელმწიფოს შექმნის (1948) შემდეგ ათასობით ლტოლვილმა პალესტინელმა გადაკვეთა ევკატის საზღვარი და სამუდამოდ დამკვიდრდა ამ ქვეყანაში. კაირო დღესაც არაბული კულტურის ერთ-ერთ ცენტრად ითვლება და მაშინ კი არაბულ ენაზე სრულყოფილი უმაღლესი განათლების მიღება მხოლოდ იქ შეიძლებოდა. ამიტომაც იყო, რომ ევკატეში გადასულ პალესტინელ არაბებს შორის ახალგაზრდები ჭარბობდნენ.

როგორც ცნობილია, ადამიანის თვითშეგნება დიდადაა დამოკიდებული

ლი იმაზე, თუ როგორ წრეში მოხვდება და ხად მიიღებს განათლებას. ევკატის ხელისუფლება კი იმ დროს მკვეთრად ანტიებრაული განწყობილებით გამოირჩეოდა და აქედან გამომდინარე, პალესტინელ ახალგაზრდებს დიდი ხალისით იწყვედა ევკატურ უნივერსიტეტებში — იქ მათთვის სწავლა უფასო იყო, სტაჟენდიაც ეძლეოდათ და საცხოვრებელიაც, რაღა თქმა უნდა, უზრუნველყოფილი იყვნენ. ევკატელები ცდილობდნენ, რომ ისრაელთან დაპირისპირებისას პალესტინელთა შორის მძლეობა დასაყრდენი ქეიროლად და ამ მხნით ლტოლვილი ახალგაზრდების აღზრდისთვის არაფერს იშურებდნენ.

40-იანი წლების ბოლოს ევკატეს თავი შეაფარა იასნების ოჯახმაც, რომელიც თანამედროვე აშკალონის მახლობლად, სოფელ აჯ-ჯურამი ცხოვრობდა და ისრაელის შექმნის შემდგომ იძულებული გახდა, მშობლიური ადგილები დაეტოვებინა. ამ ოჯახის წევრთა შორის იყო „ჰამასის“ მომავალი ლიდერი აჰმედ იბნ ისმაილ იასინი, რომელიც ბუჟემბიდან ინგა-

ლიდის ეტლს იყო მიჯაჭვული. მისი დაბადების ზუსტი თარიღი უცნობია — პასპორტის მიხედვით, ამავე იასინი 1929 წელს დაიბადა, თითონ კი საკუთარი დაბადების თარიღად რატიმღაც 1938 წელს თვლიდა. ერთი სიტყვით, გვიგებში გადასვლისას ამავე იასინმა 19, ან 10 წლისა უნდა ყოფილიყო. ყოველ შემთხვევაში, სწორედ ამ ქვეყანაში ჩამოყალიბდა იგი პიროვნებად და იქვე — კაიროს ეინ-შემსის უნივერსიტეტში მძილო უმაღლესი განათლება: ამავე იასინმა დაიწყო წარჩინებით დაიწყო დიპლომი ინგლისურ ლიტერატურაში და, ასე გასინჯა, შექსპირის „რომეო და ჯულიეტა“ კი თარგმანა არაბულად, რაშიც პრემია მძილი. ამის შემდეგ „ჰამასის“ მოძრაობა ლიდერი იყო მდებარეობით დაინტერესდა და საფერწლო სასწავლებელიც დაამთავრა, ლონდონში მდებარე ადარ გაკვილია — ინგლისურად შეუშალა ხელი. სწორედ ამ უკანასკნელი მიხედვის გამო, მან თურქულენოვანი ისლამში პოეტი და იქვე ეინ-შემსის უნივერსიტეტში ისლამური ლითონმეცნიერების ფაკულტეტიც დაამთავრა. იქ სწავლის დროს კი საყოველთაოდ ცნობილი გვიგებური რელიგიური პოლიტიკური დაჯგუფების — „მუსლიმანი მძების“ („იხვან-ულ-მუსლიმინ“) წევრებს დაუხვლიდა და, სულ მალე თავადაც მათ ორგანიზაციას შეუერთდა.

„მუსლიმანი მძები“ მიუღწევად გვიგებურ უდიდესი გავლენით სარგებლობდნენ და მიუხედავად იმისა, რომ დასავლეთი მათ ტერორისტებად მიიჩნედა (ეს დღესაც ასეა), დაჯგუფების წევრებს ოფიციალური კაიროც კი უწევდა ანგარიშს. ამავე იასინმა — ახალგაზრდა, უადრესად განათლებულმა ინტელიგენტმა, რომელსაც ინგლისებობა ხელს ბევრ რამეში უშლიდა, კარიერული წინსვლა, ფაქტობრივად, „მუსლიმანი მძების“ დიდი მხარდაჭერით დაიწყო — კაიროს ცენტრში, ერთ-ერთი პრესტიჟულ მექოთეში (ისლამურ სკოლაში) იგი ყურანის საფუძვლების მასწავლებელი გახდა.

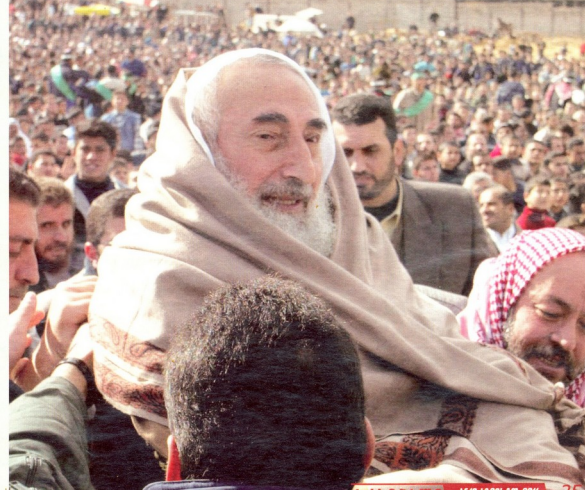
„მასხოვს, პირველად ბავშვებმა დამცინა და შემომხედეს, როცა მათთან ინგლისის ეტლით შევედი; ამან გვარაიანად დამაბნია, მაგრამ გულში ალაპი ვადიდებ და ის-ის იყო, გაკვეთილის ახსნა დავიწყებ, რომ ბავშვები სიხარულით აფრიალებდნენ — თურმე ისინიც პალესტინელები იყვნენ და აქცენტით მიცნეს“, — წერდა შემდგომში ამავე იასინი. მან ამ შექოთეში ოცი წელი გაატარა და ცხადია, ბევრი თავისი

მოსწავლე მერე „ჰამასშიც“ გაწევრა, თუმცა „ჰამასის“ შექმნამდე იასინმა პალესტინელი ლტოლვილებისათვის სარეაბილიტაციო ბანაკი დააარსა ალექსანდრიის ახლოს და დაცოლ-შეიღდა კიდევ — მან ცოლად თანასოფელი, ვინმე ხალიმა შეირთო, რომელიმაც II შვილი ყვოლა. გარდა ამისა, ამავე იასინს, როგორც მართლმორწმუნე მუსლიმანს, კიდევ ერთი „დროებითი ცოლი“, ანუ სიდეც ჰყვოდა — ტერორისტი ხელმა ქარიმი, რომელიც მასზე 10 წლით უფროსი იყო და მართალია რომ ვთქვათ, სწორედ ამ ქალის დამსახურებაა, რომ დღეს „ჰამასი“ არსებობს.

სულმა ქარიმი 1967 წლის „ექვსდღიანი ომის“ დროს დაიღუპა და ამან ამავე იასინზე დიდი გავლენა მოახდინა — მას ომში მონაწილეობა არ შეუძლო, მაგრამ გული კი სხვებზე მეტად ეწრაფა და საყვარელი ადამიანის გარდა შური რომ ეძია, გვიგებიდან პალესტინის დასავლეთი ანკლეში — ლაზში გადავიდა და 1973 წელს „სოციალური კოორდინირების ისლამური ცენტრი“ ჩამოაყალიბა. ცენტრი გამიზნული იყო იმ პალესტინელთათვის, ვისაც საცხოვრებელი არ გააჩნდა, თუმცა ებრაული სპეცსამსახურები იასინის ცენტრის საქმიანობით იმთავითვე დაინტერესდნენ — მათ მიერ

მოპოვებული ცნობებით, „სოციალური კოორდინირების ისლამური ცენტრი“ პოტენციური ტერორისტებს აგროვებდა და გვიგებები, „მუსლიმანი მძების“ საწერენელ ბანაკებში გაზენიდა. ამავე იასინმა შემდგომში თავადაც აღნიშნა, რომ ებრაულმა სპეცსამსახურებმა სიმართლე ცენტრში მოშუშავე აგენტურისაგან შეიტყვეს, რადგან ხელმძღვანელობა, მისი ჩათვლით, ახალბედებისაგან შედგებოდა და კონტერორისტი ხელმა ქარიმი არაფერ იცოვდა. ამიტომ „სოციალური კოორდინირების ისლამური ცენტრი“ ძალაღვე გაუქმდა და 80-იანი წლების დასაწყისში, მის ნაცვლად ორგანიზაცია „დიდება მოჯაჰიდებს“ შეიქმნა. ეს უცნაურსახელიანი გაერთიანებაც გვიგებური „მუსლიმანი მძების“ პროტექტე იყო და ღაზის სექტორში გამოკვეთილად რადიკალურ პოლიტიკას ატარებდა. ამ დროს ამავე იასინი უკვე უმაღლესი დასავლეთი ლიდერი — შეიხ იყო და ღაზის მთავარ მქოთეშიც ქადაგებდა. ღაზელ შეიხებს შორის ის ებრაელია მამართ ყველაზე უარყოფითად იყო განწყობილი და თითქმის ყოველი ქადაგების დროს მუსლიმან მორწმუნეებს ისრაელის ვანდალურებისა და ებრაელების ზღვაში გადაყრის აუცილებლობაზე ესაუბრებოდა. ამან კი ის ნაყოფი გამოიღო, რომ შეიხ ამავე იასინი ისრა-

ამჟელ იასინი „ჰამასის“ მხარდაჭერით დემონსტრაციასზე

ებრაელი ექიმები და სამართალდამცველები „პამასის“ მიერ მოწოდებული ტერაქტის ადგილზე იერუსალიმში

ელის ხელისუფლებამ დააპატიმრა და ციხეში მთელი 13 წლით გამოკეტა. იასინს მრავალრიცხოვანი მრევლი ჰყვოდა და შესაბამისად, მისმა დაპატიმრებამ უკვალოდ არ ჩაიარა — მორწმუნეებმა თავიანთი სულიერი წინამძღოლის გასათავისუფლებლად ინტიფადა, ანუ ეროვნული დაუმორჩილებლობა წამოიწყო.

პალესტინური ინტიფადას მთავარი თავისებურება, როგორც წესი, ის არის, რომ მისი გამოცხადებისთანავე ყველა პალესტინელი, ასაკისა და სქესის მიუხედავად, იწყებს ბრძოლას ებრაელთა წინააღმდეგ — იმგვარად, როგორც შუქლია: ქალები და ბავშვები ქვეს უშენენ ჯარისკაცებს, მოხუცებს და აუადმყოფელებს შაბადის ქაბრებს ივრებენ... ერთი სიტყვით, თმში მთელი მოსახლეობა ებმება. 1983 წლის ინტიფადა, რომელიც „მეორე ინტიფადად“ იწოდება, დანარჩენებისაგან იმით გამოირჩეოდა, რომ მას უფრო ორგანიზებული სახე ჰქონდა, რადგან შეიხ აბმედ იასინი ციხიდან ხელმძღვანელოდა და კოორდინაციას უკეთებდა აქციებს. მან ციხეში ჩაწერა ქადაგებაც, რაც შემდგომ მორწმუნეებმა გაამარჯვეს და გააერთიანეს: „ინტიფადას დროს არ უნდა დაუფიქროთ ის, რომ ამ ბინძური ებრაელებისგან განსხვავებით მუსლიმანები ვართ და ამიტომაც ჩვენი ყველა ქმედება შარიათის ნორმებს

უნდა შეესატყვისებოდეს!.. ჩვენ ებრაელებს ისლამური წინააღმდეგობა უნდა გავუწიოთ!“ — შეიხ აბმედ იასინის ამ სიტყვებს ღაზის ყველა კვარტალსა და ეზოში უშენდნენ და იბეზრებდნენ, ხოლო „აღ-მუუაკამა აღ-ისლამია“ (არაბულად — „ისლამური წინააღმდეგობა“) თითქმის ყველა სახლის კედელზე ქერა. საბოლოოდ ამ ყველაფერმა ის ნაყოფი გამოიღო, რომ შეიხ აბმედ იასინი და კიდევ რამდენიმე პალესტინელი აქტივისტი ებრაელებმა გაათავისუფლეს, რადგან უამისოდ ინტიფადა არ წყდებოდა. ასე რომ, აბმედ იასინმა 13 წლის ნაცვლად, ციხეში სულ წელიწად-ნახევარი დაჰყო.

სამაგიეროდ, ციხიდან გამოსვლისთანავე შეიხ უპოპულარულეს ადამიანად იქცა — მასზე ლეკვნიღებს თხზუდნენ და იმ მქეთის კი, სადაც ქადაგებდა,

ვიწოდდითურად უაძრავი მორწმუნე აწყდებოდა. აბმედ იასინი მსოფლიოში ერთადერთი შეიხი იყო, ვინც მქრეთში ქადაგებისას ფეხზე არ იდგა: „ალაჰმა მე ფეხები წაართვა, მაგრამ მომხმალა იმის უნარი, რომ ისლამური წინააღმდეგობის სურვილი თქვენ ჩავინერგო!“ — ხშირად იბეზრებდა აბმედ იასინი. სხვათა შორის, სწორედ ამ პერიოდში შეუედა იგი ცნობილ პალესტინელ ლიდერს, იმ დროისათვის რადიკალიზმით მთელ მსოფლიოში გამოჩრეულ იასირ არაფატს. „მათი მგობობა მართლაც ძალიან გულწრფელი იყო და „პამასისა“ და „ეთაჰის“ დღევანდელ უთითრობას არაფრით მოგავკონებდა“, — ასე წერდა პალესტინის ავტონომიის ამჟამინდელი პრეზიდენტი და არაფატის შემკვლერ მაჰმუდ აბასი, იგივე აბუ მაზენი.

„ლიგა“
 სამკურნალო გაერთიანება
 სამსოკათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის განხანგრძობება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მიოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე
 მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39
www.league.ge

ორგანიზაციის ერთ-ერთი ქვედანაყოფის მებრძოლები

ნაღმდევობის მოძრაობა“, ანუ „ჰამასი“ იმ ძალად მიიჩნეის, რომელსაც მემარცხენე-რადიკალური „ფათხი“ უნდა დაებრუნებინა. ამიტომ, რადიკალური საკვირველი უნდა იყოს, მათ „ჰამასი“ თავიდანვე ტერორისტულ ორგანიზაციად არც კი მიუწინააღმდეგებიათ — იასინის დაუფარავად დაუკავშირდნენ და არაფრატზე წააქეზეს. აჰმედ იასინმა ებრაელები კარგად გამოიყენა და თავი ისე მოაჩვენა, თითქოს მათ ნებასუბურვლად ადასრულებდა, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მივდგა, უგანა — 1988 წელს, როცა „ფათხმა“ ოფიციალურად განაცხადა, რომ ტერორისტულ ქმედებებს თავს ანებებდა და გმობდა, აჰმედ იასინის ლოცვა-კურთხევით „ჰამასის“ აქტივისტებმა იერუსალიმში გრანდიოზული ტერაქტი მოაწყვეს — ერთ-ერთი საგაჭრო ცენტრში ბომბები აფეთქეს და 23 კაცი იმსხვერპლეს. მერე კი, პასუხისმგებლობის აღებისას, შეიხმა აჰმედ იასინმა განაცხადა, რომ „ისლამური წინააღმდეგობის მოძრაობა“ ისრაელის საბოლოოდ გასანადგურებლად ყველა საშუალებას მიმართავდა. ასე დაიბადა „ჰამასი“.

მიხეილ ლაბაძე

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

სწორედ იასინს არაფრატმა შესთავაზა აჰმედ იასინს, რომ მენეთში ქადაგების ნაცვლად ისლამური ტერორისტული დაჯგუფება შექმნა და „ფათხის“ მხარდამხარ იარაღით ებრძოლა: „მაშინ, როდესაც მე ანუ აჰმადი (არაფრატის საბრძოლო ფსევდონიმი — მ. ლ.) იარაღის ხელში აღება შემომთავაზა, ხელმა ქარიში და მისი იდეები გამახსენდა. მიუხედავად, რომ პალესტინის გასათავისუფლებლად ერთადერთი სწორი გზა ეს იყო“, — წერდა შემდგომში აჰმედ იასინი. მან „დროებითი ცოლის“ სამახსოვროდ საბრძოლო ფსევდონიმად ანუ საღიმი დაირქვა და მრევლის წევრებს ბრძოლის ველზე გასვლისაკენ მოუწვია. მიწოდებას პირველვე დღესვე ათასობით მორწმუნე გამოეხმებურა და კიდევ ერთი ინტიფადი (1984 წ.) დაიწყო. ერთი სიტყვით, ისრაელის სპეცსამსახურებს გვარიანი ჯაფა დაადგათ, თუშცადა, მათ მოახერხეს და იასინს არაფრატი და აჰმედ იასინი ერთიმეორეს დაუპირისპირეს — ორი პალესტინელი ლიდერი ინტიფადის ხელმძღვანელობაზე ვერ მორიგდა და მათ შორის შუშმა კატამ გაიბრძინა. დაპირისპირება არ ყოფილა ისეთი მწვავე, როგორც ამჰამადაა, როცა „ჰამასისა“ და „ფათხის“ წევრები დასანახად კი ვერ იტანენ ერთმანეთს — მაშინ არაფრატი და იასინი მხოლოდ იმაზე ვერ მორიგდნენ, თუ რომელი იდეოლოგია უნდა წამოეწიათ წინ: ის-

ლაპური თუ არაბული სოციალიზმისა. აქედან გამომდინარე, ებრაულმა სპეცსამსახურებმა აჰმედ იასინის მიერ 1984 წელს შექმნილი „ისლამური წი-

„ჰამასის“ მხარდამხარა დემოსტრაცია 1984წ

არსენალი

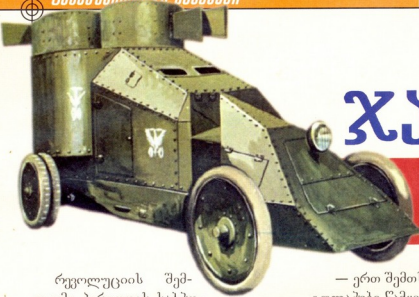
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მი-24

რუსული ჯავახანბეჩიკა

სახელგანთქებული T-34 და სხვა რაკეტული ზეპირი

რეოლოგიის შემდგომი პერიოდის საბჭოეთის ცხოვრებაში არცთუ მცირე ადგილი სხვადასხვა ლოზუნგმა და მოწოდებამ დაიკავა.

ერთ-ერთი გავრცელებული ლოზუნგი იყო „სიქარე ნებისმიერ ფასად“, რომლის სულსაკეობებამ საბჭოთა სახელმწიფოს მრავალი სფერო მოიცვა, მათ შორის — ჯავახანბეჩიკის წარმოებაც.

ყოველ წელს ტანკების სულ ახალი მოდელები იქმნებოდა, ამა თუ იმ მახასიათებლის გაუმჯობესებაც ხერხდებოდა, მაგრამ სიქარის მკვეთრი მომატება გადაულახავ ბარიერად რჩებოდა.

სწრაფი ტანკების გარეშე კი წითელი არმიის სატანკო ქვედანაყოფები მოკლე დროში საჭირო ადგილზე თავმოყარას ვერ ახერხებდნენ და პატარა მანძილებზეც კი ტრანსპორტირებისთვის სარკინიგზო პლატფორმებს იყენებდნენ.

ეს პრობლემა სხვა ქვეყნებსაც პქონდა და გაჩნდა ორმაგი — ბორბლებიან-მუხლუხებიანი ამპრავის იდეა, სადაც ტანკი გზებზე ბორბლებით, ხოლო უგზოობაში მუხლუხებით იმობრავდება.

დამუშავდა ასეთი ტანკების საგალი ნაწილის ორნაირი სქემა:

— ერთ შემთხვევაში ბორბლები გორგოლაჭები წამყვანი ბორბლების დანიშნულებას ასრულებდა და მუხლუხების ჩახსხსენლად ტანკისტებს ტანკის დატრეება უხდებოდათ, რაც ბრილიის დროს არასასურველი იყო;

— მეორეში კი მუხლუხებსა და ბორბლებს თავ-თავიანთი ამძრავი ჰქონდათ და ბორბლების აწე-დაწევის ტანკს ბორბლებით ამ მუხლუხებით სვლა შეეძლო, მაგრამ ეს გზა კონსტრუქციულად არასაიმედო გამოდგა;

ორამძრავიანი იდეის როულ ტექნიკურ მხარეებს ამერიკელმა კონსტრუქტორმა ჯონ ქრისტომ გაართვა თავი და 1919-30 წლებში ტანკის რამდენიმე საცდელი მოდელი თავის ქარხანაში დაამზადა.

მან პირველი გზა აირჩია — საყრდენი გორგოლაჭების დამატერი საყრდენობილო ბორბლებს გაუტოლა, თითოეული ინდივიდუალური დაკლებით აღჭურვა, მბრუნვი მოძებტი წამყვანი ვარსკვლავებიდან საყრდენი გორგოლაჭების ბოლო წვეილიან ჯაჭურთა გადაცემით მიიყვანა და გორგოლაჭების წინა წვეილი მართავი გაზადა. მუხლუხების გარეშე ტანკი ფაქტობრივად 8X2 ბორბლების ფორმულიანი დაჯავშნული აუტომობილი იყო.

ქრისტომ ტანკს კომპონირების ტრადიციული სქემა შეუნარჩუნა, ანუ ძრავა კორპუსის უკანა ნაწილში, ხოლო მართვის ორგანოები წინ მოათავსა.

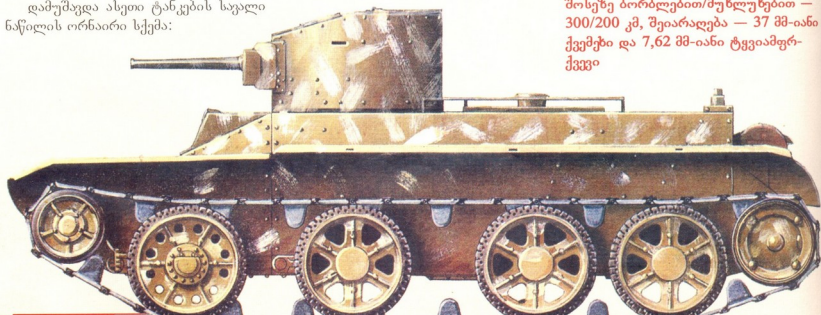
ტანკიდან მოხსნილი მუხლუხები წვრილ რეოლებად იმლებოდა და სპეციალურ ადგილზე ინახებოდა. მიუღოთაერაციაზე სამკაცვანი ვეიბაეი 30 წუთს ხარჯავდა.

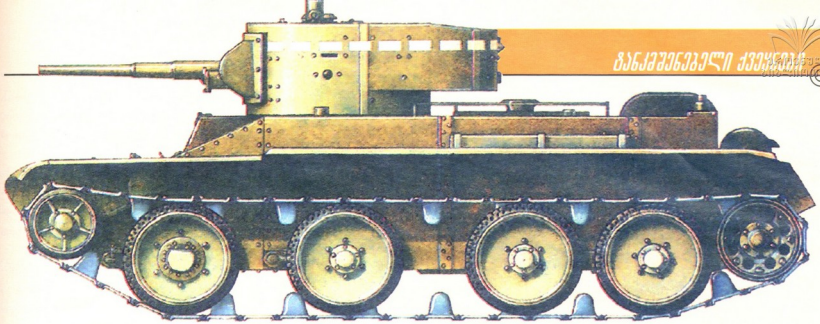
ქრისტის მიღწევებმა სამშობლოში მხარდაჭერა ვერ პოვა, მაგრამ დიდი ინტერესი გამოიწვია საბჭოთა კავშირში.

საბჭოთა წარმომადგენლობამ ამერიკაში ორი ტანკი (M1931) იყიდა და 1930 წლის ზაფხულში ტანკებს ზარკოემ ბოთელმეჟალმშენებელი ქარხნის სპეციალისტები გულდასმით ეცნობოდნენ და 1931 წლის ბოლოს კონვეიერიდან საბჭოური ანალოგი — BT-2 ტიპის პირველი ტანკები ჩამოიყიდნენ.

BT-2 ამერიკული M1931-ის მსგავსი იყო, მაგრამ კონსტრუქცია მეტნაკლებად მაინც შეიცვალა, მაგალითად, წამყვანი ვარსკვლავიდან მბრუნავ

BT-2: მასა — 11,3 ტ, ვეიბაეი — 3 კაცი, ჯავახანი — 6-13 მმ-იანი, კარბერტორიანი ძრავა 400ცხ.ძალიანი, სიქარე ბორბლებით/მუხლუხებით — 72/52 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი შოსეზე ბორბლებით/მუხლუხებით — 300/200 კმ, შეიარაღება — 37 მმ-იანი ქვემები და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

მიმენტს წაშვებან საყრდენ გორგოლაკს კილიანებანი რედუქტორი ვადასცემდა, საბჭოთა შვიარალებისთვის გათვლილი კომპურა ხელახლა დაგვემარდა და სხე.

კორპუსი უცეკელი დარჩა, ის ლითონის კარკასზე მოქლონებით დამარბებული ჯავშანფურცლებით იყო შეკრული.

პრობლემა შექმნა სათანადო სიმძლავრის ძრავების უქონლობამ. ქრისტე Liberty-ს ფირმის ძრავებს იყენებდა და მისი შეცვლა საბჭოური ანალოგით არ მოხერხდა.

ძრავების ძებნა ისევ ამერიკაში დაიწყო და იქაურ თავდაცვის უწყებასთან დალაპარაკებით დასრულდა — ამერიკელმა სამხედროებმა თავიანთი რეზერვებიდან 2 ათასი „ლიბერტის“ ძრავა გაყიდეს.

მაგრამ ძრავები ცუდად ირთებოდა, ვიწრო სამოტორი განყოფილებაში სათანადოდ არ გრილდებოდა და ხანძარს იწვევდა, ამიტომ ინსტრუქციით ძრავის გაშვებისას მჭანძრის ცეცხლმქრობით დასწრება იყო ნებადართული.

ბორბლებთან-მუხლებთან ტანკების წარმოება ხარკოვში 1939 წლის ბოლომდე გაგრძელდა. ამ დროის მანძილზე სერიულად გამოიშვეს: BT-2 (400 ცალი), BT-5 (2108 ცალი), BT-7 (4965 ცალი) და BT-7M (790 ცალი).

საცდელი ტანკებიდან გამოისეოთა BT-3 (შეიცვალა კომპურის კონსტრუქცია და საყრდენი გორგოლაკების ფორმა), ორკომპურიანი ტანკი BT-4, BT-7A — (კომპურაზე 76 მმ-იანი ქვემები დაიდგა) და სხე.

T-34: 1940 წლის მოდელი: მასა — 26,8 ტ, ვეიაბი — 3 კაცი, ჯავშანი — 13-45 მმ-იანი, დიხელის ძრავა 450ცხ. ძალიანი, სიქარე შოსზე — 55 კმ/სთ-ში, სელის მარავი შოსზე — 300 კმ, შვიარალება — 76 მმ-იანი ქვემები და ორი DT-ს ტიპი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი

BT-5: მასა — 11,5 ტ, ვეიაბი — 3 კაცი, ჯავშანი — 6-13 მმ-იანი, კარბურატორიანი ძრავა 400ცხ.ძალიანი, სიქარე ბორბლებით/მუხლებით — 72/52 კმ/სთ-ში, სელის მარავი შოსზე ბორბლებით/მუხლებით — 200/120 კმ, შვიარალება — 45 მმ-იანი ქვემები და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი

ორამძრავიანი იდეა განეთარებას განაგრძობდა. ასეთი ტანკისთვის ცურვის უნარისა და რკინიგზაზე გადაადგილების საშუალებათა დამატებაც იყო განზრახული, მაგრამ ამ იდეის ხორც-შესხმას ტექნიკური სირთულეები ხელს უშლიდა.

საბჭოთა ტანკისტებს მაღალი სიქარისა და მანევრულობის გამო BT-ს ტიპის ტანკები მოსწონდათ, მაგრამ ეს-ანაეთის სამოქალაქო ომმა რეალურ საბრძოლო პირობებში ბევრი სუსტი მხარე გამოავლინა:

— ტანკსაწინააღმდეგო 25-47 მმ-იანი ქვემები ტანკების ტყვიამფრევაობაზე გათვლილ ჯავშანს ადვილად ხერტდნენ;

— სატანკო ქვემების კალიბრის ზრდის საჭიროებაც ვაჩნდა, რადგან 45 მმ-იანი ტურვის აფეთქება ეფექტს არ იძლეოდა;

— არც გამაგელობა აღმოჩნდა საკმარისი. ტანკს რბილ ნიადაგზე ბორბლებით მოძრაობა უჭირდა;

ხარკოვის ქარხნის საკონსტრუქ-

ტორი ბიურომ მუშაობა ამ სუსტი ადგილების გამოსწორებისკენ მიმართა და მცირე დროში წარმოადინა:

— ექსპერიმენტულ ტანკზე BT-1C-ზე გამაგელობის გასაუმჯობესებლად წაყვან-საყრდენი გორგოლაკების რაოდენობა სამ წვეელამდე გაიზარდა და კორპუსის შიგნით კარდანების მთელი სისტემა დაემატა. მართალია, ამ გზით გამაგელობა და მანევრულობა გაუმჯობესდა, მაგრამ როულმა კინემატიკურმა სქემამ ექსპლუატაცია გააანეღა;

— გაძლიერებული ჯავშანმფრეგობის BT-CB, რომლის ჯავშანკორპუსი ვერტიკალის მიმართ ოპტიმალური დაზრის კუთხეების გათვალისწინებით იყო აწვობილი;

— დიხელის ძრავით აღჭურვილი BT-7M, ორთავ სელის მარავმა 1,7-2-ჯერ მოიმატა და ხანძრის საშემორობაც შემცირდა;

1937 წელს ხარკოვის ქარხანამ ძლიერი ჯავშნისა და შვიარალების მქონე BT-20-ის შექმნის დეკლარაცია მიიღო.

მოკლე დროში ორი ტანკი — 45 მმ-

BA-27M: მასა — 4,5 ტ, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯგუფი — 8 მმ-იანი, კარბურატორიანი ძრავა 40ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 48 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 400 კმ, შეიარაღება — 37 მმ-იანი ქვემოთ და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

იანი ქვემოთ აღჭურვილი ბორბლებიან-მუხლებიანი (A-20) და 76 მმ-იანი ქვემოთის მქონე მუხლუხა (A-32) ააწვეს. ორივე ერთმანეთს ჰკავდა, მაგრამ A-32 ერთი ტრინით მეტს იწონდა, ხუთი საყრდენი გორგოლაჭა და უფრო სქელი ჯგუფიანი ჰქონდა.

1939 წლის ივლის-აგვისტოში ხარკოვის მახლობლად ორივე ტანკს შედარებითი გამოცდა ჩაუტარდა, სადაც ტანკებმა სიჩქარის დაახლოებით ერთნაირი მაჩასათებლები აჩვენეს. თუმცა A-32 სარეზერვო დაჯგუფება ჰქონდა, რთაც დაცულობის კიდევ უფრო გაუმჯობესება იყო შესაძლებელი.

ერთ-ერთი გამოცდის დროს A-32-ს ბორტს 37 მმ-იანი გრძელფლულიანი ბრიტანული ქვემოთი ესროლეს და ჯგუფსანმა ჭურვები აისხებოდა, ხოლო 45 მმ-იანი საბჭოური ქვემოთის ჭურვებმა კომპარის შედეგების ადგილები ნაკერების გახსნა, დაამსხვრია ზელსაწყოები და ტანკში მყოფი მანეკენი უვნებელი დარჩა.

არჩევანი A-32-ის სასარგებლოდ გაკეთდა და იმედოვნულად ტანკის მოდერნიზაციის მოთხოვნა გაჩნდა, რომელიც შუბლის ჯგუფის სისქის 45 მმ-მდე გაზრდასა და საცეცხლე შესაძლებლობათა ამაღლებას შეეხებოდა.

ახალი ტანკის T-34-ის მასობრივად წარმოება 1940 წლის მთვრე ნახევრიდან დაიკვება და ხარკოვის ქარხანას — 600, ხოლო სტალინგრადის სატ-

რაქტორის კი 100 ტანკის დამზადება დაეკლა.

მაგრამ ეს დაეღება არ შესრულდა და ამაში არცთუ მცირე როლი გერმანიაში ითამაშა.

1940 წლის ზაფხულში საბჭოთა კავშირმა გერმანიიდან ორი ტანკი PZ Kpfw III მიიღო და საკუთარ T-34-თან შედარებითი გამოცდა ჩაუტარა.

T-34-ს უკეთესი ქვემოთი და ჯგუფიანი ჰქონდა, მაგრამ ძრავა უფრო ხმაურიანი იყო და ნაკლებ სიჩქარესაც უზრუნველყოფდა. გარდა ამისა, გერმანული ტანკი ჯობნდა დაკიდების სისტემით, ტრანსმისიის საიმედოობით, ოპტიკუ-

რი ზელსაწყოების ხარისხით, ჭურვების შენახვის ოპტიმალური გადაწყვეტით, ტანკის შიდა კავშირის საშუალებებითა და სხვ.

სერიული წარმოების დაწყებას ტექნოლოგიური სირთულეებიც დაერთო და ტანკის მასობრივად აწეობა მხოლოდ 1941 წლის დასაწყისიდან გახდა შესაძლებელი.

საბჭოთა მრეწველობისთვის ტანკებთან შედარებით ბევრად რთული ჯგუფანავტომობილების აწეობა გამოდგა. მეფის რუსეთისგან დარჩენილი სუსტი ავტოსამშენებლო ბაზა და საჭირო საავტომობილო მასების უქონლობა ამის მთავარი მიზეზი იყო.

1926 წელს მოსკოვის საავტომობილო ქარხანა AMO სატვირთო ავტომობილად AMO-Φ15-ის (პროტოტიპი იტალიური Fiat-15-Tep იყო) მასზე პირველი საბჭოური ჯგუფანავტომობილის პროექტირებას შეუდგა. საბაზო მოდელთან შედარებით მომავალი მანქანის წინამ 1 ტრინით მოიმატა, რის გამოც მასისა და რესურსის გააღვირება დასჭირდა.

ავტომობილების დაჯგუფება და სერიული გამოშვება ფიორის ქარხანას დაეკლა, სადაც 1928 წლის გაზაფხულზე მსუბუქი კლასის ჯგუფანავტომობილი BA-27 აიწყო და საგამოცდოდ გაიგზავნა.

პირველი საბჭოური ჯგუფანამქანა 37 მმ-იანი ქვემოთითა და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით იყო აღჭურვილი და მართვის ორი პოსტი ჰქონდა, მაგრამ წარმოების პროცესში მთვრე პოსტზე უარი ითქვა და ამის ხარჯზე ეკიპაჟი სამ კაცამდე შემცირდა.

D-12: მასა — 2,28 ტ, ეკიპაჟი — 2 კაცი, ჯგუფი — 7 მმ-იანი, კარბურატორიანი ძრავა 40ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 85 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 190-225 კმ, შეიარაღება — ორი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

1931 წელს ერთ-ერთმა სარემონტო ბაზამ სამხიდიანი Ford-Ticman-ის მასზე ჯეჟმანვეტომობილის გაუმჯობესებული მოდელი BA-27M ააწყო. მართალია, ამით წინამძღოლი მარაგი ძალიან ძრავამ სინქარე 40-დან 48 კმ/სთ-მდე, ხოლო მეტი მოცულობის საწვავის ავზებმა სვლის მარაგი 1,7-ჯერ გაზარდა.

1930 წლის თებერვლიდან ქალაქ ნინე-ხევრორდში ქარხანა „კრასნი გულოვი“ Ford-ის მოდელების (A, AA, Ticman) აწეობაზე გადავიდა და ამერიკული საავტომობილო მასების გამოყენება ჯეჟმანვეტომობილებშიც დაიწყო.

1931 წელს იფორის ქარხანამ Ford-A-ს მასზე ამერიკული T.6-ის მსგავსი მსუბუქი ჯეჟმანვეტომობილი D-8 (4X2) გამოუშვა.

უკომპურო D-8-ზე ძირითადი ტყვამფრეკვი მძღლის გვერდით იყო დაყენებული, ხოლო სათადარიგოსთვის კი კორპუსის ბორტებსა და უკანა ნაწილში ჟალუზებით დაფარული ამბრაზურები იყო გამოკრული.

მომდევნო მოდელ D-12-ს საზენიტო ტყვამფრეკვი დაემატა. ჯეჟმანკორპუსის საზურგეზე საეიაციო ტურელზე დაყენებული „მაქსიმის“ სროლა მხოლოდ მაშინ შეიძლებოდა, თუ ელემენტები გაჩერებული იყო.

ორვე მანქანის მოუხრებელი შეიარაღება, მძღლისთვის შესვლილი ხელების არე და სუსტი წინა ხიდი ჰქონდა. ამის გამო წარმოება ითხოვლის ორმოცდაათ-ორმოცდაათი ცალის დამზადებით შემოიფარგლა.

1932 წელს იფორის ქარხანამ Ford-A-ს მასზე მსუბუქი კლასის ახალი ჯეჟმანვეტომობილი ააწყო. წინა მიდელებისგან განსხვავებით FAI-ზე 7,62 მმ-იანი ტყვამფრეკვი წრიულად მბრუნე კომპურაში იყო დაყენებული.

1933 წელს FAI-ის სერული წარმოება დაიწყო. 1934 წელს „ფორდის“ მასი საბჭოურმა FA3-A-მ შეცვალა. ხსენებულ ამ ტიპის 676 დაჯეშული ავტომობილი აიწყო.

1936 წელს პოპულარული FA3 M-1-ის ბაზაზე მსუბუქი კლასის დაჯეშული ავტომობილის BA-20-ის პროექტი მომზადდა.

ახალ ჯეჟმანქანაში წინამორბედა კომპონირება შენარჩუნდა. ორკაციანი ეკიპაჟისა და მეთაური მსროლელის მოვალეობას ასრულებდა, ხოლო კომპურის ატარებელმა მძღლი, რომელიც იტაკზე დამაგრებულ მბრუნე სკამზე იჯდა.

მოდერნიზებული BA-20M-ს ჯეჟმის სისქე მოემატა და შეცვლილი

BA-6J-დ: მასა — 5,9 ტ, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯეჟმანი — 3-8 მმ-იანი, კარბურატორიანი ძრავა 40ცხ.ძალიანი, სინქარე შოსეზე/ვლიანდაგებზე — 43/55 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი შოსეზე — 110 კმ, შეიარაღება — 45 მმ-იანი ქვემუხი და ორი 7,62 მმ-იანი ტყვამფრეკვი

ფორმის — კონუსური კომპურა ჰქონდა. რადიოსადგურის დამატებით კი ეკიპაჟი ერთი კაციც გაიზარდა.

მძიე კლასის ჯეჟმანვეტომობილებიდან 1932 წელს იფორის ქარხანამ „ფორდ“ Ticman-ის მასზე (6X4) ჯეჟმანვეტომობილი BAI ააწყო და 37 მმ-იანი ქვემუხითა და 7,62 მმ-იანი ტყვამფრეკვიც აღჭურვა.

კორპუსი მძღლიანად ელექტრომედლებით იყო დამზადებული, რაც იმ დროის სიახლეს წარმოადგენდა. ასევე სიახლე იყო საცდელი რადიოსადგურა.

BAI-ზე დამუშედა რკინეზაზე გადაადგილებისთვის აუცილებელი სამარჯვები, რისთვისაც წინა და უკანა ბოლო ღერძების თვლებზე ლითონის რებორდებიანი ბანდაჟები მაგრდობდა.

საცეცხლე ძალის გასაზრდელად მომდევნო ტიპის ჯეჟმანვეტომობილებზე (BA-3) ტანე T-26-ის კომპურა თავისი ქვემუხით დაიდგა, მაგრამ დიდი წონის გამო კომპურის კვლებს სისქეს შემცირება მაინც დასჭირდა.

გამკლების გასაუმჯობესებლად BA-3-ს უკანა საბურავებზე ოფორის ვეელგანმავალი მუხლუხები გამოიცადდა.

1935 წელს გორკის საავტომობილო ქარხანამ სამტონიანი სატვირთო

FA3-AAA-ს წარმოება აითვისა, ხოლო იფორის ქარხანამ „განის“ სამკეული მასზე დაჯეშული ავტომობილი BA-6 დაამზადა.

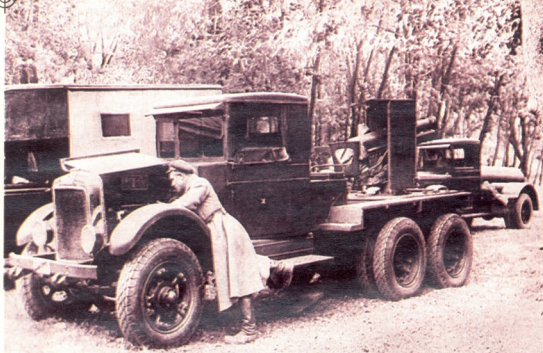
ახალი ჯეჟმანვეტომობილი კორპუსით, კომპურით, შეიარაღებით, საბრძოლო კომპლექტით, სავალი ნაწილის კომპონირებით BA-3-ს იმეორებდა. განსხვავება ონვე გაზრდილი ლიანდი და კორპუსის რამდენიმე დეტალი იყო. კონეიერიდან BA-6 ჩვეულებრივ საბურავებთან ერთად დრუბლოვანი რუხითი შვესებელი ტყვამედვეი საბურავებით ჩამოდიოდა.

საბჭოური წარმოების ჯეჟმანვეტომობილებში ვეელად მრავალიც ხოვანი BA-10 იყო. 1938-დან 1941 წლის აგვისტოსთვის BA-10 ტიპის 3311 დაჯეშული ავტომობილი გამოუშვეს.

მანქანის აწეობა FA3-AAA-ს მასზე მიმდინარეობდა, თუქც ძრავისა და ტრანსმისის განლაგების ახლებური სქემით თვლები ბაზა შემცირდა, შესაბამისად, საბრძოლო წონისა და საბრძოლო განეიფილების ზომაც.

საბურავები ტყვიამედველი იყო. გამკლების გასაუმჯობესებლად ვეელა BA-10-ს ოფორილის მუხლუხები მოკვეთიდა.

იმ პერიოდის საბჭოური ჯეჟმანი

CY-12: მასა — 3,7 ტ, ვეიპაი — 4 კაცი, დაჯავშნული ფარი — 4 მმ-იანი, კარბურატორიანი ძრავა 50 ცხ.ძალიანი, სინკარე — 60 კმ/სთ-ში, ხელის მარაგი, შოსეზე — 370 კმ, შეიარაღება — 76 მმ-იანი ქვემუხი

ტექნიკიდან ჩამორჩენილი თეთიმძავლი არტილერია იყო.

ერთხანს საბჭოთა საპეციალისტების უნივერსალური საარტილერიო სისტემის შექმნის იდეით იყვნენ დაკავებული. სისტემა, რომელიც ცოცხალი ძალის, ჯავშანტექნიკისა თუ ავიაციის წინააღმდეგ ერთნაირი ეფექტურობით

იმუქმებოდა, დროის ფუჭი დანაკარგი აღმოჩნდა.

მომდევნო პერიოდში მუშაობა დაიწყო ქვეითების, მექანიზებული და საკავალერიო ნაწილების მხარდასაჭერი თეთიმძავლი საარტილერიო სისტემების შესაქმნელად.

1932 წელს პირველი დანადგარი —

CY-1 შეიქმნა. T-26 ტიპის ტანკის მასზე მთლიანად დაჯავშნული ჯიხური 76 მმ-იანი ქვემუხითა და ორი ტყვიამფრქვევით უძრავად იყო დადგმული.

უცნაური დანადგარი საბჭოთა სამხედროებს არ მოეწონათ ამის მიუხედავად, საცდელ ნიმუშებზე მუშაობა მაინც მიმდინარეობდა და მცირე სერიალ ამერიკელი Moreland-ისა და საბჭოური ГАЗ-ААА-ს მასზე 76 მმ-იანი ქვემუხითი აღჭურვილი CY-12 ტიპის 99 საარტილერიო დანადგარი დამზადდა.

თეთიმძავლი არტილერიის მიმართ დამოკიდებულება ფინეთთან ომის დროს შეიცვალა, როცა მანერჰაიმის გამაგრებული ზაზის გასარღვევად წითელ არმიას მძიმე თეთიმძავლი საარტილერიო სისტემები დასჭირდა.

მაშინ გაიხსენეს 203 მმ-იანი მაუხიციებით აღჭურვილი საცდელი დანადგარები CY-14 და CY-14-1.

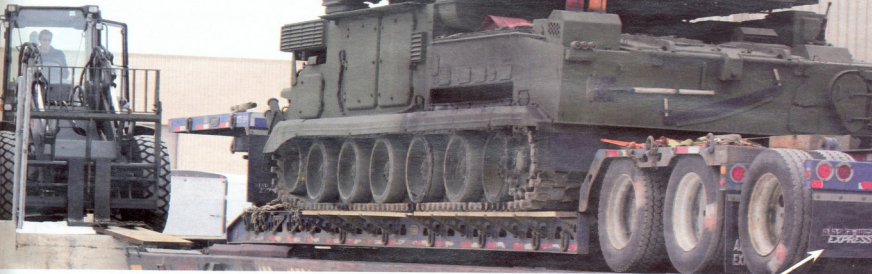
ორთვე 30-50 მმ-იანი ჯავშანფლებით დაიფარა. CY-14-ს 152 მმ-იანი ქვემუხი B-30 და CY-14-1-ს კი იმავე კალიბრის Bp-2 დაუყენეს.

გამოცდაზე ორთვე დანადგარმა მხოლოდ 28 კილომეტრი გაიარა — მათ ვალ ნაწილში ხარვეზი უკოვებს, რომლის გამოსწორებაც დიდ დროს მოითხოვდა.

თომარ ჩანანშიძე

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან**

ჩინეთის სჭირდება პენსაგონს ჩინური იაკალის უესიფა...

„ცივი ომის“ პერიოდში ერთმანეთთან დაბირისბირებული NATO-სა და გარშემოების პაქტის ქვეყნები პოტენციური მოწინააღმდეგის შვიარალებისა თუ სამხედრო ტექნიკის ნიმუშის მოსაპოვებლად ძალასა და ფინანსებს არ იშურებდნენ.

რამდენიმე წლის წინ ერთ-ერთ სამხედრო ფორუმზე დაიდო ორი საინტერესო ფოტოსურათი, რომლებზეც საბჭოური წარმოების სახენიტო-სარაკეტო კომპლექსი TOP-ი იყო გამოჩახული.

ერთ ფოტოზე კომპლექსის სარკინგზო პლატფორმით გადატანა ჩანდა, ხოლო მეორეზე კი საუკეთესო პლატფორმადან გადმოტვირთვის პროცესი იყო გამოჩახული.

ამაში განსაკუთრებული არც არაფერია, რომ არა ერთი დეტალი — ფოტოების გადაღების ადგილი ამერიკა და, კერძოდ, ალასკის შტატი. ამას თავად ის ფოტო მოწმობს, სადაც კომპლექსის გადმოტვირთვა ჩანს. უკან მისაბმელ პლატფორმაზე დიდი ასობით Alaska West Express-ი აწერია. საგარაუდოდ, ეს სატრანსპორტო კომპანიის სახელწოდებაა.

კომპლექსი საბჭოთა არმიამ შეიარაღებაში 1986 წელს მიიღო და მას შემდეგ ის ამერიკული სამხედროების დიდ ინტერესს იწვევდა, ხოლო ცენტრალური სადაზვერუო სააგენტო ინფორმაციის მოსაპოვებლად ძალ-ღონეს არ იშურებდა.

ში დაეცა, — ვარშავის პაქტი დაშლამ და აღმოსავლეთ ჯვრობის ქვეყნების არმიებს საბჭოური წარმოების უამრავი სამხედრო ტექნიკა დარჩათ, ხოლო ყოფილ მოწინააღმდეგეებსა და მათ შორის ამერიკელ სპეციალისტებს მისი გაცნობის საშუალება მიეცათ.

საგარაუდოდ, კომპლექსი ამერიკელთა ხელში 90-იან წლებში აღმოჩნდა, როცა მიუღწეველ პოსტსაბჭოთა სფეროში მძიმე ფაქტორული ყოფილი საბჭოთა არმიის სამხედრო ბაზებიდან და ნაწილებიდან იარაღისა და საბრძოლო ტექნიკის სხვადასხვა ნიმუშის გაქრობა იშვიათობა არ იყო, ხოლო კვილის დასამალად ეს ბაზა თუ საწყობი შემდგომ „ვიდაცუბის“ დაუფერობის“ გამო იწვედა.

ასე იყო თუ ისე, საბჭოთა კონ-

ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკებიდან ამერიკლებმა სამხედრო ტექნიკის სხვადასხვა სახეობები გაიტანეს. ფოტოზე მოლდოვური MiF-29VE-ს წაყვანის მომენტი

1991 წელს აშშ-ს, რომ იტყვიან, ტუ-

არსებული ცნობებით იუშენკოს პრეზიდენტობისას უკრაინამ აშშ-ს ხუთი Су-27 მიჰყიდა

ამ გარიგებათა შესახებ საჯარო ინფორმაცია 2009 წლის ზაფხულში გაერკვლედა. ცოტა ხანში ინტერნეტში ფოტოებიც გამოჩნდა, სადაც აშშ-ში „რუსლანდინა“ დაშლილი გამანადგურებლების გადმოტვირთვა იყო აღბეჭდილი.

უცნობია, შენარჩუნდა თუ არა თვითმფრინავებზე საბრძოლო სისტემები, მაგრამ ფაქტია, რომ აშშ-ში გამგზავრების წინ თვითმფრინავებმა კაპიტალური რემონტი გაიარეს და საფრენად ვარჯისი იყვნენ. ერთ-ერთი — ორადგილიანი Су-27УБ იყო, რომელიც 90-იანი წლების ბოლოს არის გამოშვებული და მხოლოდ 600 სთ აქვს ნაფრენი.

ამერიკელი მილიონერების კრძი კოლექციებში მრავალი საფრენი აპარატია, რომლებსაც საბჭოური ან აღმოსავლეთეკვროპული წარმომადგენლობა აქვს.

კრძი კოლექციონერებთან შეიძლება ნახოთ L-29, L-39, მიГ-15, მიГ-17, მიГ-19, მიГ-21-ის და სხვა ტიპის თვითმფრინავები, მაგრამ უმრავლესობა მანაც საორბიტული აპარატია.

მწელი მისახვედრი არ არის, რომ

უკრაინაში შექმნილი Су-27-ები კრძი კოლექციებისთვის განკუთვნილი არ იყო. ამ ტიპის პირველი ორი აპარატია აშშ-ში ჯერ კიდევ 1995 წელს მოხვდა.

2004 წელს კი უკრაინამ ამერიკელებს დამატებით ორი Су-27УБ (საბორტო ნომრები №32 და №33) და ერთიც ერთადგილიანი თვითმფრინავი (№47) მიჰყიდა.

აღმოსავლეთ გერმანიის გფრ-სთან შეერთების შემდეგ ამერიკელებს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის სახალხო არმიის საბჭოური საჰაერო საჰაერო ტექნიკა მუქოდ დარჩაო მათ შორის იყო Су-17-ის ტიპის გამანადგურებელ-ბომბდამშენები, რასაც 1995 წელს მოლდავეთში ნაყიდი რამდენიმე მიГ-29-ც დაემატა.

გაუმართლათ ამერიკელებს ერაყში, სადაც სადამ ჰუსეინის პრძანებით ქვეშაში დამალულ მიГ-23-ის ტიპის საფრენო გამანადგურებლებს, Су-25-ის ტიპის მოიეროშეებს, მიГ-25-ის ტიპის გამანადგურებელ-გზავადამძღრებლებს მი-8 და მი-24-ის ტიპის მუკულმფრენებს მიაგნეს.

ნაალფარი საჰაერო ტექნიკის

შესწავლა უდიდეს ინფორმაციას იძლევა მისი მწარმოებელი ქვეყნის მეტალურგიული, ოპტიკური, რადიოექვტრონიული და საჰაერო წარმოების განვითარების დონეზე.

გარდა ამისა, პოტენციური მოწინააღმდეგის ტექნიკას სამხედრო პილოტებზეც დეტალურად სწავლობენ, რათა მისი შესაძლებლობები გაითვალისწინონ და შესაბამისი საბრძოლო მეთოდები დაამუშაონ.

სხვათა შორის, 2011 წლის მარტში „მაიკროსოფტს“ ერთ-ერთმა დამფუძნებელმა პოლ ალენმა კრძი საჰაერო კოლექციისთვის მიГ-29 იყიდა. თვითმფრინავის წინა მფლობელი გახლდათ ბანხესმენი ჯონ სემუნი, რომელმაც ეს თვითმფრინავი უკრაინაში შეიძინა.

საოცარია, მაგრამ ფაქტია, რომ რუსეთი აშშ-ს რაკეტებსაც ოფიციალურად აწვდიდა. 1996 წელს რაკეტა X-31A-ის ბაზაზე მფრინავი სამხენე M-31 შეიქმნა, რომლითაც აშშ დაინტერესდა.

მფრინავ სამხენეს მოხსნილი ჰქონდა საბრძოლო ქობინი და თვითდამზ-

გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკიდან ვატანილი მიГ-23 და მიГ-29 დღეს ერთ-ერთი ამერიკული საჰაერო მუზეუმში ამწვენებენ

ნების თვის. 1999-03 წლებში აშშ-მა 18 მლნ 468 ათას დოლარად 34 მფრინავი სამიზნე შეიძინა. მათ F-4 Phantom II-დან უმჯობესეს და M-31-ისთვის გზის გადაჭრაში F-16-ების პილოტები ვარჯიშობდნენ.

დღევანდელი Top-ის ისტორიას, ეს კომპლექსი შეიარაღებაში სულ რამდენიმე ქვეყნის არმიას აქვს.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, რუსეთმა კომპლექსის წარმოება საკუთარ საწარმოებში განაგრძო, მაგრამ პრობლემური გახდა მუხლუხებიანი შასის დაშლადება, რომელსაც ადრე მინსის ერთ-ერთი ქარხანა უშვებდა.

რუსეთმა ბელარუსისაზე დამოკიდებულება არ მოისურვა და შასის წარმოების ათვისება ქალაქ მიტოშის საავტომობილო ქარხანას დაუკალა.

მინსკში დაშლადებულ შასის (ГМ-335) ექვს საყრდენ გორგოლაჭი და ცვლადი კლირენსი აქვს, რაც სატრანსპორტო Ип-76-ის სატვირთო სალონის გაბარტების გათვალისწინებით გაკეთდა. მისგან განსხვავებით მიტოშინოში შექმნილ შასის შეიდე საყრდენი გორგოლაჭი აქვს და არც კლირენსი ექვლებია.

აშშ-ში გადაღებულ ფოტოებზე შასი ექვსგორგოლაჭიანია, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ კომპლექსი საბჭოთა პერიოდშია გამოშვებული. ამ ვარიანტის სასარგებლოდ კიდევ ერთი ფაქტის გამოყენება შეიძლება: ალსკანზე გადაღებული კომპლექსის უკანა ნაწილზე ხუზი და ნიშაბი ზუსტად ისეა დამაგრებული, როგორც საბჭოთა პერიოდში იყო მიღებული (მიტოშის შასისზე იმ ადგილებზე ყუთები და საუქსიერე გვარაღა დამაგრებული).

უცნობია, კომპლექსის რომელი ვარიანტია ასახული ამერიკაში გადაღებულ ფოტოებზე. Top-ის საბაზო ვარიანტი 9K330 შეიარაღებაში 1986 წელს მიიღეს და შემდგომ მის მოდერნიზაციაზე მუშაობა გაგრძელდა, ხოლო 1991 წელს მომდევნო მოდელი — Top-M1 (9K331) გამოჩნდა.

ამ ისტორიაში საინტერესო ის არის, რომ ამერიკაში გადაღებულ ფოტოებს თუ დეკავრდებით შეფარქვეთ, რომ ეს არც რუსული და არც ბელარუსული კომპლექსია და ის ამერიკაში დაშლადებული Top-ია. უფრო სწორი იქნება, თუ მას ამერიკელების შექმნილ „კლონს“ ეუწოდებთ თანაც ის არის ბუტაფორია, რომელსაც ამერიკელები სწავლებებზე საბჭოური ტექნიკის წარმოსახვისთვის ქმნიან და იყენებენ.

ამერიკელები წლებია დეტალუ-

საბჭოური Top-ის ამერიკული „კლონი“.
თვალში ხატვმა ექვს საყრდენ გორგოლაჭიანი შასი და სამიზნის აღმოჩენის ოპტიკური სისტემა

რად სწავლობენ ამ კომპლექსს და შეიდე წელზე მეტია მის ნიმუშებს აზხადებენ, მაგრამ მისი საბრძოლო მუშაობის აღგორითმების კობრება ჯერ ვერ შეძლეს. სწორედ ერთ-ერთი კლონირებული Top-ია ალასკაში გადაღებულ ფოტოზე გამოსახული.

ამ საქმეში ამერიკელები პირველები არ არიან. ჩინეთმა მსოფლიოში სხვადასხვა სახის სამხედრო ტექნიკის კობრებით სახელი გაითქვა, მაგრამ ამ მითართულებით წინ წაწევა პრაქტიკულად ვერ მოახერხა. არადა, Top-ის ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები მან რუსეთისგან ჯერ კიდევ 90-იან წლებში იყიდა.

საბჭოურ და „ამერიკულ“ კომპლექსებს შორის განსხვავება სამიზნის აღმოჩენის სადგურშიც შეიმჩნევა. Top-

M1-ზეც კი ანტენა პარაბოლის ფორმისაა, „ამერიკულ“ ვარიანტზე კი ის ბრტყელია და ჭკირიტები აქვს. მსგავსი რამ რუსებმა კომპლექსის შემდგომ ვარიანტზე, Top-M2 გამოიყენეს.

ასევე „ამერიკულ“ ვარიანტზე არ არის სახმელეთო რადიოემტკობინების ანტენა, სამაგიეროდ, სამიზნის აღმოჩენის სადგურის ანტენაზე ე. წ. ფართო სიხვის ანტენა გამოიყენება — თეთრი ფერის გამომსხვეველი, რომელიც სამიზნის აღმოჩენის სადგურის ანტენაზე მარცხენა ზედა კუთხეშია დაყენებული. ვიზუალური მსგავსება შეიმჩნევა სამიზნის აღმოჩენის ოპტიკურ სისტემაშიც.

განსხვავებები თვალ კოშკურის სამარმო მდგომარეობაშიც. საბჭოურ ვარიანტებზე სამიზნის აღმოჩენის სადგურ-

ეს საბაზოერი ფოტო საბჭოური MИF-21-ის ფონზე ამერიკელმა მფრინავებმა, აშშ-ში ერთ-ერთ ბაზაზე გადაიღეს

ВНИМАНИЕ!
 1. ПЕРЕД ВКЛЮЧЕНИЕМ УБЕДИТЬСЯ В
 ОТСУТСТВИИ РУКЫ В РЕДУКТОРЕ. ДОВОРНОТ
 2. ВНИЗ МЕХАНИЗМА ПОДЪЕМА АНТЕННЫ
 ПРИ РАБОТЕ НЕ ОТСОЕДИНЯТЬ
 ПРИ ОТСОЕДИНЕННОМ ВИНТЕ
 ПОВОРНОТНО УСТРОЙСТВО
НЕ ВКЛЮЧАТЬ!

ალასკაზე გადაღებულ
 კომპლექსს, რომელიც
 ერთი შტაბდელით საბჭოურ
 БУК-ს ჰეჯს, რუსული
 წარწერები ამშვენებს

რის ანტენა კომპარაზე წინ, ხოლო უკან კი სამიზნების გაცილების სადგურის ანტენა მარტდება. „ამერიკულ“ კომპლექსში კი მათი ადგილები შეცვლილია.

საინტერესოა ისიც, თუ რისთვის სტრატეგიული ამერიკელებს რუსული კომპლექსი და მისი საკუთარ ჰეჯაზე მორტება. პასუხი ამ კითხვაზე მარტია — იმისთვის, რომ საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელი იყოს მისი ჩახშობა და განადგურება. თანაც ეს კომპლექსები ირანის არმიის შეიარაღებაშია. ეს საკითხი კი ამერიკას განსაკუთრებით ადლებებს.

TOP-ი აშშ-ში მოხვედრილი ერთადერთი საბჭოური საზენიტო კომპლექსი როდია. 90-იანი წლებიდან აშშ-ში პროგრამა XM-15S Threat Simulator ხორციელდება და ამერიკელი სპეციალისტები სხვადასხვა გზით მოპოვებულ საბჭოურ საზენიტო და რადიოლოკაციურ ტექნიკას სწავლობენ მათთან ბრძოლის შესაძლო გზების მოძებნის მიზნით.

ალასკაზე გადაღებულ ფოტოებში მხოლოდ TOP-ი არ არის გამოსახული. ერთ-ერთი ფოტოზე აღბეჭდილი საზენიტო კომპლექსი გარე ფორმებით, რაკეტების რაოდენობა-განლაგებით საბჭოურ БУК-ის ძალიან ჰეჯს. თუცა მხოლოდ ერთი შტაბდელით.

რაკეტების დსამაგრებელი პლატფორმა განსხვავებულია. შასის უკანა მხრიდან კი მას კარი აქვს, რაც საბჭოურ კომპლექსებში არ გვხვდება. ამ უჩვეულო კომპლექსზე დამაგრებული რაკეტებიც ეიზუალურად БУК-ის ანა-

ლოგიურია, მაგრამ, საერაულოდ, ეს წონით-გაბარიტული მაკეტებია.

კომპლექსი რომ ნამდვილად საბჭოურია, ამაზე კადრში წითელ ფირფიტაზე თეთრი ასოებით რუსულ ენაზე შესრულებული წარწერა მეტყველებს. იქვე მდებარე ელექტრული ბლოკის ნომერში რუსულადვე „БКС“ ითხუბა.

XM-15S-ი პროგრამით მოპოვებული ტექნიკა, ტუბასის შტაბში, ფორტ-ბლისში ინახება. კოსმოსიდან ტექნიკის

სადგომისთვის გადაღებულ სურათზე კიდევ ბევრი საინტერესო ნიშნის ნახვა შეიძლება.

აქვე განლაგებულია OCA-ს ტიპის მინიმუმ შვიდი საზენიტო კომპლექსი და სხვადასხვა სახის რამდენიმე რადიოლოკაციური სადგური. ცალკე მოედნებზე დგას ჩვენივეს უკვე კარგად ნაცნობი TOP-ისა და БУК-ის ამერიკული კლონები.

ალექსანდრა ავაშიძე

ფორტ-ბლისში სადაც სხვადასხვა გზით მოპოვებული საბჭოური საზენიტო და რადიოლოკაციური ტექნიკა ინახება

როგორ გავიტანოთ თავი უღანოსა და უღაზურ ტყეებში

მოგესვენებთ, ქართველი სამხედროების დიდი ნაწილი ავღანეთში იმყოფება. ამერიკელების მიერ ამ ქვეყნიდან ჯარების გამოყვანის დაწყების მიუხედავად, შესაძლოა ჩვენებურთა კონტინგენტი კიდევ უფრო გაიზარდოს. სწორედ ამიტომ გადავწყვიტეთ უღანობებსა და ნახევრად უდაბნოებში გადარჩენისა და მოქცევის წესების შესახებ პუბლიკაციის მომზადება.

მოკრავ ძვირფასი

უღანობები და ნახევრად უდაბნოები მთელი ხმელეთის 24%-ს მოიცავს და იქ უღამაშიის მოსახლეობის 15% ცხოვრობს.

მჭიდრო დასახლება, უგზობობა, გარემოს ერთსაზოგადოებრივი, რელიეფის ცვალებადი ფორმები, ადგილმდებარეობისათვის დამახასიათებელი მცირე რაოდენობის ატრაქტივა უღანობის ორიენტაციასა და სვლას ართულებს.

ორიენტირებას ართულებს აგრეთვე მხედველობის გაუარესება ძლიერი ქარით დატრიალებული მტკვრისა და ბუქის გამო. ქვიშა ქარის შემოქმედებით მიძრაობს, რის დროსაც გზებსა და ბილიკებს ფარავს, სახეს უცვლის გარემოს ფორმებს და უღანოს ხედს.

უღანობის ორიენტაციისას შეცდომები შეიძლება ძირავემაც გამოიწვიოს. ყოველთვის ამის გამო ხმელეთის ამ 24%-ში ორიენტირება ძირითადად კომპასის, ვარსკვლავების განლაგებისა და გაბატონებული ქარების მიმართულებებით ხდება, რაც დიუნების ფორმებსა და განლაგებაში გამოიხატება.

უღანობის ძირითად ორიენტირებასა და ობიექტებს განეკუთვნება: გზები და საქარავნო ბილიკები, ყორღანები, გამშრალი მდინარეების კალაპოტები, ოაზისები, ნანგრევები და სხვ.

უღანობის თავის გადარჩენა პირდაპირ არის დამოკიდებული წყლის რაოდენობასა და ორგანიზმის უნარზე მინიმუმამდე შეამციროს სითხის დაკარგვა.

ზაფხულობით უღანობის სიარუ-

ლი, დამის გასათევად ადგილის მოწყობა და წყლის მოძიება დღის 10 საათამდე და საღამოს 18 საათის შემდეგ არის სასურველი. დღისით უღანობში გადაადგილება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ზუსტად არის ცნობილი დასახლებული პუნქტის ან ოაზისის ადგილმდებარეობა და გასაუდელი მანძილი 20 კილომეტრს არ აღემატება (სვლის სიჩქარე 3-4 კმ/სთ-ში).

უღანობის ტანსაცმლის გახდა არ შეიძლება, მაგრამ სამოსი კარგად უნდა ნაივლეოდეს. ამისათვის საჭიროა მოეუშვათ ქამარი, გაიხსნათ მანქეტები და საყვლო.

სხეულის ღია ნაწილები (განსაკუთრებით ტუჩები, ცხვირი, ყურები) აუცილებლად უნდა დავიცვათ მზის სხივების პირდაპირი მოხვედრისგან. მზის და სითბური დარტყმის თავიდან ასაცილებლად თავ-კისერი უნდა დავიფაროთ თავსაფრით, რომელიც კვადრატული მოყვანილობის (1,2X1,2 მეტრი) ქსოვილისგან მზადდება.

ქსოვილს დიაგონალზე ჭრიან ორი სამკუთხედის მისაღებად. პირველ სამკუთხედს ასველებენ წყალში და თავსაფარი იფარებენ თავზე, თავსაფრის ყურებს კი თავის გარშემო შემოივარგინან ხოლმე ისე, რომ მსხვილი ნაწი-

წყლის მარაგსა და ბეწვარბურაზე დამოკიდებული უღანოს სივრცეში გადაადგილების შესაძლებლობები					
პაერის საშუალო ტემპერატურა	განვლილი მანძილი კმ				
	უწყლოდ	1 ლიტრი	4 ლიტრი	11 ლიტრი	21 ლიტრი
10	247	305	418	643	1030
16	209	241	321	498	789
21	144	161	225	338	547
27	73	81	112	177	274
32	32	40	56	80	129
43	14	16	24	32	48
49	11	13	16	29	40
51	10	12	14	26	32

უდაბნოში ოახისი შესვენებისთვის ყველაზე ხელსაყრელი ადგილია

ლი შუბლზე მოექცეს. მეორე სამკუთხედს კი ზემოდან იხურავენ და შუბლზე წვრილი ზონით იკრავენ. თავსაფრის თავისუფლად ჩამოშვებული ბოლოებით სახეს მზისა და ქვიშისაგან იფარავენ.

დამით სიცოცხისა და ყინვისგან თავდასაცაად უდაბნოში აუცილებელია თბილი ტანსაცმელი. ქვიშაზე სიარული უშკობებს მოკლე ნაბიჯებით, როცა ტერფებს გაშლილად ადგამ, მუხლები კი ორნაე მოხრილი გაქვს. სიარულისას ქვიშა ფეხსაცმელს რომ არ ჩაიყაროს, იყენებენ ქსოვილის შალითებს, რომელსაც ფეხსაცმლის ყველზე წამოიცქამენ და კოჭის ზემოთ ზონრით იკრავენ.

შხის სხივებისგან თავალების დასაცაად ქსოვილისგან აკეთებენ 15-20 სმ სიგრძის თასმას, რომელშიც სიგრძეზე ვიწრო ჭუჭურუტანებს ჭრიან. ამ სათავალებს შუბლზე თასმებით იმაგრებენ. იმ შემთხვევაში, თუ მოგზაურს სათავის დასაზღაბებლად შესაფერისი ქსოვილი არ აღმოაჩნდა, სჯობია უპეები ნახშირით გაიშვოს.

უდაბნოში გადაადგილებისას უმჯობესია: დიუნებში ჩარჩოთ მიმართულება მყარად დატკეპილ რლითაფენ, რომელიც უპირატესად დიუნების შორის ან მათ ქორხრზე არის ხილმე.

დიუნების ნაქარალი მხარე უფრო მჭიდროდ შეკრული ქვიშითაა დფარული. უდაბნოში ადამიანებთან შესახებრად არასდროს გაპვეთ დამშრალი მდინარეებისა და ნაკადულების

კალაპიტებს. უძრავლეს შემთხვევაში გამშრალ კალაპიტებს მიყვარით დახშულ წყალსაცუებთან ან დროებით ტბებთან, რომელთა წყალიც სასხლად გამოუსადეგარია.

კლდოანი ადგილებისა და მოძრავი ქვიშებისაგან თავის ასარიდებლად სჯობს მოგებნით ქარაჟანთა ნაკვალევი და გუყვეთ მას. სიარულისას წყურვილის გრძნობის შესამცირებლად შეიძლება პირში ჩაიდით ბრტყელი კენჭი, ხილის კურკა, ჩირი ან ქერქი. უნდა იხუნთქით ცხვირით და არ უნდა ილაპარაკოთ.

ქარის, ქარიშხლისა და ცუდი მხედველობის დროს გადაადგილებისაგან თავის შეკავება სჯობს.

უდაბნოში ქარიშხლის დაწყებისთანავე უნდა მოიქნით კლდე, ლილი, კუში ან ხე, ამოყვართ მას და დაწვეთ გვერდზე, რა თქმა უნდა, ზურვით ქარის მიმართულებას საწინააღმდეგოდ.

ქვიშის ნაწილაკების ფილტვებში მოხვედრის ასაცილებლად ცხვირპირზე უნდა შემოიხვიოთ წინასწარ გამზადებული ქსოვილი და ვისუნთქოთ მხოლოდ ცხვირით.

წელის მათარა და სხვა ნიეთები, რომელთა წაღებაც შეუძლია ქარს, უნდა ჩაუმარხოთ სილაში.

უდაბნოს ქარიშხალი დიდი ხანგრძლივობით არ გამოირჩევა. მისი დაწყების წინ ქარი მკეოთრად ჩაღდება ხილმე, პაკი კი იხეთება.

მოთრე ქვიშებზე მოხვედრისას უნდა მივიდით პირიზონტალური მდგო-

მარობა. ეს ხელს შეუშლის თქვენი სხეულის ქვიშაში ჩამარხვას. ამ დროს აუცილებელია ზედმეტი ტვირთისგან გათავისუფლება. ხელები არ უნდა აეწიოთ ზემოთ. კიდურები ქვიშის ზედაპირზე უნდა გვეწვოს, მუცელზე დაწოლილს შვეკილია ნელ-ნელა გეცაცედო ქვიშის მყარი ზედაპირისკენ. საერთოდ კი მოძრავი ქვიშების ზონის გადალახვისას კარგ საშახურს გავიწვეთ წინასწარ მომზადებული გრძელი, მსუბუქი ჭოკი.

სასხელი წელის ნაკვლებობის ყველაზე უფრო რაციონალურა წელის წვერტილად სმა, რომლის დროსაც ყოველი საათის განმავლობაში 100 გრამ წყალს მცირე ყლუბებით სუამენ (პირში იჩერებენ 2-4 წამის განმავლობაში).

სითხის რეკომენდებული ტემპერატურაა 7-12 გრადუსი. წყალიან ერთად ყოველდღიურად 1 გრამი სოლის მიღება სხეულიდან სითხის დანაკარგს 10%-ით ამცირებს.

წელის ძირითადი ულუფის მიღება უშკრებსა საუზმისას და ვახშმისას. სიარულისას სჯობს წყალი არ დალიოთ და დასვენებისას (5-10 წი) 3-4 ყლუბის (პირის გამოკლებით) დაღევით შემოიფარგლოთ.

თუ სითხის სადღელამის მოზმარება ნახვერ ლიტრზე ნაკლებია, სჯობს უარი თქვით ნაკვებზე. დამით აქტურობა და შხისგან დასაცავი საფრის გამოყენება ორჯერ ამცირებს სითხის დანაკარგს. ორგანიზმის გამოშრობის ნიშნები:

- 1-2% — წყურვილის გრძნობა;
- 3-5% — წყურვილს ძლიერა გრძნობა, სიმშრალე პირის დრუმი, მსუბუქი თავბრუსხვევა, მოღუენება;
- 6-8% — შარდის ფერის ან გამჭვრიკალიობის შეცვლა (შარდი იმღურევა ან ლუქ ყვიოთ ფერს იღებს), ნერწყვი მოქწოვანდება, სხეულის ტემპერატურა და პულსი იმატებს, სუნთქვა ხშირდება. კანი ზოგ ადგილას წითლდება, გულიწარევის შეგრძნება, თავის ტკივილი, ძილის მირევა;

9-11% — კუნთების ხახშებები, ენის გასიყვება, ბოდევა, დაზუჭული თვალებით წონასწორობის შენარჩუნების უუნარობა; 15-20% — კანის დანარეკება და დასიყვება, ყლუპის უნარის დაკარგვა, ქუთუთების გაშუშება, გონის დაკარგვა;

ცელსიუსით 30 გრადუსზე ზემოთ სიყვლილ შესაძლებელია დადგეს ორგანიზმის 20 პროცენტით გამოშრობის შემთხვევაში, ხოლო ცელსიუსით 30 გრადუსზე ნაკლებ ტემპერატურაზე — 25 პროცენტით სითხის გამოშრობისას;

ტროპიკულ ტყეებში

ჯუნგლებსა და უდაბურ ტყეებს დღემდე წიხს ხმელეთის 23% უკავია და მათში პლანეტის მოსახლეობის მხოლოდ 3% ცხოვრობს.

ტაქტიკური თვალთახედვით, ტროპიკულ ტყეებს განსაკუთრებულ თვისებებს სძენს ადგილმდებარეობის დაფარული ხასიათი, რაც არსებითად ზღუდავს მოძრაობას.

დაბურული ხეები ზღუდავს მანქნობის შესაძლებლობებს, ამცირებს მხედველობისა და სროლის არეალს, მიზანმიმართულებასა და ურთიერთმოქმედებას. ამასთან, დაბურული ტყეები საუკეთესო პირობებს ქმნის ჯარების მალულად განლაგებისა და სელისათვის. მათ უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვთ არა მარტო ბუნებრივი შენიღბისთვის, რაც სამხედროებს მოწინააღმდეგის საპაირო და სახმელეთო თვალთვალისგან იცავს, არამედ საიმედო თავშესაფარაც არის და შეუძლია ადამიანი ყველა გამანადგურებელი იარაღისგან დაცვას.

საომარი მოქმედება ჯუნგლებში ახლო დისტანციანე ყველაზე ხშირად გზების, ბილიკებისა და მდინარეების გაყოლებაზე იმართება. დაბურული ტყერი მოწინააღმდეგის ადგილსამ-

ყოფლის ზურგიდან შემოვლისა და მოულოდნელი თავდასხმის საუკეთესო საშუალებას იძლევა.

ბუქნარში ერთი-ორად იზრდება სასროლი იარაღის როლი. გამოიყენება ხეებიდან ზაფხულებიდან და სახუნდარიდან ჩასაფრებული სროლები. ჯუნგლებში ხშირბუქნარიან ადგილას სელისას აუცილებელია ყოველი 30 წუთის შემდეგ აიწუთიანი შესვენება.

დაახლოებით ხუთსაათიანი სიარულის შემდეგ უნდა მოქცეოს 1.5-2-საათიანი შესვენებების ადგილი, დაამატებამდე საათ-ნახევრით ადრე კი — დამის გასათვები. დამე ტროპიკულ ტყეებში (18-19 სმ) უცებ ჩამოწევა ხოლმე.

ხშირი ბუქნარის გავლისას მაქსიმალურად უნდა დავიცვათ თავი ხეების მოტეხილი ტოტებისგან, ყვლებიდან, ფოთლების ბასრი და მჭრელი ბოლოებისგან, ბამბუკის ნახლეჩებისგან. უნდა შევიკრათ სქელი ხალათის სახელოები, შარვლის ტოტები ჩავიტენით წინდებში, ხელის მტკვნებზე წამოვიცვათ ხელთათმანები. თუ ეს უკანასკნელი არ აღმოგაჩნდათ, ხელებზე დაიხვიეთ ქსოვილი და მაჯებზე შეკარით ზონრით.

ხელების დასაცავად იყენებენ აგრეთვე წინდებს. გარდა იმისა, რომ

მტკნები დაცული გვექნებათ, ხელი ადარ დაგისხლტებათ ზეზე ასვლისას ან ღიანებზე დაკიდებისას. ხეები, რომელთაც ფესვები მიწის ზემოთ აქვს აშვერული, ჭაობის საიხლოებს მაინშენებს.

მოლიპულ აღმართზე ასვლის გასაილევლად საფეჭურების გამოსაჭრელად შეგიძლიათ გამოიყენოთ ბამბუკის წვეტიანი ჯოხი. კოლოები უფრო დამით აქტიურდებიან, მაგრამ დღისით არანაკლებ მწარედ იკბინებიან დაწრდილულ ადგილებში და წვალსატყეების საიხლოებს. კოლოებისგან სახის დასაცავად იყენებენ 70-80 სმ სიგრძისა და 25 სმ სიგანის ქსოვილს, რომელსაც ვერტიკალურად შეჭრილი ფოჩები აქვს. მოქანავე ფოჩები მწერებს აფროთხოვენ.

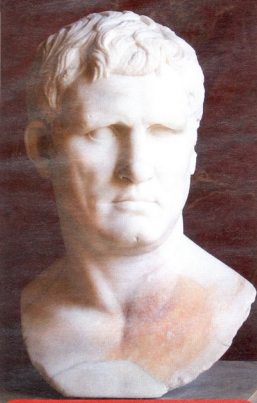
სხეულის ღია ნაწილების დასაცავად იყენებენ შლამის ან თიხის ხსნარს. სახეს და კისერზე წასმული თიხა-ტალახი გამრობისას წარმოშობს საქმარი სისქის ქერქს. ტალახს სხეულზე დამით ისემაენ, როცა ორგანიზში ნაკლებ სითბოს გამოყოფს. წვალ-მარილის დადებით თანაფარდობის შესანარჩუნებლად, ერთ ლიტრ წვალს უმატებენ 2-3 გრამ მარილს და სემაენ დიდი რაოდენობით.

ტროპიკული ტყეები დიდი ტენიანობით გამოირჩევა

მარკუს აგრიპა

ძვ. წ. 63-12

მარკუსი

- * ძვ. წ. 44 წელს იულიუს კეისრის შვილიშვილის, ოქტავიანეს ძაღვს შეეკრთა.
- * 43 გახდა სახალხო ტრიბუნი. გამოიძია კეისრის მკვლელობაში გაიუს კასიუსის მონაწილეობის საქმე.
- * 41-40 დაამარცხა მარკუს ანტონიუსის მემარცხენე ძალეულობა.
- * 39-38 დალაშქრა აკვიტანია და რაინასპირთა.
- * 37 აირჩიეს კონსულად.
- * 36 მოიგო ორი სამხედრო-სახლგაო შეტაკება სექსტუს პომპეუსთან.
- * 35-34 იბრძოდა დაღმაციაში.
- * 31 აქციუმის ბრძოლაში მარკუს ანტონიუსს დაამარცხა.
- * 28-27 კონსულია ოქტავიანესთან ერთად, რომელიც მალე იმპერატორი ავგუსტუსი გახდა.
- * 19 საბოლოოდ დაიმორჩილა ესპანეთი.
- * 18-17 ავგუსტუსმა ტრიბუნად და თანამმართველად დანიშნა. მთორედ უბოძა სირიის გუბერნატორობაც.
- * 15 ბოსფორის სამეფოში ამბოხება ჩაახშო.
- * 13 დაიპყრო დუნაისპირა მიწები და საფუძველი ჩაუყარა ახალ პროვინციას პანონიას.
- * 12 მარტის დამდევს გარდაიცვალა.

იმპერატორული დასაფიქსი

მისი დაბადების, ყნობისა და გარემოს შესახებ ცოტა რამ არის ცნობილი. თუმცა, კარგად ვიცით, რომ რომის

მარკუს აგრიპა რომის იმპერატორ ავგუსტუსის ერთგული თანამშემუყიყო, ურომლისოდაც ეს უკანასკნელი რომის ტახტზე, ალბათ, ვერც ვერასოდეს ავიოდა.

რომში კონტროლის დაფიქსი

არისტოკრატია აღმაცურად უყურებდა. აგრიპა იულიუს კეისრის შვილიშვილს, ოქტავიანესთან ბავშვიდან მკვებობდა. ძვ. წ. 44 წელს კეისრმა, თავის სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე, სამხედრო საქმეში გასაწერინელად ორეფ აპოლინიაში (ახ. ალბანეთი) გაგზავნა. რომში ერთად დაბრუნდნენ, რათა კეისრის პოლიტიკურ მუქვიდრედ ოქტავიანე გამოეცხადებინათ. აგრიპა ტრიბუნი გახდა და კეისრის მკვლელობაში გაიუს კასიუსის მეთავეობის გამოძიება დაიწყო, მაგრამ ამ უკანასკნელმა სირიაში გაასწრა.

33 წელს აგრიპა რომში საზოგადოებრივი სამუშაოების მეთაური გახდა, რაც ავედულებს, კანალიზაციისა და აბანოების მშენებლობას გულისხმობდა. მოგვიანებით მან პარტენონი დაასრულა, რითაც ოქტავიანეს წყალობა დაიმსახურა.

აგრიპამ რომის ფლოტსაც უსარდლა და აქციუმის კონცხთან ბრძოლაში მარკუს ანტონიუსს დაამარცხა. ოქტავიანემ კი ეგვიპტის დამორჩილება განავრძო, რასაც კლეოპატრას, მარკუსისა და კლეოპატრის გაყის (დღეოფაუდ პტოლემე კეისრისგან ვაყიდა) სიკვდილი მოჰყვა.

ოქტავიანეს ძალაუფლებისთვის გაჩადებულ ბრძოლაში მწიშნენლოფანი იყო სამხედრო მხარდაჭერა, ამიტომ აგრიპა საბერძნეთში წავიდა, მაკედონური ლეგიონები მიიმხრო და რომში აიღო. შემდეგ მარკუს ანტონიუსის ცოლისა და ძმის, ლეციუსის წამოწეუბელო აჯანყება ჩაახშო და ბრუნდნიშუმში ოქტავიანეს მარკუს ანტონიუსისთან მოლაპარაკების დაწეუბამც დაეჭმარა. ამ მოლაპარაკებით რომაული სამყარო ამ ორს შორის გაიყო. გალაში, აკვიტანიაში ორწლიანი ბრძოლის შემდეგ, აგრიპა 37 წელს რომში დაბრუნდა და კონსული გახდა. ამასობაში ოქტავიანე სექსტუს პომპეუსთან სახლგაო ბრძოლაში ჩაება. სექსტუსი რესპუბლიკული გენერლის, გნეუს პომპეუსის გაყო გახლდათ.

აგრიპა თანამოაზრე გაიუს მეცენატთან ერთად რომში დაბრუნდა. 29 წელს, პარიაში გამარჯვების შემდგომ, ოქტავიანემ და აგრიპამ სენატიდან პოლიტიკური მტრები განდევნეს. 28 წელს აგრიპა მთორედ გახდა კონსული, 27 წელს კი მესამე ვადითაც აირჩიეს.

მარკუს აგრიპა რომის იმპერატორის ავგუსტუსის ერთგული თანამშემუყიყო, ურომლისოდაც ეს უკანასკნელი რომის ტახტზე, ალბათ, ვერასოდეს ავიოდა.

ოქტავიანემ სახელთან ერთად მდგომარეობაც შეიცვალა და საიმპერატორო ძალაუფლებით აღიჭურვა. მან კეისარი ავგუსტუსი დაირქვა. როლეგამ 23 წელს ავგუსტუსს სენმა დარია ხელი, აგრიპას თავისი ბეჭედი გადასცა, რათა მისი სიკვდილის შემთხვევაში ტახტზე ასულიყო. ამ კავშირის გასამყარელად აგრიპა ცოლს გაშორდა და ავგუსტუსის დისშვილი - კლაუდია მარცია-უფროსი შერთო. მალე ავგუსტუსის მთორე ცოლის ინტრიგების გამო საპატიო გადასახლებაში გაგზავნეს - სირიის მმართველად დანიშნეს. აგრიპა რომიდან კუნძულ ლესბოსზე წვიდა და სირიას ლეგატის მუქვიობით მართავდა.

აგრიპამ ფლოტისთვის ბაზის აგება დაიწყო პოცუოლისთან, ნეაპოლის ვურუმში, და მილაცოსა და ნეპოლიქსთან გადამწყვეტი ბრძოლებიც მოიგო, რითაც პომპეუსისგან მოსალოდნელო საფორთხე აცივდა თავიდან. 35-34 წლებში ის ოქტავიანესთვის დაღმაციაში (ახ. ხორვატია) იბრძოდა.

მალე იმპერატორმა აგრიპა რომში იხმო. ვარაუდობენ, რომ მან მეცენატის დაქინებით იშვილა აგრიპა, მთორე ცოლს გაყარა და ცოლად თავისი ქა-

ლიშვილი, ოულა შერი. 19 წელს აგრიპა ესპანეთში კანტაბრიელების დასამორჩილებლად გაგზავნეს. 17 წელს რომში, როგორც ტრიუმფა და თანამმართველმა, იმპერატორთან ერთად გამართა ტერენტიუსის თამაშები (რომის აღორძინების დღესასწაული), რაც 145 წლიდან აღარ გამართულა. 15 წელს უდიეს მეფე პეროლე დიდმა მიწვია, რომელთან ერთად შუე ზღვაზე, ბოსფორის სამეფოში აჯანყება ჩაახშო.

13 წელს აგრიპამ დუნაისპირა მიწები დაიპყრო — მომავალი პანონია. ეს იყო რომის ახალი პროვინცია, რომელიც თანამედროვე დასავლეთ უნგრეთს, ავსტრიას, სლოვენიასა და სერბეთის ჩრდილოეთს მოიცავდა. ცემა ზამთარმა მას ჯანმრთელობა შეურყია და 12 წლის მარტში გარდაიცვალა. აუგუსტუსმა დიდებული დაკრძალვა მოუსწო და ხიტყვაც წარმოთქვა.

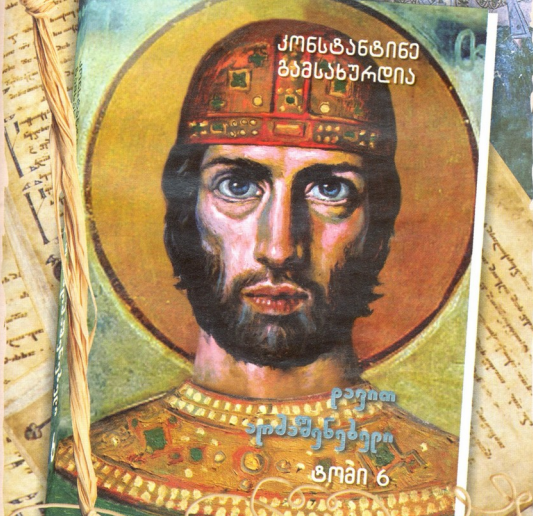
აგრიპას ბრძოლები

* კეისრის ძველმა მტერმა სექსტუს პომპეუსმა თავისი ფლოტით დიდი დახმარება გაუწია მარკუს ანტონიუსს კეისრის მკვლელობის შემდეგ. როდესაც 39 წელს მარკუსი და ოქტავიანე დაზავდნენ, აგრიპა სიცილიისა და პელოპონესის ჩრდილოეთით, კორინთოს ყურის სამხრეთში მდებარე აქაიის მმართველი გახდა. სწორედ იმ დროს, როცა არაქინ ელოდა, პომპეუსმა საბრძოლო მოქმედება ისევ განაახლა ოქტავიანეს წინააღმდეგ და წარმატებასაც მიაღწია. მაგრამ აგრიპამ პომპეუსი 36 წელს მესინასთან ახლოს, ნელოქოსთან დაამარცხა. მცირე აზიის-კენ მიმავალი პომპეუსი რომაელ-

ურნალი „ისტორიანი“ ნარმოვიდვანთ! ტომი VI

შავა დროის საუკეთესო ისტორიული რომანი, სრული ვაჟინა 8 ტომად
შვსაშავალი საგჟოთა ცანჯრული მიჩრქამიდავული მონაქვეთიბით

„ისტორიანს“ ყოველ ნომერთან ერთად, ღვევით ერთხელ შეძლებთ შეიძინოთ „დავით აღმაშენებლის“ თითო ტომი (ნიგნის ფასი 3 ლარი) უკვე გამოცემული ტომები შეგიძლიათ შეიძინოთ ნიგნის მალაზიებში

I საუკუნის რომელი ლეგიონერები

მა ლეგატმა მარკუს ტიტუსმა შეიპყრო და სიკვდილით დასაჯა.

* 31 წლის 2 სექტემბერს, აქციუმთან ბრძოლას, მარკუს ანტონიუსმა 70000 ქვეითი და 500 ხომალდი გამოიყვანა, ოქტავიანე კი 80000 ქვეითი და 400 საბრძოლო ხომალდი აგრიპას შეთაურებით. ანტონიუსმა კლეოპატრას რჩევას უგდო ყური და ზღვაზე არჩია ბრძოლა. მან ყურესთან დასავლეთის მიმართულებით ჩამოწვრთა ხომალდები, უკან კი კლეოპატრას გალერეები დაიყენა. გამძინვარებულ საზღვაო შეტაკებაში ორჯე მხარე ცდილობდა ფლანგიდან მოეგლო ერთიპორსიციუსი. უეცრად კლეოპატრა გაიქცა. მას რამდენიმე გემით მარკუს ანტონიუსიც მიჰყვა უკან. უშეთაუროდ დარჩენილმა ფლოტი დანებდა. სახმელეთო ჯარებმაც ერთი კვირის თავზე დაყარეს იარაღი. ამით ოქტავიანე რომაული სამყაროს ერთპიროვნული მმართველი გახდა.

* ჩრდილოეთ ესპანეთის სანაპიროს გასწვრივ კანტაბრიის მთებში ცხხოურები კანტაბრიელები იბერიის მახე-ვარკუნძულზე უსასტიკეს ტომებად მიიწინოდნენ. რომაელები მათი 200 წლიდან ებრძოდნენ. აგრიპამ ისინი 19 წელს დაიმორჩილა და ამით ესპანეთის შემომტკიცება დაასრულა.

დაეპირობება

„შატლთან“

2011 წლის 8 ივლისს ფლორიდაში (აშშ) კენედის სახელობის კოსმოსური ცენტრიდან მორიგი სტარტი შატლმა **Atlantis**-მა აიღო. „სპეის შატლის“ პროგრამის მიხედვით განხორციელებულ რიგით 135-ე სტარტში თითქოს არაფერი იყო. ასეც იქნებოდა, რომ არა ერთი გარემოება — ამ შატლისთვის, და საერთოდ ამ ტიპის კოსმოსური ხომალდებისთვის, ეს კოსმოსში უკანასკნელი მოგზაურობა იყო, რითაც მრავალჯერადი გამოყენების კოსმოსური ხომალდების ექსპლუატაცია დასრულდა.

ცნობა ამის შესახებ ჯერ კიდევ 2004 წელს გავრცელდა, როცა აშშ-ის პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა ახალი ამერიკული კოსმოსური პროგრამის დაწყების შესახებ განაცხადა.

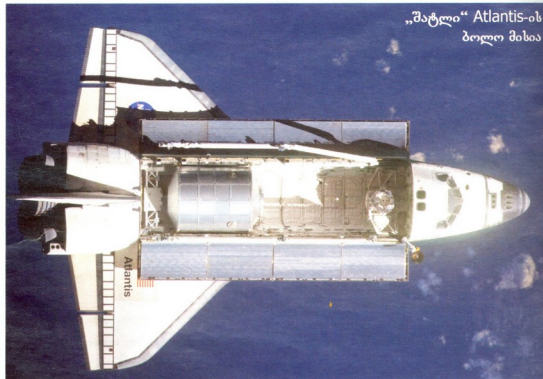
2008 წლის ივლისის დასაწყისში NASA-მ „შატლის“ უკანასკნელი სტარტის თარიღი დაასახელა — 2010 წლის 31 მაისი. მაშინდელი გეგმის თანახმად, ორბიტაზე გასული უკანასკნელი შატლი **Endeavour** უნდა ყოფილიყო. 2010 წლის ბოლომდე კი ორბიტაზე ამ ტიპის ცხრა გაშვება უნდა მომხდარიყო. ორი — 2008-ში, ხუთი 2009-ში და სამი 2010-ში.

მაგრამ გასულ წელს გეგმა შეიცვალა და თავისი ისტორია ამერიკულმა პილოტრებადმა პროგრამამ წელს დაასრულა.

Atlantis — ამერიკული მრავალჯერადი გამოყენების ხომალდთაგან ერთ-ერთი ყველაზე ხანდაზმულია. მისი პირველი სტარტი 1985 წლის 3 ოქტომბერს შედგა. შესაბამისად ის ექსპლუატაციაში 26 წელიწადია. ამ ხნის განმავლო-

ბაში ხომალდმა უკანასკნელი სტარტის ჩათვლით კოსმოსში 33-ჯერ იმოგზაურა და ექსპლუატაციის პერიოდში დედამიწას 4848-ჯერ შემოუარა და ჯამში 202.6 მლნ კმ გაიფარა.

უკანასკნელი მისიის დროს **Atlantis**-მა საერთაშორისო ორბიტულ სადგურზე სატკეირთო მოდული „რაფაელი“ 3900 კგ ტვირთი მიიტანა, საიდანაც 760 კგ პროდუქტი იყო. დამატებით

„შატლი“ **Atlantis**-ის ბოლო მისია

Challenger-ის აფეთქებას პირდაპირ ეთერში
ბილიონობით ამერიკელი უყურებდა

ლი“ 1972 წელს შეიქმნა. კომპლექსის
შემადგენლობაში მრავალჯერადი გამო-
ყენების ორბიტული ხომალდი, რაკეტული
ამაჩქარებლები და ერთჯერადი
საწყვიის ავზი შევიდა.

რუსეთის თანახმად, რაკეტული
ამაჩქარებლები 20-ჯერადი, „შატლის“
თანგზად-წყვალბადის ნაერთზე მომუშავე
ძრავები 55-ჯერადი თავად „შატლი“ კი
ასჯერადი გამოყენების იყო.

1981 წლის 21 აპრილს „შატლი“, სა-
ხელად Columbia, კოსმოსში პირველად
გაფრინდა. 1983 წლიდან კი ფრენა უკვე
რეგულარული გახდა და ორბიტაზე თა-
ნამგზავრები და ტვირთი გადატანდათ,
ხოლო ეკიპაჟები კვლევით იყვნენ და-
კავებული.

გარკვეულწილად „შატლი“ აშშ-ის-
თვის ორბიტული სადგურის ფუნქციას
საც ასრულებდა, რომელიც მას არას-
დროს ჰყოლია. ერთდერით სადგური
Skylab-ი ექსპლუატაციაში მხოლოდ
10 თვე იყო.

მალე Space Shuttle-ის პროგრამა
მამ პირველი დარტყმა მიიღო, — 1986

900 კგ ტვირთი „შატლის“ შუა გემბან-
ზე იყო მოთავსებული. „შატლების“ ის-
ტორიაში ეს პირველი და უკანასკნელი
შემთხვევა იყო, როცა ხომალდის ეკი-
პაჟი 4 ასტრონავტიცგან შედგებოდა.
Atlantis-ის ფრენა 14 დღეს გაგრძელდა.

„სპეის შატლზე“ მუშაობა 60-იანი
წლების დამლევს დაიწყო. „მთვარის-
თვის რბოლაში“ გამარჯვებით ამერი-
კამ კოსმოსის ათვისებაში მიზანს მი-
აღწია, მაგრამ იმედროულად აშშ-ის
კოსმოსურმა პროგრამამ მიზანიც და-
კარგა, რაც ფინანსირებაზეც აისახა.
მალევე ამერიკა კითხვის წინ დადგა:
ამის შემდეგ ადამიანმა კოსმოსში რა
უნდა აკეთოს?

პირველივე პასუხი საკმაოდ გონე-
რული იყო: „აპოლონის“ პროგრამით
შექმნილი უნიკალური ტექნიკის გამო-
ყენებით NASA მთვარეზე ბაზების მშე-
ნებლობასა და შემდგომ მარსის ეტა-
პობრე ათვისებას გეგმადა.

პროგრამამ მოითხოვა კოლოსალური
თანხა, რომელიც აშშ-ს მაშინ არ გა-
აჩნდა. საჭირო იყო ახალი მიზნები და
კოსმოსში ხალხის გასაზღვნი უახლესი
საშუალებები. სწორედ მაშინ გაჩნდა
მრავალჯერადი კოსმოსური ხომალდის
შექმნის იდეა.

მანამდე რაკეტამატარებლები ერთ-
ჯერადი გამოყენების იყო — ორბიტა-
ზე ტვირთის გატანის დროს რაკეტის
საფეხურები ატმოსფეროში იწვოდა.

ჩვენითვის ნაცნობი ფორმის „შატ-

„შატლის“ უკანასკნელ
სტარტს ამერიკული
გამანადგურებლებიც აცილებდნენ

„შატლის“ ბოლო მისიის ეკიპაჟი

წლის 28 იანვარს შატლი Challenger-ი რიგით მეთათე გაფრენისთვის ემზადებოდა. წინასასტარტო პერიოდი თავიდანვე ცუდად დაიწყო. ჯერ იყო და, შატლში ეკიპაჟის ჩაჯდომის შემდეგ, კარი პერმეტულად არ დაიჭრა. შემდეგ გაუპარათობა ელექტროსისტემაში აღმოჩნდა. რამდენჯერმე ფრენის გადადებაც დააპირეს, მაგრამ საბოლოოდ ყველა პრობლემა მოვარდა.

Challenger-ის რიგით მეთათე სტარტს მთელი ამერიკა პირდაპირ ეთერში უყურებდა, როდესაც ფრენის 73-ე წამზე ის აფეთქდა და პაერშივე ნაწილებად დაიშალა. ბორბზე მყოფი შვიდეუ ასტრონავტი დაიღუპა. პილოტირებადი კოსმონავტიკის ისტორიაში ეს ყველაზე დიდი კატასტროფა იყო.

„შატლებს“ ფრენა ორი წლით შეჩერდა. Challenger-ის კატასტროფის შემდეგ დაუყოვნებლივ გაჩნდა ახალი „შატლის“ შექმნის საჭიროება და ახალწყობილი Endeavour-ი ექსპლუატაციაში 1991 წელს შევიდა. ის „შატლებს“ ბოლო წარმომადგენელია.

2003 წლის 16 იანვარს სტარტი აიღო „შატლმა“ Columbia. მისთვის ეს

რიგით 28-ე გაფრენა იყო. ორბიტაზე 16-დღიანი ყოფნის შემდეგ, 1-ელ თებერვალს, მან დედამიწაზე დაბრუნება დაიწყო. ორბიტიდან ჩამოსვლა და ატმოსფეროში შესვლა საშტატო რეჟიმში განხორციელდა.

გრინიჩის დროით 14 საათზე პიუსტონმა „შატლიან“ კაშშირი დაკარგა. რამდენიმე თვითმხილველის მიერ გადაღებულმა ვიდეოკადრებმა კი მთელი მსოფლიო შემოიარა: დაჯდომამდე რამდენიმე წუთით ადრე 63 კმ სიმაღლეზე Columbia პაერში აფეთქდა. მისი ცეცხლოკიდებული ფრაგმენტები ორი შტატის ტერიტორიაზე გაიფანტა. დაიღუპა შვიდეუ ასტრონავტი.

კატასტროფის მიზეზი „შატლის“ ფრთის მარჯვენა კონსოლის წინა წიბოზე არსებული თბოდაცვაეი ფილა გახდა. ის სტარტისას გარე საწვეის აფიდან მოვლევჯილმა თბოიზოლაციის ნატემა დააზიანა. ატმოსფეროში შემოსვლისას დაზიანებულმა ფილამ ჯერ გაუქლო მაღალ ტემპერატურას. Columbia-ს კატასტროფის შემდეგ „შატლებს“ ფრენა თითქმის სამი წლით შეჩერდა.

„შატლები“ თანდათან დაშვდნენ, ხოლო შენახვა კი სულ უფრო და უფრო ძვირი ჯდებოდა. სისტემების განახლების მიუხედავად, ყოველი ფრენის შემდეგ, ტექნიკური პრობლემები არ ილეოდა. ახალი „შატლის“ აშენებამე ლაპარაკი ზედმეტი იყო.

სისტემის მრავალჯერადობის მიუხედავად, ხომალების ექსპლუატაციამინც ძვირი სიაძუნებდა. ყოველი გაფრენის შემდეგ „შატლი“ სრულფასოვან და დეტალურ რემონტს საჭიროებს. იცვლება მისი თითქმის ყველა შვიე დამცავი თბოფილა, თუბრების უმეტეს ნაწილს კი ხსნაინ და წყობის ახალ ფენას უსესმენ. 2006 წლისთვის Space Shuttle-ის პროგრამამე დახარჯულმა თანხამ 160 მლრდ დოლარი შეადგინა. აქედან ერთ ფრენამე დაახლოებით 600-700 მლნ დოლდის. ამ ფასად მას ორბიტაზე 20-25 ტრეირით და 7-8 ასტრონავტი გაკავეს. ექსპლუატაციის 30 წლის განმავლობაში 5-მა „შატლმა“ კოსმოსში 135-ჯერ იფრინა და ორბიტაზე 1271 დეე-დამე დაყო. დედამიწის გარშემო 2114 ბრუნი შესრულეს და 882122118 კმ გაიფრინეს.

„შატლების“ ჩამოწერასთან ერთად ცნობილი შეიქნა, რომ მათი შექმნა მსურველს 28.8 მლნ დოლარად შეუქლია. მათ ძრავებს კი თვითგატანის შემთხვევაში, საერთოდ უფასოდ მიიღებდნენ.

საუავიაციო მუშეუმები რიგში უკვე დიდი ხანია დგანან. „შატლი“ Enterprise, რომელსაც კოსმოსში არახდროს უფრენია, ვაშინგტონის სმიტსონის საუავიაციო მუშეუმიდან ნიუ-იორკის საზღვაო და აეროკოსმოსურ მუშეუმში გადაინაცვლებს. მის ადგილს კი Discovery დაიკავებს. შატლი Endeavour-ი კოსმოსის საშეცნეო ცენტრში იქნება, ხოლო უკანასკნელ მოპიკანს – Atlantis-ს ფლორიდაში ტენესის სახელობის კოსმოსურ ცენტრში გამოიფენ.

ალექსანდრე ავაშიძე

ისტორიული კადრი — უკანასკნელი მოპიკანი Atlantis-ის დედამიწაზე კოსმოსიდან უკანასკნელად ბრუნდება. „სბიეს შატლის“ 30-წლიანი პროგრამა დასრულებულია

გასაბერი ტანკების ივალზე

სახელმწიფოს სამხედრო უსაფრთხოება მხოლოდ სუპერთანამედროვე ტექნოლოგიებითა და მძლავრი იარაღის სისტემებით არ შეიძლება. შეიარაღებული ძალების როგორც შვედობიან, ასევე კრიზისულ და საომარ მდგომარეობაში მოწინააღმდეგის დაზვერვის დენინფორმირებისთვის აუცილებელია შეცდომაში შეყვანის იმიტირების საშუალებები.

დამტკიცებელია, რომ შეუიარაღებელი თვალით 500 მეტრზე შეუძლებელია 10 სმ-იანი დეტალების გარჩევა, მაგრამ დღის გასაბერი ტანკების, თვითმფრინავების, სარაკეტო დანადგარების და სხვა საშუალებათა მაკეტების შექმნის ტექნოლოგია იმდენად განვითარდა, რომ 100 მეტრდანაც კი თითქმის შეუძლებელია რეალურისგან გარჩევა.

მაკეტების გამოყენების მთავარი დანიშნულება მოწინააღმდეგის ძირითად დარტყმის არიდებაა განსაზღვრულ ტერიტორიაზე სამხედრო ტექნიკის რეალურ რაოდენობაზე შეცდომაში შეყვანის გზით.

მოწინააღმდეგის შეცდომაში შეყვანის მიზნით მულაჟების გამოყენება საფრენი აპარატების გამოჩენის შემდგომ დაიწყო.

1925-29 წლებში გერმანიაში ჩამოყალიბდა საწვლად ბატალიონები, რომლებიც „ოპელისა“ და „კანოპის“ ფორმების მსუბუქ ავტომობილებზე ფანერითა და მუყაითი გაკეთებულ ტანკების მაკეტებით იყო დაკომპლექტებული. ბატალიონებში სატანკო ეკიპაჟების

ნორმანდიის სადესანტო ოპერაციის მზადების დროს გასაბერი ტანკები პოზიციებს რეჟულარულად იცვლიდნენ

მოშადება და ქვედანაყოფების ტაქტიკის შემუშავება (პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ გერმანიის არმიას მძიმე შეიარაღებით აღჭურვა აეკრძალა) მიმდინარეობდა.

„სტრატეგიული ტყუილის“ იდეას ფართოდ იყენებდა ყველა მებრძოლი მხარე და ამისთვის იქმნებოდა ცრუქარხნები, აუროდრომები, მდინარეზე გადასასვლელები, საარტილერიო პოზიციები და ა.შ. ისინი ძირითადად ხისა და ხელი არსებული სხვადასხვა საშუალებებით იგებოდა.

ყურადსაღებია სსრკ-ში გამოცემული სახელმძღვანელო, სადაც აღწერილი იყო თოვლისა და ვენულისგან სხვადასხვა შეიარაღების მაკეტის შექმნის მეთოდიკა.

ყველა მაკეტის სუსტი მხარე მათი უმძიარობაა.

გასაბერი მულაჟების გამოყენება პირველად ბრიტანელების მოუედიდით თვით. მსუბუქი მაკეტები საჭირო იყო მოწინააღმდეგის შეცდომაში შესყვანად, რომლის დაზვერვაც ძირითადად

აეროფოტოების ვერდნობადა და სხვადასხვა დროს გადაღებულ სურათების დემონტაჟის დინამიკაში ახორციელებდა.

გასაბერი მაკეტების შედგენიანად გამოყენების საუკეთესო მაგალითია 1944 წელს ნორმანდიაში გადასხმის შესანიშნავად ბრიტანელების მიერ გატარებული ლინსისძეგები:

მას შემდეგ, რაც გადაწყდა მოკავშირეთა ნორმანდიის სანაპიროზე გადმოსხმა, დღის წესრიგში დადგა გერმანელთა შეცდომაში შეყვანისა და ოკერატული მოულოდნელობის მიწვევა.

საჭირო იყო გერმანელების ორიენტირება საზღვაო დენსანტის გადმოსხმის ადგილზე პა-დე-კალვს სრუტის გავლით, რაც ბრიტანეთის ეუნძელებსა და კონტინენტს შორის ყველაზე ახლი მანძილია.

მეტი დამაჯერებლობისთვის მოკავშირეებმა შექმნეს მთელი ცრურამბა, რომლის მეთაურადაც თავზე ხელაღებული ამერიკელი გენერალი ჯორჯ პატონი დანიშნეს.

გასაბერი თვითმფრინავი შორიდან ორიენტირებისაგან მწვლად განსასხვაგებელია

გასაბურ ტანკებს ერთი
მინუტი აქვთ — იფუშებიან!

ბრიტანელები ამოცანას კომპლექსურად მიუდგნენ — არმიას ჰქონდა რეალური განლაგება, ყოველდღიურად იწერებოდა უამრავი უწყისი და ბრძანება, აქტიურად მუშაობდა არმიის ყველა რგოლის მართვის პუნქტის საკომუნიკაციო საშუალება, საგანგებოდ შერჩეული პირები ახლომდებარე პაბებში ავრცელებდნენ წინასწარ შემუშავებულ დეზინფორმაციას, დიდი რაოდენობის გასაბური ვ/ტექნიკა პერიოდულად იცვლიდა ადგილს, ახორციელებდა დისლოცირებას და ა.შ. ბრიტანელებს ისიც ვერ გამოორთო, რომ ცრუგანლაგების გარშემო საღვთო რეზინის ქაღალდები და „კოკა-კოლის“ ბოთლები მიმოფანტა, რათა ამერიკელთა იქ ყოფნა კიდევ უფრო სარწმუნო გამხდარიყო. შედეგი დადევნებელი იქნა და დესანტის გადმოსხმის დღეს გერმანელთა მთავარი დამრტყმელი სატანკო დევიზია მტრის მოლოდინში პა-დე-კალესთან თამაშვარე მდგომარეობაში აღმოჩნდა.

საბჭოთა ქვეყნის უმაღლესი მთავარსარდლის რეზერვში შედიოდა ბატალიონი, რომლის ამოცანაც ცრუპოზიციებისა და რაიონების შექმნა იყო. სანტერესოა, რომ მას დამოუკიდებლად შეუძლო „გაეშალა“ კორპუსის დონის გაერთიანების ცრუპოზიციები.

საბურავებისა და კალოშების დამზადებელ საწარმოებს გასაბური ტანკებისა და თვითმფრინავების წარმოებაც

ჰქონდათ ათვისებული. ეს მაკეტები შიდა ხისტ ჩარჩოებს საჭიროებდა და ამის გამო მძიმე და გაბარიტულები იყვნენ. შექმდებოდა პლასტიკის ჩარჩოებზე გადასვლა სცადეს.

უკრაინაში იყო ერთადერთი ქარხანა, სადაც შესაძლებელი იყო ამ ტიპის პლასტიკის დამუშავება, ვინაიდან იმ პერიოდისთვის პრობლემა იყო პლასტიკისა და ლითონის შერეობა. შედეგად, სიძვირის გამო აღნიშნული პროექტი შეჩერდა.

ვიეტნამში საბჭოთა სამხედრო მრეწველებისა და სპეციალისტების დახმარებით ვიეტნამელები პაურსაწინააღმდეგო დაცვის ცრუპოზიციებს ქმნიდნენ, რისთვისაც საწვავის ცარიელ კასრებს იყენებდნენ. რადარი, როცა ამერიკელ

„ფანტომებს“ დააფიქსირებდა, იმედროულად ელექტროდეტონატორებით კასრები ფეთქებოდა. ამით საზენიტო-სარაკეტო ზაღპის ილუზია იქმნებოდა. ამერიკელი მფრინავები კონტრამწერს მიმართავდნენ, მკვეთრად ეშვებოდნენ, ბომბუდნენ „პოზიციებს“ და საზენიტო ცეცხლის არიდებას ცდილობდნენ. როცა სიმაღლის აკრუფას იწყებდნენ, უკვე რეალურ საზენიტო ცეცხლში ზედმოხდნენ.

პრაქტიკამ თვალნათლად აჩვენა, რომ სპარსეთის ყურეში პირველი ომის დროს ამერიკელთა მიერ საპაერო სერვისის, რადიოეთერისა და ინფრარწითელი დიაპაზონის ტოტალური კონტროლის მიუხედავად, ვრავი ომის ბოლომდე ახერხებდა „სკადის“ ტიპის რაკეტ-

თალიზი

თმის ბალანსირების კლინიკა

თბილისი ქ. 27 ტელ: 214-15-15
www.talizi.ge

ბის გაშვებას. მიყვროლულად, აღიან-სის დაზვერვამ სარდლობას ურაცელთა სარაკტო დანადგარების არსებულზე 2-ჯერ მეტის განადგურება უბატკა. ეს შემთხვევა იმ ფაქტს მიუთითებს, რომ მოკავშირეებმა ძირითადად დარტყმები რეალურად მსუბუქი სინთეტიკური მასალისგან დამზადებულ მაკეტებს მიაცენეს.

საქართველოსთვის ძალზე ყურადსაღები და საინტერესო უნდა იყოს კიდევ ერთი მაგალითი: 1999 წელს იუგოსლავიაში NATO-ს ძალებმა 1000-ზე მეტი საფრენი აპარატით 35 ათასზე მეტი საბრძოლო გაფრენა შესასრულეს. გამოიყენეს 10 ათასი ფრთოსანი რაკეტა, ჩამოადგეს 79 ათასი ტონა ბომბი და განადგურეს სერბების მხოლოდ 6(!!) რეალური ტანკი, როცა პატაკებში 2 ათასი ტანკის განადგურება აღინშნულა.

საქმე ის არის, რომ მფრინავები ბომბდენენ გასაბერ, მინა-პლასტიკატის, თუნუქისა და სხვა მასალისგან დამზადებულ მაკეტებს. მოკვიანებთ ეს თაღად ამერიკულმა მხარემაც დაადასტურა. საინტერესოა, რომ გასაბერი ტანკები თავის დროზე სერბებმა გერმანელებისგან შეიძინეს, რომლებიც მათ საპარო ძალების მომზადებისთვის იყენებდნენ. მათთვის მობილურობის მისანიჭებლად სერბებს მაკეტებს ველისიბელების საშუალებით გადაადგილებდნენ და შეცდომებში შეჭვავდათ უახლესი აპარატურით აღჭურვილი დასავლური ჯაშუშმოსანიამგზავრები.

გასაბერი მაკეტების შექმნა საქაოლ რიოელი და შრომატუბილ საშუაოა, რადგან წნეით მიწოდებული პარისა და ელასტიკური გარისაისის თვისებება (ნებისმიერი ფორმის რეზინის ჭურჭლი პარით გავსების შემდეგ მრგვალ ფორმას იღებს) გასათვალისწინებელი.

თანამეროვე მაკეტები შესრულეულია საცეცალური თვისებების მქონე მსუბუქი ქსოვილით — ბოლინიის საფუტეველს საცეცალისტებმა ელექტროდეტის გამტარი მასალის ფენა დაუმატეს.

მეტალიზებული ქსოვილისგან შექმნილი მაკეტები დაზვერვის რადიოლოკაციური საშუალებებისთვის საბრძოლო ტექნიკის იდენტური გახდა. კონსტრუქტორებმა ისიც გაითვალისწინეს, რომ როგორც წესი, დაზვერვა მხოლოდ ერთ წყაროს არ ყრდნობა, ამიტომაც შესაძლებელია სითბური დეტექტორების გამოყენებაც.

როგორც ცნობილია, საბრძოლო ტექნიკაში სითბოს ასისხევის ძირაე, ტურბოტენერატორი, ქემეჭის ლულა

და ამის იმიტირებისთვის მაკეტებში ჩამონტაჟებული სითბო პანელები შესაბამის ფონს ქმნიან.

ანემატური კონსტრუქციები მთელ მსოფლიოში ფართოდ გამოიყენება მოერიშიე ავიაციის მფრინავების მოსამზადებლად. ამ დროს მათ მარწხე რკინის საცეცალური სამაგრებით საიმედოდ ამაგრებენ, ენაიდან მტსიერებში ჯერ კიდევ შემორჩენილა შემთხვევა, როცა უელსში სამხედრო მფრინავების სწელებების დროს ამოვარდნილმა ქარმა პოლიგონიდან 20000 დოლარად ღირებული ტანკის გასაბერი მაკეტი გაიტტა. სამხედროები 3 დღე ექებდნენ და ბოლოს იძულებული გახდნენ რადიოთი გამოეცხადებინათ რის შემდეგაც „გაფრენილი“ ტანკი სტუდენტთა ჯგუფისა ერთ-ერთ ხეში აღმოაჩინა.

ამში შეიარაღებულ ძალებში გამოიყენება თეთიოველი საარტლერიო დანადგარის, საარტილერიო ქემეჭის, სატრანსპორტო საშუალებების გასაბერი კარკასული მაკეტები.

გერმანიაში ფირმა „პალინფაბრიკ“ აწარმოებს ტანკების, მანქანების, თეთი მფრინავებისა და საზენიტო დანადგარის მაკეტებს. დამზადებისთვის გამოყენებულია მასალა, რომელსაც აქვს ასლის-

თვის დამახასიათებელი ამრეკლევი თავისებურებები რადიოლოკაციურ და ინფრარაიოელ დიაპაზონში. პავის აწედის ატრმატური ჩართვის ელექტროსისტემა, რომელიც დამოუკიდებლად მუშაობას საჭიროზე დაბალი წნეის დაევიქსირების შემდეგ იწყებს.

მაკეტის მუშა მდგომარეობაში გადაეყვანს მხოლოდ 2 კაცი სჭირება, ხოლო „პოკის“ საზენიტო-სარაკტო ბატარეის მრწოვობას (9 გამწეები დანადგარის მაკეტი) 8 კაცი დაახლოებით 60 წუთში ახერხებს.

სამხედრო „აფერისტობა“ განსაკუთრებით რუსეთსა და ჩინეთს გამოსდის კარგად, თუცა რუსულ მოდელებს უპირატესობა აქვთ ჩინურ და პოლნურ ანალოგებთან, ენაიდან ეს უკანასკნელნი ბატუტებს მასალისგან იკრებიან, რის გამოც ხშირად 250 კგ-ზე მეტს იწონიან. ამ დროს რუსული მოდელის წონა საშუალოდ 90 კგ-ს შეადგენს და 2 მეტრიოლ დაეუსუფლად შეუძლია გადაიტანოს.

მხტანბ კაპანანძი

ბრვიადის გენერალი, გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ექვემოთ 2008 წლის აგვისტოს
ოქმი დასაყუდლ გიჟებს

8 აგვისტოს

დასაყუდლები

(დასასრული. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N9-15, 2011)

8 აგვისტოს ომიდან ერთი წელი გა-
ვიდა... გიორგის დაღუპვა მთუშუშებელი
არა იყო მშობლებისთვის, ძმისთვის, ნა-
ნასთვის... განსაკუთრებით დავითს გაუ-
ჭირდა. გარდა იმისა, რომ შვილი დაკარ-
გა, მეუღლესაც კარგავდა. ამას ნათლად
ხედავდა ნადრეკვად დაბერებული მამა-
კაცი. შვილის გარდაცვალების დღიდან
ნინო ლოვინად ჩაყარდა და მას შემ-
დედგ ვეღარ გამოიხედა. პირველად მხო-
ლოდ მამინ აბილი ხმა და ოდნავ შე-
სამჩნევად გაიღიმა, როცა შვილიშვილი
დაუკორეს ლოვინზე. პატარა გიორგის
დაბადებამ ბუბის თითქოს სიცოცხლის
ნიშნაწყალი დაუბრუნა. გაღუეული ხელე-
ბით ეყვრებოდა ჩვილს, თვალცრემლიანი
გულში იხუტებდა აღნაგებულ პატარას
და ძლივს გასაკვანი ხმით ზურჩულებდა:
„ჩემო გიორგი... ჩემი გიორგი დამაბრუნა
დებრეთმა...“

8 აგვისტო გათინდა. მთელი წლის
განმავლობაში ეს პირველი დღე იყო, ნი-

ნო რომ წამოდგა ლოვინიდან და სასაფ-
ლაოზე გასვლა მოითხოვა. მის ნებას ვინ
აღუდგებოდა წინ. ფეხზე დადგა თუ არა,
თავბრუ დაეხეა. დავითი ერთი ნახტომით
განწადა მასთან, უხმოდ ჩაეხუტა და ასე-
ვე უხმოდ ატირდა, მხრები უცაცხაცებდა
მხოლოდ.

– შენ მაინც არ მიმატოვო, – უჩურ-
ჩულა ჩონჩხად ქცეულ კალს და მძლავ-
რად მიიკრა მკერდზე. – უნდა გაგმაგ-
რდეთ, ნინო, ხომ იცი, ბავშვებს ვვირდებ-
ბით... – ბავშვებში უმცროს შვილსაც
გულისხმობდა და შვილიშვილსაც.

– მე რა მოკლავს, დათო, ხომ ხედავ,
რკინის ვეფოლივარ, – ამითქვა გულდა-
თოქეულმა დედამ და ცრემლმორეულმა
შვე ჩარჩოში ჩასმულ შვილის სურათს
გახედა.

სისხამ დილით, მთელი ოჯახი გაემ-
გზავრა თბილისში, გიორგის საფლავის
მოსანახულებლად. შემზარავი სურათი
იყო. ვაჟის საფლავზე გადამზობილი ნი-
ნო მწარედ, უსიტყვოდ ვიკვებდა. ტირი-

და ნანაც, რომელსაც პაწაწინა გიორგი
ხელში აეტაცებინა და ისე მიეხეცა მე-
ორე მკლავი, თითქოს ვიღაც წართმევას
უპირებდა. ირაკლი და დავითი იქვე, შო-
რისაგან იდგნენ თავჩაქანდრულნი...

საღამოს, მწუხრზე, თიხთიხაურში, მა-
რესაშვილების მარანში ჩვეულებისამებრ
სუფრა გაიშალა... თუქცა, ეს სუფრა
ლხინის სუფრას არ ჰგავდა. მეზობლები
მღუმარედ სვამდნენ დაღუპული თან-
სოფელის სადღეგრძელოს. წვერმოშ-
ვებული დავითი ყანწით ხელში მღუმარ-
ედ, თავის ქვევით საითითოდ ეუბნებოდა
სამადლობელს მეზობლებს.

– ამ ყანწით კი, ჩემო კარგო ადამი-
ანებო, იმ მორეცაც გაუმარჯოს, მასთან
ერთად რომ დაიღუპა, მის ტოლს და
სწორს, მის მტერს და ამავე დროს მის
მოყვარეს, ვლადიმირის ხსოვნის დაფი-
ლით ყველამ, – დახული ხმით თქვა და-
ვითმა და მეგობრის დაღუპული შვილის
სადღეგრძელო დალია. შემდეგ ყანწი
ირაკლის გადააწოდა, თავად კი მობი-

ლური ტელეფონი აიღო და დიმიტრის მისკოვის ნომერი აკრიბა.

ტელეფონში დაკავების ზუმერი გაინსა... სამჯერ სცადა, მაგრამ ყოველ მგობართან დაკავშირება ვერ შეძლო... აპარტუ ვიწველ ვჯერზე, თითქოს განგებ, დაკავებას იძლეოდა...

ამდროულად, მოსკოვში ზუსტად იმავე დროს ერთ ფემინებელურ ბინაში ასეთივე მოკრძალებული სუფრა იყო გამწვლილი. მაგიდას იქ მხოლოდ ოჯახის წევრები უსხდნენ. მამა – დიმიტრი, დედა – ლენა და ქალიშვილი – კატია...

მაგიდის შუაში ნათავი ჭიქა იდგა, რომელშიც არაყი ეხსა და ზედ შავი პური იდო. კედელზე დაკიდებული ოქროსფერი ჩაწილიდან იქ მყოფთ სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი ვლადიმირი შეშლილიყო. დიმიტრიმ ცალ ხელში ყანწი მოიმარჯვა, მეორეში – მობილური ტელეფონი, სწრაფად მიძებნა მენუმში საჭირო ნომერი და მწკანე დილაკს დააჭირა. ის ღაფთ მარენაშვილს ურკაკვდა, მაგრამ ვერ შეძლო, ნომერი დაკავებას იძლეოდა. ამაოდ... რამდენიმე მცდელობა უშედეგოდ დამთავრდა...

რადგან დაკავშირება ვერ შეძლო, დიმიტრიმ ყანწი ონდავ დააპირქვა, შავ პურს ზემოდან ცოტაოდენი ღვინო დაასხა, გიორგის ხსოვნისა იყოსო, წარმოიტქვა და სასმისი ბოლი წვეთამდე დაცალა...

* * *

ნანა მარენაშვილებთან საცხოვრებლად არ გადასულა, მაგრამ თითქმის ყოველდღე მათთან იყო და ღაფთის ნინოს მოვლაში ესმარებოდა. ბაბუა დათოს ერთადერთი ნუგეში ახლა შვილიშვილი იყო. რა თქმა უნდა, ირაკლიც ჰყავდა,

მაგრამ რომ არა პატარა გიორგი, ვერ შეძლებდა თავს დამტყდარი უბედურების გადატანას. პატარამ უფრო გაუადვილა გაუსადიხის ტკივილის ატანა.

ახლაც, მარანში, სამგლოვიარო სუფრასთან, როცა პირველად აღინშნა დენდენ გიორგის გარეშე მის დაბადების დღეს, ყველაზე ხმაურთან შვილიშვილი გამძვინვარდა. დედის მკვავებში მოკლათეული 5 თვის ბავშვი ჭირვეულობდა და ხელეგამწვლილი მარნის ერთი კუთხისკენ მივილი სხეულით იწვედა.

– ნანა, შვილო, რა უნდა, რაღაცას გიხსოვს, მტონი, – ღაფთმა რძალს მორიდებით მიმართა.

– არ ვიცი, ვერ გავიგე, რა უნდა, – მხრები აიწქა ნანამ.

– მიდი, ბაბუ, მიდი ჩემთან და მითხარი, რა ვინდა, – ბაბუამ შვილიშვილი ხელში აიყვანა და იქითკენ გასწია, საითაც პატარა იწვედა.

გიომ ჭყლიბის უმატა, ხელები სიხარულით აიქნა ჰაერში და ბუხრის თავზე დადებულ ნიფის ლულუნით დაეძგერა...

ეს თვითმფრინავის ფრაგმენტი იყო, წარწერით – „გიორგი, ვლადიმირი, 1984 წლის 8 აგვისტო“... ეს ფრაგმენტი ირაკლიმ ჩამოიტანა ცხინვალდიან, სწორედ იმ ადგილიდან იყო წამოღებული, სადაც მან ვლადიმირის თვითმფრინავი ჩამოაფლო...

მარანში სამარისებური სიწუმე ჩამოვარდა... მოგვიანებით ქალის მოთქმის ხმამ დაარღვია ეს სიწუმე... ღაფთმა ბავშვი რძალს გადაუღოცა, სუფრასთან მჯდარ აქტიონებულ ცოლს მიეახლა, მხარზე ხელი გადახვია და... თავდაც ახლუქუნდა.

ატირდნენ მეზობლის ქალებიც, მაკაცებსაც გაუბრწყინდათ თვალებში ცრემლი... ირაკლიმ ვერ გაუძლო და გარეთ გავიდა. ამდენი ატირებული ადამიანის დანახვაზე პატარა გიორგიმაც მორთო ღრალი და დედას მჭიდროდ ჩაუსტკა...

სუფრა ვლოვის ზარს დაემგავა...

10 წლის უმადვა...

2018 წლის 8 აგვისტო გათენდა. ირაკლი ანტალიაში იხვეწებოდა. საღამო ხანი იყო. წარმოსადგენი ქართველი მაკაცი იდუმალი დიმიტით მოეყვებოდა ტროტურას. მას პაემანზე მიეჭარებოდა. გუმში ულამაზესი ვიფონა გაიცნო, ქერთაშიანი კატერინა. ვერ ვერ გააკვია, საღაური იყო, ამდენი არ ულამაზაკათ, თუმცა ამას დღეს გააკვევს. ზღვისპირა ბარში დაბატოცა აშოლტვილი მზე-თუნახავი და მასთან მიიჭარის ახლა. არც თვითონ უთქვამს, ქართველი რომ იყო, თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ ერთმანეთს ინგლისურად უსაუბრებოდნენ, ორივეს ეტყობოდა, რომ არც ინგლისელები იყვნენ და არც ამერიკელები. „ისე, ასპროცენტრანი სლაგია – ან რუსი, ან უკრაინელი, ან პოლენელი“, – თავისთვის ფიქტობდა ირაკლი და დიმიტს ვერ იზორებდა.

კატერინამ 10 წუთი დაავიანა. ამაში არაფერი იყო გასაკვირი – ქალბის ხომ უფვართ პაემანზე დავიანებდა.

– მაპატიე, ცოტა შემგვიანდა, – მორბინა გოვონამ და ზღვასავით ლურჯი თვალები შეანათა მამაკაცს.

– არა უშავს, მიგვარს, როცა იგვიანებენ, – გაიხურა ირაკლიმ, ბარის კარი გამოაღო და მანდილოსანი წინ გაატარა...

საუბრო თავისუფლად აეწყო. რამდენიმე ბოკალი ღვინო დალიეს და ერთმანეთის უკეთ ვაცნობას „შეუდგნენ“.

– მე ქართველი ვარ, – თქვა ირაკლიმ, – ვმსახურობ საქართველოს ჯარში და ვიქცევი პოლიკენი ვარ.

კატერინას ამის გაგონებაზე თითქოს ფერო ეცვალა, შეებუნდა და ეს აშკარად შეეცყო.

– მე... მე კატია მქვია, მოსკოვიდან ვარ, სადაზღვევო ფირმამი ემუშავო მენეჯერად. მაქვს კარგი ხელფასი, ყოველ შემთხვევაში, ჩემი სიძოვანებისთვის მყოფინს.

არც ირაკლის ენაიმონება იმის გაგება, რომ მისი ქრათიანი კატერინა მანც-დამანც რუსი კატია გამოივსა, თუმცა, მისგან განსხვავებით, არ შეიძინა, თან ვერმანთ ვაცნობისთანავე მიხვდა, რომ ასეც იქნებოდა.

– ეს იგი, რუსი ხარ... – დააკონკრეტა არადა, უფრო გაუხარდებოდა, უკრინელი ყოფილიყო, ან, სულაც პოლიწილი.

– ჰო, რუსი ვარ და ერთ რამეში უნდა გამოვიტყდე, ოღონდ არ გეწყინოს, კარგი?

– ვეცდები, არ შეწყინოს, მაგრამ ასეთი რა არის? – ნამდვილად მსიარულებით შეუცნობა მამაკაცი.

– არ მიყვარს ქართველები... – გოგონა მიიღო.

– არ ვიყვარ? რატომ? – ირაკლის ჩრდილმა გადაურბინა სახეზე და დაიძაბა.

– ათი წლის რომ, ავვისტომი, თქვენთან იმი რომ დაიწყო, ქართველებმა იმ ომში უფროსი მძა მიმაკლეს, – რამდენიმეწუთიანი პაუზის შემდეგ, როცა ირკ ექნა, ამოიფრია.

– მდაა... – ირაკლიმ ბოკალი დადგა და მარცხენა ხელისუფლი პირზე აიფარა, პერე უხერხულად შეიმშუმნა, თავი გადააქანა, იფივე ხელი ნელი მოძრაობით თმაზე გადაისვა და ყრუ ხმით დაიწყო.

– იმ დროს იმ ომში ჩემი ქვეყანა ძალიან დაზარალდა, კატია... მხოლოდ ჩემი და არა შენი... და მხოლოდ ჩემი ძმის სიცოცხლე არ შეუქრიავს. შენი უფროსი მძაც დაიღუპა ავვისტოს ომში და იგი მე რუსებმა მომიკლეს. ეს არც შენი ბრალია და არც ჩემი. ეს პოლიტიკის ბრალია. როგორი პერიოდი იფვა მამინ. ორ ქვეყანას შორის უთანხმოება მოხვდა, რაც ომში გადაიზარდა და ამით, პირველ რიგში, ხალხი დაზარალდა. იმ ზარალს დღემდე იმკან ქართველები. ქართველი ხალხი არაფერ შუაშია იმაში, რომ შენ ძმა მოგიკლეს. მეც მომიკლეს ძმა, მაგ-

რამ ამის გამო რუსები არ შეგვაკრებიან... იმეღია, გეჰმისი, რისი თქმაც მინდა.

– ჰო... – კატიათ თვალი აარიდა მამაკაცს და თავი ჩაღუნა.

– მოდი, მათი სულის შესანდობარი დავლითო. მე და შენ ერთნარი სიტუაციაში ვყოფილვართ. ვინ იცის, იქნებ სულაც ღმერთმა ინება ჩვენი შეხვედრა... იქნებ ჩვენი ვაცნობით რაღაც ნიშანიც მოგვცა...

გოგონამ გაიღიმა.

– არაფერ იცის... გამობრცხული არაფერია...

– ხსენა იფოს მამინ ჩემი ძმის, ჩემი ვიორგის, რომელსაც სწორედ დღეს, 8 ავვისტოს აქვს დაბადების დღე და რომელიც 34 წლის ვახვებოდა... შენს ძმას რა ერქვა?

– რას ამბობ, მართლა? – განცევრდა კატია, – როგორი დამთხვევაა! ჩემს ძმასაც დღეს აქვს დაბადების დღე და ისიც 34 წლის უნდა გამხდარიყო!

ირაკლის თითქოს დანა ჩაატრეკოს გულში, ისეთი ხმით ამოვიგმინა, „ოღონდ გე არა, ღმერთო, ოღონდ გე არა!“ – გაიფიქრა თავზარდაცემულმა და საკონტროლო შეკითხვა დასვა.

– რა ერქვა შენს ძმს?

– ვლადიმერ, მჭირნიყო იყო. პირველსვე იფროშე ჩამოვადეს ცხინვალის მისადგომებთან. იცე? მამის მგეობარი ჰყვავდა საქართველოში, რომელმაც ერთხელ დიდი ქართული ვანჩი არქცა. იმ ვანჩის ვლადიმერის სახელი აწერია და მამა ყოველი წლის 8 ავვისტოს, მისი დაბადების დღეზე, სწორედ ამ ვანჩით სვამს ვლადიმერის სადღვერძელს. დღემდე ავრ ვემდღებდა.

– მართლა? – ირაკლიმ საკუთარი ხმა ვერ იცნო...

– ჰო, იმ კაცს ჩემი ძმის ტილი შეიძო ჰყოლია თურმე. როცა ვლადიმერი დაიბადდა, მამა თბილისში იმყოფებოდა იმ დროს, საევაიციო ქარხანაში. იქ დაურეკეს და უთხრეს, ვაფი შეგებინა. ზუსტად იმ დღეს დაბადებულა მისი შვილიც, სახელი არ მასსიეს, სიმართლე ვითხრა, რადგან მამას იმ დღის მერე მათი სახელები არ უხსენებია. თუ მასსიესობარ არ მლაღატობის, დავითი, თუ ვიორგი თუ რაღაც ანდავარია...

– შენი ძმა მოიფირმო თვითმფრინავის პილოტი იყო? – უფრო და უფრო ექუფრებოდა ირაკლის სახე.

– ჰო... – თავი დაუქანა კატიათ და მოულოდნელად კითხვა შეუბრუნა, – შენ საიდან იცე?

მამაკაცი მიმდევ წამოვდა, ხელელი ვიბებენში ჩაიწყო, თავი ჩაქნებდა და მაცილის დაამტრედა. ორიფე წუთის შემდეგ კი კვლავ დადგა, კატის გრძელი თითები მუქში მიიმწყვდია და დახშული ხმით წარმოთქვა.

– შენი ძმა მე ჩამოვადე, კატია... – რა-ა? დატყუებ? – გოგონამ მიტკლისხვრი დავლი სახეზე, გამძრალი ტუნები ანგარიშმოცემლად ენის წვერი ერთი გაივალა და გაბზარული ხმით დაამატა, – მამინება...

– არა, არ ვამინებ... და არც ვატყუებ... ეს სიმართლეა. მე ვარ ის ქართველი სამხედრო, ვინც შენი ძმის მოიფირმო აფეთქა.

– კი მაგრამ, რატომ?.. რალა მანც-დამანც შენ?.. რალა შენ... შენ ვავციანი? – დაბნულად აურთულდა ვაფითრებული გოგონა.

– მან ჩემი ძმის ტრანი აფეთქა... ვიორგი ადგილზე დაიღუპა... ამ ყველაფერს მე შევესწარი, რადგან იქვე ვტრიალებდი, ახლის. მეც ვიბრძოდი იმ ომში.

– ეს დაუკვებებლად! – ახლა კატია წამოიფრა ფეხზე.

– ეს ბედისწერაა, კატია. ასეთია ომის დაუწერილი კანონი. შენ შვიდოვნა არ იცი, ალბათ პატარა იფავი მამინ, მაგრამ ისინი მეგობრები იფენენ, გეჰმისი? მოუხვდავად ამისა, მათ ცხოველებს დადგა ისეთი მომენტები, როცა დაზარალების მეგობრები მტრებად იქცენ... და სწორედ ამ მომენტს მქვია ომი!

– უკაცრავად... უნდა წავიდე... ჩურჩლით წარმოთქვა გოგონამ და ნიკაპი აუკანკალდა.

ირაკლიმ დაიწყო, რაც იმის ნაცნობობა ვეღარ ვაჭმედებოდა... ვერც ურთობითა აგებოდა...

– არა, მათი თვითობა ვერ ვაგრძელებდები. არც რამეზე ახსნას მქონდა აზრი... არც თავის მართლებას, რადგან მათ შორის უზარმაზარ ნაზარალს დავლი პირი...

– ნაზარალს, რომელიც ომმა ვაჩინა... ყველაფერში ომი იყო დანამსვე...

ირაკლი კლავდიაშვილი

სამხატვრო კვანძები

– კი მაგრამ, რატომ?.. რალა მანც-დამანც შენ?.. რალა შენ... შენ ვავციანი? – დაბნულად აურთულდა ვაფითრებული გოგონა.

– მან ჩემი ძმის ტრანი აფეთქა... ვიორგი ადგილზე დაიღუპა... ამ ყველაფერს მე შევესწარი, რადგან იქვე ვტრიალებდი, ახლის. მეც ვიბრძოდი იმ ომში.

– ეს დაუკვებებლად! – ახლა კატია წამოიფრა ფეხზე.

– ეს ბედისწერაა, კატია. ასეთია ომის დაუწერილი კანონი. შენ შვიდოვნა არ იცი, ალბათ პატარა იფავი მამინ, მაგრამ ისინი მეგობრები იფენენ, გეჰმისი? მოუხვდავად ამისა, მათ ცხოველებს დადგა ისეთი მომენტები, როცა დაზარალების მეგობრები მტრებად იქცენ... და სწორედ ამ მომენტს მქვია ომი!

– უკაცრავად... უნდა წავიდე... ჩურჩლით წარმოთქვა გოგონამ და ნიკაპი აუკანკალდა.

– არა, მათი თვითობა ვერ ვაგრძელებდები. არც რამეზე ახსნას მქონდა აზრი... არც თავის მართლებას, რადგან მათ შორის უზარმაზარ ნაზარალს დავლი პირი...

– ნაზარალს, რომელიც ომმა ვაჩინა... ყველაფერში ომი იყო დანამსვე...

ირაკლი კლავდიაშვილი

სამხატვრო კვანძები

– კი მაგრამ, რატომ?.. რალა მანც-დამანც შენ?.. რალა შენ... შენ ვავციანი? – დაბნულად აურთულდა ვაფითრებული გოგონა.

– მან ჩემი ძმის ტრანი აფეთქა... ვიორგი ადგილზე დაიღუპა... ამ ყველაფერს მე შევესწარი, რადგან იქვე ვტრიალებდი, ახლის. მეც ვიბრძოდი იმ ომში.

– ეს დაუკვებებლად! – ახლა კატია წამოიფრა ფეხზე.

– ეს ბედისწერაა, კატია. ასეთია ომის დაუწერილი კანონი. შენ შვიდოვნა არ იცი, ალბათ პატარა იფავი მამინ, მაგრამ ისინი მეგობრები იფენენ, გეჰმისი? მოუხვდავად ამისა, მათ ცხოველებს დადგა ისეთი მომენტები, როცა დაზარალების მეგობრები მტრებად იქცენ... და სწორედ ამ მომენტს მქვია ომი!

– უკაცრავად... უნდა წავიდე... ჩურჩლით წარმოთქვა გოგონამ და ნიკაპი აუკანკალდა.

– არა, მათი თვითობა ვერ ვაგრძელებდები. არც რამეზე ახსნას მქონდა აზრი... არც თავის მართლებას, რადგან მათ შორის უზარმაზარ ნაზარალს დავლი პირი...

– ნაზარალს, რომელიც ომმა ვაჩინა... ყველაფერში ომი იყო დანამსვე...

ირაკლი კლავდიაშვილი

სამხატვრო კვანძები

– კი მაგრამ, რატომ?.. რალა მანც-დამანც შენ?.. რალა შენ... შენ ვავციანი? – დაბნულად აურთულდა ვაფითრებული გოგონა.

– მან ჩემი ძმის ტრანი აფეთქა... ვიორგი ადგილზე დაიღუპა... ამ ყველაფერს მე შევესწარი, რადგან იქვე ვტრიალებდი, ახლის. მეც ვიბრძოდი იმ ომში.

– ეს დაუკვებებლად! – ახლა კატია წამოიფრა ფეხზე.

– ეს ბედისწერაა, კატია. ასეთია ომის დაუწერილი კანონი. შენ შვიდოვნა არ იცი, ალბათ პატარა იფავი მამინ, მაგრამ ისინი მეგობრები იფენენ, გეჰმისი? მოუხვდავად ამისა, მათ ცხოველებს დადგა ისეთი მომენტები, როცა დაზარალების მეგობრები მტრებად იქცენ... და სწორედ ამ მომენტს მქვია ომი!

– უკაცრავად... უნდა წავიდე... ჩურჩლით წარმოთქვა გოგონამ და ნიკაპი აუკანკალდა.

– არა, მათი თვითობა ვერ ვაგრძელებდები. არც რამეზე ახსნას მქონდა აზრი... არც თავის მართლებას, რადგან მათ შორის უზარმაზარ ნაზარალს დავლი პირი...

– ნაზარალს, რომელიც ომმა ვაჩინა... ყველაფერში ომი იყო დანამსვე...

ირაკლი კლავდიაშვილი

სამხატვრო კვანძები

პირველივე ბასროლით 1200 მ-ზე!

ავღანეთში პენტაგონი გაუმჯობესებულ სნაიპერულ შაშხანა M2010ESR-ს ცდის...

ერაყსა და ავღანეთში პენტაგონი დიდი პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა — ამერიკულ სამხედროთა შორის მსხვერპლის რიცხვის შესამცირებლად აუცილებელი იყო ამერიკელი სნაიპერების შაშხანებს ერთ კმ მეტ მანძილზე ზუსტად დაეზიანებინათ მოწინააღმდეგე, რათა ამ უკანასკნელთა AKM-სა და CBD-ებს არ დაესწროთ...

ავღანეთისა და ერაყის შეიარაღებული კონფლიქტების დაწყებამდე ამერიკელი საარმიო სნაიპერების შეიარაღებაში, ძირითადად, მომედლებული M24 ტიპის სნაიპერული შაშხანები იყო, თუმცა მათ ხელში ვიეტნამის ომისდროინდელი M21-ების ნახვა კი შეიძლებოდა.

სნაიპერული შაშხანა M24-ის სროლის მაქსიმალური ეფექტური მანძილი 800 მ-ს უტოლდებოდა, რაც არ იყო ცუდი, მაგრამ მას თითქმის აღარ რჩებოდა უპირატესობა თალიბების შეიარაღებაში არსებული საბჭოთა თუ ჩინური წარმოების სნაიპერულ CBD-ებთან, რომლის ანალოგიური მაჩვენებელიც 600-700 მ-ს შეადგენდა.

ამერიკელ სნაიპერებს აუცილებლად სჭირდებოდათ გაუმჯობესებული სნაიპერული შაშხანა, რომლის სროლის მაქსიმალური ეფექტური მანძილიც CBD-სთან შედარებით რამდენიმე ასეული მეტრით მეტი იქნებოდა.

პენტაგონის შეკვეთით ცნობილმა

ამერიკულმა საიარაღო ფირმამ Remington Arms-მა რამდენიმე წლის წინ შექმნა სნაიპერული შაშხანა M24-ის გაუმჯობესებული ვარიანტი M24E1, რომელსაც 2010 წელს ახალი სახელი XM2010ESR ეწოდა. პირველი ასო X მიუთითებს, რომ ეს შაშხანა ჯერ კიდევ ექსპერიმენტულად ითვლება, თუმცა ა. წ. დასაწყისში პენტაგონმა 250 ცალი M24-ის XM2010ESR-ის დონემდე გადაკეთება და სასწრაფოდ ერაყსა და ავღანეთში გაგზავნა გადაწყვიტა.

მოდერნიზებული ამერიკული შაშხანის შემქმნელები ირწმუნებიან, რომ XM2010ESR-ით 7,62X67 მმ კალიბრის (.300Win Mag) ვაზნის ტყვიის სროლის მაქსიმალური ეფექტური მანძი-

ამერიკული ძირითადი სნაიპერული შაშხანა M24

ამერიკელ სნაიპერებს მოძველებული M24-ები აღარ აკმაყოფილებთ თალიბებთან ბრძოლაში

ჩვენი ღონისძიება: მოდერნიზებული ამერიკული სნაიპერული შაშხანა XM2010ESR საბრძოლო მდგომარეობაში 7,95 კგ-ს იწონის. მისი მთლიანი სიგრძე 1135 მმ-ია, ლულის სიგრძე კი 610 მმ. მჭიდში 7,62X67 მმ კალიბრის 5 ვაზნა ჩადის

მოძველებული სნაიპერული შაშხანა M24 გათვლილი იყო 7,62X51 მმ NATO (.308Win) ტიპის ვაზნაზე, რომლის ტყეა 11 გ-ზე მეტს იწონის, მისი საწყისი სიჩქარე 815 მ/წმ-ია, ხოლო საწყისი ენერჯია კი 3695 ჯოული. მოდერნიზებული XM2010ESR-ში კი გამოყენებულია უფრო მძლავრი ვაზნა — 7,62X67 მმ (.300Win Mag), რომლის თითქმის 10 გ-იანი ტყეის საწყისი სიჩქარე 987 მ/წმ-ია, ხოლო საწყისი ენერჯია — 4730 ჯოული

XM2010ESR-ის არასრული დამლა

სნაიპერული
შაშხანისა
და მისი
აქსესუარების
გადატანა
სპეციალური
კონტეინერთ
ხდება

ლი 1200-1300 მ-მდეა გაზრდილი, რაც უღანეთში მყოფ ამერიკელ სნაიპერებს თალიბანის სნაიპერების СВД-ებთან შედარებით თითქმის ორმაჯ უპირატეხობას ანიჭებს.

ასეთი შედეგის მისაღწევად ამერიკელ კონსტრუქტორებს მოძველებული სნაიპერული M24-ის თითქმის მთლიანად შეცვლა დასჭირდათ M24-იდან ახალ შაშხანას მხოლოდ ლულის კოლოფი და დარჩა, სამაგიეროდ, შეიცვალა ლულა, საკეტის ჯგუფი, დამშვები მექანიზმი და სხვ. უცვლელი დარჩა გადატენის მექანიზმი — მოდერნიზებული ამერიკული სნაიპერული შაშხანის გადატენა, ისევე როგორც მისი წინაპრებულებისა, ყოველი გასროლის შემდეგ ხელით ხდება წრფეად მოსრიანე მობრუნებადი საკეტის საშუალებით პროფესიონალ სნაიპერებს შორის დღემდე არ შეწყვეტილა კამათი, თუ რა ჯობს სნაიპერული შაშხანისთვის — ხელით გადატენა თუ თვითდატენის მექანიზმი.

СВД-ს თვითდატენის მექანიზმი აქვს და მისი სწრაფსროლა უფრო მაღალია, ვიდრე ხელით დამტენი მოდერნიზებული XM2010ESR-ისა და მსროლელს აღარ სჭირდება თვლის მოცილება ოპტიკური სამიზნისგან, რათა ხელით გადატენის იარაღი, თუმცა, ალბათ, ამერიკელ სნაიპერებს მაინციათ, რომ მოაყარაი, სნაიპერული შაშხანის მექანიზმის სიმარტყე (თვითდამტენი მექანიზმი გადატენის პროცესს გასროლისას წარმოქმნილი აირით ახდენს, რისთვისაც აუცილებელია ლულიდან აირის ნაწილის გადატანა სპეციალურ დგუშთან მიწყობილობაში, რაც ამძიებს და ართულებს სნაიპერულ შაშხანას), ხოლო სწრაფსროლა მერიტპარისხოვანია, რადგან

უპირატეხობა პირველი გასროლის სიზუსტეს ენიჭება.

XM2010ESR-ში ფართოდაა გამოყენებული ალუმინი და კომპოზიტური მასალები, რაც ამცირებს იარაღის საერთო მასას. კონდახი მთლიანად რეგულირებადია და იგი ადვილად შეიძლება მთიეროს მხარზე ნებისმიერი ანაგობის მსროლელმა, გადატანის დროს კი კონდახი იცვლება.

ლულის ჩარჩოს თეზე, მიუღ გაყოლებასზე, დამონტაჟებულია Picatinny

rail-ის ტიპის მიმმართველი, რომელზეც მაგრდება როგორც ოპტიკური, ისე დამის სამიზნე. ლულის ბოლოზე დაყენებულ ცეცხლქრობზე სწრაფად ყენდება ხმის ჩამხშობი, რომელიც ასევე ამცირებს გასროლისას წარმოქმნილი ცეცხლის ალს.

ბოლო ინფორმაციის თანახმად, ამერიკელმა სნაიპერებმა, XM2010ESR-ის გამოყენება აღდგეთში 2011 წლის მარტიდან დაიწყეს.

ირაკლი ალადაშვილი

სნაიპერული შაშხანა XM2010ESR-ი აღჭურვილია Titan-QD ტიპის მაყუნიო, რომელიც გასროლისას წარმოქმნილ ცეცხლის ალს — 98%-ით, უკუეემას — 60%-ით, ხოლო ხმას კი 32 დეციბელით ამცირებს

ABRESA

ISSN 1987-5061
9 8771687506071

37/30

XM2010ESR